

Regis concedentis, non autem lesionem Regis Galliae, vel Poloniae &c. ut est clarus sensus omnium Hispanorum, de quibus supra, ac aliorum; Ac propterea ad rem conferre videntur ea, quae circa verisimilem voluntatem, utriusque contrahentis, seu renuntiantis, & renunciatarii ad theoriam Bartholi in l. Qui Romae, s. duo fratres, ff. de verborum obligat. & in l. Galius, ff. de liber. & posthumi. habentur sub tit. de renunc. disc. 5. & 6. cum similibus.

Item circa dictam tertiam differentiam, ad rem adaptabile videtur idem praedictum exemplum superius traditum in materia Jurispatronatus, quod scilicet, si ob aliquam prerogativam, & dignitatem, quae alias de jure fundatori non competeret, Papa in privilegio deluper concessio, dispositive aliquid sibi reservat sub certa conditione, tunc verificari videtur, etiam ex parte Papae concedentis acquisitio ejus, quod aliis sibi non competebar correspondere ad id; quod de suo concedit, ut superius dictum est; Sed si ille, qui iam habet jurispatronatus, ex fundatione, & dotatione legitime quaeritur, velit illud, cum aliquo titulo particulari transferre in alterum, tunc patronum, quod tamen facere non potest sine consensu Ordinarii, vel Papae ex deductis in sua materia sub tit. de Jurepari. unde propterea Patronus pro validitate dispositionis, & ad evitanda praedicta alias resultantia, ab uno, vel ab altero, obtineat consensum, vel licentiam, in qua adiciatur clausula praeservativa amplissimi extensa quorumcumque iurium, tam Ecclesiae, quam ipsiusmet concedentis, etiam reservationum, & affectionum, tunc utique ista praeservativa nihil dat de novo, neque tollit, vel minuit ius patroni, sed solum conservat ea jura, quae competere, & quatenus competant, ne per huiusmodi licentias, seu consensum praedictum praedictum censatur, & per consequens praetendi non poterit, quod per huiusmodi praeservativam intrat reservatio, vel affectio, quae alias non intraret.

Considerando potissimum, quod ista clausula non est particularis in ista licentia, sive in isto licentiarum genere tantum, iuxta dictum casum privilegiorum Hispaniae, in maiorumatum qualicatorum erectionibus, sed generaliter adici solet in omnibus indultis, & licentiis, quae conceduntur super alienationibus, vel hypothecis, ac censuum impositionibus, aliisque actibus, super bonis jurisdictionalibus, aliisque prohibitis, ad solum effectum praeservandi praedicta, quae alias resultant ex tertio, ex licentia, vel assensu simpliciter concessio, ideoque inferri non potest ad hanc specialitatem, vel ad hunc effectum exorbitantem, cum alios producat effectus, in quibus verificatur.

Cum etenim, ex communi sensu feudistiarum, propositionem habeamus receptam, de qua sub tit. de feudis pluries, quod scilicet assensus habet vim novae investiturae, quodque tertius, cuius favore sit alienatio, vel alter actus principaliter sequi dicitur fidem ipsius Principis, vel Domini concedentis assensum, à quo suum jus metiri dicitur per occultam extinctionem primævi juris alienantis, & esformationem novi iuris in eo, cui alienatio fiat; Quod etiam frequentius habetur deductum hoc eodem titulo in materia resignationis officiorum, & locorum Montium; Hinc sequitur, quod huiusmodi assensu accedente favore creditoris, istius jus, & hypotheca durant, etiam post devolutionem feudii, contra ipsammet Dominum, unde propterea non intrat regula textus in l. lex vestigiali, ff. de pignori. quod resolutio iure datoris, resolvitur ius acceptoris, ex deductis disc. 1. de feud. & alibi pluries; Vel si de tempore concessionis assensus, ius devolutionis, vel caducitatis jam competere, non possit illam Dominus opponere tertio, cuius favore actus sequitur est, cum ille dicere valeat se fuisse sequutum, potius, fidem ipsius Domini, qui assensum praestitit, quam illam alterius contrahentis, cum quo alias non contraxisset.

Ad hunc igitur effectum, evitandi scil. huiusmodi praedictales effectus, qui resultare solent ex assensu, vel licentia simpliciter concessa, prodiit ista cautela adiciendi huiusmodi clausulam praeservativam, ex deductis disc. 1. de feudis, & alibi pluries, & in voto n. 167, & per consequens ad hunc alium exorbitantem, & inverisimilem effectum non est trahenda.

Magna vis constituatur per scribentes in contrarium, ac etiam per Iudicem, ut patet ex deductis in voto, in eo quod praetata clausula praeservativa, non solum contineret casum devolutionis, vel caducitatis, qui sequi solet de natura rei, in feudis, & bonis jurisdictionalibus, quae per

Apostolicas Constitutiones, feudali servituti in aliquibus subjugata videntur, sed deducta etiam fuit ad speciem ipsa consecratio, tam ex causa de praeterito, & de praesenti, quod verificari possit in crimine ipsius Cardinalis donatoris, vel Mariti eius auctoris, aliorumque majorum; quam etiam ex causa de futuro, quod non est verificabilis, nisi in successores, iuxta istum causum praedictum; Verum istud pariter videbatur leve fundamentum, ex eadem consideratione, qua supra, quod scil. motium esset considerabile, quando ista clausula effect specialis, adiecta huic gratiae, vel licentiae vel huic generi licentiarum tantum; Secus autem dum esset formularium generale, ad ius commune in omnibus, & quibuscumque licentiis, etiam occasione contrahendi debita, & hypothecandi bona jurisdictionalia, & alia prohibita, dum isto casu, recte verificabilis est praeservativa consecrationis, etiam de futuro, scilicet illa contingente, Camera praetendere possit obtinere bona libera, perinde ac si licentia concessa non esset, ita singula singulis congruè referendo, pro illis scilicet casibus, in quibus praeservativae sint verificabiles? Ac etiam dicebam, quod verificabilis esset casus consecrationis, ex causa de futuro, & ex delicto successorum, pro tempore, iuxta illam scilicet consecrationem, quae fideicommissio non obstante inerit durante vita, vel iure possessionis, ex causa receptionis bannitorum ad praescriptum Constitutionis Sixti V. cum similibus, de quibus supra disc. 160. non autem, ut destruat etiam fideicommissum restitutum in casu mortis.

Atque ad hunc effectum observabam cadere punctum, super quo in voto n. 101. magnus fit allegatorum cumulus, an scilicet huiusmodi clausula praeservativa, conditionem resolutivam, quoad omnes, vel quoad illum tantum, qui contra veniat, iuxta quaestionem disputatam à Rovito conf. 1. lib. 1. quod etiam expenditur in d. voto n. 126. quod scil. ista licentia habeat pro non concessa, ne concedenti reservert praedicta, quae alias resultant in iuribus suis competentibus, non autem, ut exinde acquiratur novum ius, quod aliis non haberetur, atque in hoc consistit punctus.

Ita etenim sequeretur, quod cum nimia facilitate introduci posset consecratio in omnibus bonis jurisdictionalibus, & aliis, non obstantibus fideicommissis, iurisque prohibitionibus, quoniam in dies contingit, ut concedatur huiusmodi licentiae qualitate à praedicta clausula, occasione imponendi census, & contrahendi debita, vel faciendi alias alienationes, & contractus, dum generaliter in omnibus eadem praeservativa ab annis circiter quadraginta citra apponitur pro formulario consecrationis autem in hoc principatu sunt frequentes pene pro omnibus delictis, etiam privatis, ideoque in vim alicuius ex huiusmodi licentiis, omnia fideicommissa destructa remanent.

De tertio Articulo.

An sola sententia super condemnatione delinquentis, & consecratione bonorum, probet delictum sine actis, ad effectum faciendi consecrationem in alio territorio, vel principatu.

Super isto demum tertio puncto, seu articulo, qui iuxta ordinem initio praemissum, quoad huius particularis causae defensionem, deberet esse primus, utpote eradicatorius occasione assumendi aliorum articulo rum disputationes; Dicebam, quod certa iuris regula est, ut sola sententia, quae non iustificet ius actis nisi probata, neque executioni mereatur, ut alibi relat. disc. 236. post 2. vol. conf. Farin. apud Burat. disc. 76. n. 2. & 2. & disc. 94. n. 1. cum aliis, de quibus tit. de iud. disc. 36. & non negant alii, qui in oppositum deducebantur, de quibus infra.

Multo vero magis, ubi non agitur de executione sententiae faciendae eodem iudice, vel Tribunali, à quo lata est, ut est casus, de quo agit Grammatici. disc. 24. sive de executione faciendae per exequutores nudi facti, ut sunt Barcelli, birraarii, & lictores, aliive similes inferiores Ministri, ad quos non pertinet inquirere de validitate, & iustitia sententiae exequendae, sed iuxta distinctionem, de qua in tit. de iud. disc. 40. & tit. de feud. disc. 77. agitur de exequutore juris, idest de alio iudice, vel Tribunali, praetertim, diversis territorii, vel principatus; Tunc etenim iudex unius principatus, vel territorii, nunquam exequi debet sententiam alterius iudicis diversis territorii, vel principatus absque causae cognitione, & non visis actis, & iustificationibus; Quominus id teneatur inter iudices eisdem Civitatis, vel territorii ex deductis disc. 77. de feud. & disc. 40. de iud. & disc. 22. Miscell. Eccl. lib. 14.

Et

Et in specie in criminalibus, etiam si adit explicita consecratio, vel acceptatione condemnati, adhuc sine iustificatione sententiae, vel delicti, & executionem non est procedendum Farinac. q. 1. post n. 61. verum limita rursus, ubi concordantes.

Non negabant Camerales conclusionem, insistebant vero in pluribus ejus limitationibus, totum in his terminis desumesit ex Advocato fiscali: Spada d. conf. 27. lib. 1. ubi procedit in multis cum d. dec. 24. Grammatici; Primo scilicet, ac principaliter, quod ista conclusio procedit, ubi agitur ad effectum exequendi sententiam, in iis, quae in ipsa continentur, & de in praesenti non agebatur, secus autem ad effectum probandi: Si quidem sententia nullam facit mentionem consecrationis illorum bonorum, quae essent extra territorium, seu principatum ejus, cujus Majestas laesa supponitur, ideoque ea deducebatur ad alium diversum effectum probationis criminis, quo positum non ex ipso sententia, sed ex dispositione iuris intrinsecus consecratio: Possim ubi sententia transiit fecit in iudicatum; Ac etiam quia factum erat notorium.

Et secundo, ubi necessaria non sit productio illorum actorum, quae haberi non possunt, neque dari solent, totum desumendo ex d. confil. 27. Spadae lib. 1. aliàs auctoritates magis remotas pro ornatu deducendo, inter quas specialis vel proxima esse videtur dec. 233. n. 10. post 2. vol. conf. Farinac. ut in eod. voto n. 40. cum seqq.

Verum, eodem sensu veritatis quoque retento, dicebam, quod neque istae responsores subsistentiam habebant: Illas etenim expendendo, quatenus pertinet ad primum, advertebam, quod ita non est arguere à majori ad minus, sed potius à minori ad majus, quod utriusque non datur; Minus etenim est exequi, id, quod jam est iudicatum, quam probare factum, pro quo alter Judex prius iudicavit, & processum iudicatum exequi debeat, quoniam primo casu sententia operatur unum tantum effectum, executionis ejus, quod iam est iudicatum, in altero autem operatur duos effectus: Unum scilicet probationis adeo concludentis delicti, ut Judex alterius Territorii, cum hac sola probatione ad condemnationem procedere valeat; Et alterum executionis ejusdem condemnationis, ideoque in isto secundo casu agit quoque de executione, ut in primo; Sed accedit aliud multo majus, idest, quod sententia stet loco processus ita omnino legitimitas, & completi, in novo, ac diverso iudicio, ita compilato, antequam incipiat sine citationibus, & sine actis, sed solum praesuppositivè, quod nil absurdius.

Conclusio etenim, de qua supra, ut sententia sufficiat ad probationem, fraternitatem cum altera, de qua d. disc. 36. de iud. & alibi, ut scilicet sufficiat etiam excipiendo, cum eadem tamen limitatione, seu declaratione, quae in hac secunda intrat, nisi scilicet exceptio esset talis, quod redoleret executionem implicitam, ac determinationem negotii sui principalis; Ideoque conclusio circa probationem, intelligenda venit super aliquo incidenti, puta quod percutiat legitimem personam, vel statum personae, super filiatione, vel parententia, aut nobilitate, vel civica qualitate, sive puritate sanguinis, cum similibus, ad effectum excipiendi alicuius ius in diverso iudicio, in quo alias obstare posset delictus illius qualitatis, quae ita per sententiam, quae transiit fecit in rem iudicatam, canonizata fuit; Dummodo tamen in ea non consistat substantia vel principale fundamentum actionis, vel iudicii, quoniam isto casu id continet assumptum omnino fallum.

Ubi enim quis vellet adversus alium in diverso loco experiri aliquam chimericam praetensionem, ita posset in alio loco, coram Iudice nimium benevolo, vel iniquo, colludendo cum aliquo figurato oppositorum, reportatore sententiam, atque cum ea tantum, nullatenus iustificata, suam chimeram, exinde resulantem, actionem probare, atque probatione posita experiri, quod repugnat omnibus principis.

Ut puta, vult aliquis tanquam haeres ereditoris pulsare debitorem hereditarium in alio foro, vel territorio existentem, in vim obligationis iustificatae cum publico instrumento, sibi vero obstat exceptio legitimam personae, quam scilicet sit haeres, necne, & tunc sententia iudicis, quem, innorescat in altero loco, esse competentem, per quam ille declarat haeres, & legitimus successor, admitti solet ad probationem huius qualitatibus, absque alia iustificatione actorum, quoties suspicio, vel adminiculum contrarium non deducatur.

Sed si coram Iudice alterius territorii, vel principatus, Card. de Luca Lib. II.

agatur principaliter de canonizatione, ac pertinentia tituli hereditarii, ad effectum obtinendi bona defuncti, in eo territorio existentia adversus possessorem, qui de directo neget illam qualitatem, qua non iustificata, bona ad ipsum possessorem pertineant, puta, quia ille fit legitimus haeres ab intestato; Actor autem, qui se fundat in sententia, veniat ex asserto testamento; Et tunc prolius vanum esset assertere, quod sola sententia sine actis probaret testamentum contra tertium in diverso iudicio, quod agatur in diverso territorio, vel principatu, vel quod probaret totum id, quod esset fundamentum intentionis actoris, & hic est casus.

Multo vero magis, ac citra principium dubitandi, quoties hoc diversum iudicium non sit contra eundem principalem condemnatum, qui faciendo transiit in rem iudicatam condemnationem, acceptasse videatur, sive contra ejus heredem, cui obstat factum proprii auctoris, iuxta vulgarem regulam text. in l. cum à matre, C. de rei vendit. cum quibus terminis, vel cum quo praesuppositum procedit Spada d. conf. 27. Sed agit contra tertium omnino independentem, cui expressum, & quantumvis positivum factum praedecessoris praedictari non potuit, ob duplicem legis, & hominis strictissimam prohibitionem, dum isto casu regula est, quod sententia inter alios lata, aliis non praesumit, ad vulgarem text. in l. sepel. ff. de re iud. & passim, ut d. disc. 36. de iudic. & alibi frequenter.

Ac propterea dicebam, quod punctus non consecratio in eo, an dictus Marchio Franciscus huiusmodi bonorum, & fideicommissi possessor, fuerit nec inquisitus de crimine laesa Majestatis, ob praesuppositam conjunctionem contra personam, vel statum proprii Principis naturalis, & an pro tali inquisitione passus fuerit condemnationem, in sententia contentam, etiam cum ejus executione, dum iudicatum, ut nudi facti est, non contraxeretur, utpote certum, & notorium, atque ad hunc effectum suffragatur notorietas, quae relevat ab onere formalis iustificationis; Sed dicebam, quod punctus erat, an effectus verum id, de quo idem marchio imputatus, & condemnatus fuit, dum condemnatio provenire potuit ex injuria, vel iniquitate iudicis, sive ex imposturis, machinationibus, ipso negligente se bene defendere, ac imposturas, & machinationes iustificare, & testes repulsare, quod ibi fieri non poterit ob indignationem proprii Principis, vel ob adulationem, seu malitiam Consiliariorum, & Iudicum, etiam ubi Princeps optima habeat intentionem, quod in alio principatu, vel in eodem sub diverso Principe, vel sub eodem non irato, mutatis ministris, sequi potest, ac solet, ut in tot casibus antiquis, & modernis docent historiae.

Sive quod (excludendo iniquitatem in Iudicibus, vel oppressionem in piissimo Principe) id provenire poterit ex falsis testibus, qui postea detegatur tales; Aut quod, non existentibus concludentibus probationibus, sed solum inditiis insufficientibus, ad constituendum reum, & ad tormentam, ipse, vel metu tormentorum communitarum, vel ex levitate, & imprudentia, aut ex imperfectione iudicis (cui notorium est in Urbe illum subiectum esse, adeo pro penè stulto reputaretur) aliquam fecerit confessionem illius criminis, de quo innocens esset, vel saltem non ita culpulosus, ut huiusmodi poenis locus fieret; Et per consequens, si contra ipsammet reum confessionem, & condemnatum non attenditur coram alio Iudice, praesertim diversi principatus, sola sententia sine actis, ex deductis apud Farinac. d. q. 11. n. 61. multo minus contra tertium, cui confessiones, vel negligentia in se defendendo, sine dubio praedictari non possunt, neque tollere ius defensionis.

Quo vero ad alteram limitationem, quod scilicet ob qualitatem delicti, acta haberi non valeant; Ponderabam in primis, quod in casu Spadae d. conf. 27. supponitur, quod impedimentum actorum proveniret ab ipsam parte, quodque propterea in odium impeditis, habenda essent pro extantibus, ex iis, quae habentur sub tit. de iudic. disc. 37. in his terminis transportationis actorum, ac etiam eod. tit. disc. 9. in proposito impeditis, nec citari valeat, ut haberi debeat pro citato, cum similibus; Secus autem in praesenti quod nullum penitus accedebat impedimentum, ac parte rei conventi; Et quod magis est, non legebatur, quod Camera actrix debitas fecisset diligentias, ad quas saltem sine dubio tenebatur, ut dici posset in actis iustificatum, quod acta iustificativa haberi non possent.

Et nihilominus, quando etiam id iustificatum esset, adhuc tamen, cessante culposo, & affectato impedimento alterius Partis, id referendum veniret casui, de quo Camera

3 adrix

adrix conqueratur, dum reo sufficit vincere per non ius actoris, eumque pepellere, ex defectu probationis suæ intentionis, non curando, an à casu, vel ab alio accidenti proveniat probationum impotentia, ex deductis disc. 2. & 22. de iudiciis.

73 Præterea circa dictam auctoritatem Spadae conf. 27. Ultra responsionem superius datam, quod scilicet est scriptura Advocati fiscali, ex officio scribentis ad causæ opportunitatem, quæ non consistat quod decimium sit, unde propterea remanet auctoritas minus legitima, cui deferendum non venit; Potissimum dum more scribentis, pro Cliente, non autem ad veritatem, admittit omnino reprobam assumptum, ut sententia Iudicis laici attendenda veniret in causa hæresis.

Advertebam quod, quando agatur de causa fidei, in qua proderit sententia condemnatoria alicuius Inquisitoris, vel alterius Ecclesiastici Iudicis competentis, tunc ad effectum executionis, in altero loco contra eundem condemnatum, vel eius hæredem, non adeo necessaria reputatur actorum iustificatio, non solum ex dicta ratione, quæ non adeo urget in isto crimine prophano, ob stylum scilicet Inquisitionis non publicandis acta; Sed etiam ob magnam præsumptionem, quæ assitit, quoniam Inquisitores Ecclesiastici, procedunt cum magna circumspectione, ac præsupponendi sunt viri religiosi, & probatissimi; Ac etiam frequentius, prævia participatione negotii Sacre Congregationis, ejusque oraculo expectato; Et (quod magis est) quoniam, ut supra dictum est, in isto crimine non datur discretio Iudicum, & territoriorum, vel principatum, sed unus est forus Ecclesiasticus in toto mundo; Locales autem Inquisitores sunt tot Iudices, & ministri eisdem Tribunalibus.

Concludendum itaque; Ad convincendum, quod ista prætexta confiscatio non intraret, (sufficeret, quod unum ex his tribus fundamentis, vel paucis, juxta præmissa subsisteret, vel quia sententia sine actis non probaret crimen, vel quia non detur confiscatio bonorum diversi principatus indifferentis, vel quia obfaretur fideicommissum, dum unum solum etiam motivorum sufficit; Multo magis, dum omnia firma esse videntur.

Super aliis autem in eodem voto contentis, concernentibus jus familiaræ Allalix, in exclusionem hujus familiaræ Frangipaniæ, sive jus illorum de Martheis, ex fideicommissis; Ego, ex aliquibus justis motivis, non scripsi; Potissimum quia, quoad jura familiaræ Allalix, judicabam non necessariam, dum constanter credebam, quod ista confiscatio non intraret.

ROMANA QUINDENNORUM

PRO CAPITULO S. EUSTACHII, ET HOSPITALE S. SPIRITUS, ALIISQUE LOCIS PIIS,

CUM DATARIA.

Casus pendet.

An pro officiis venalibus, quæ ex concessionibus Apostolicis possidentur ut per Ecclesias, & pia loca, aliasque similes manus mortuas, debeantur quindennia, eo modo, quo debentur pro beneficiis unitis:

SUMMARIUM.

- 1 Adli series.
- 2 De introductione quindenniorum in beneficiis unitis.
- 3 De ratione, ob quam non procedat in officiis venalibus.
- 4 Quando, neque in beneficiis quindennia debeantur.
- 5 De aliis quindennis in materia emphyteotica.
- 6 An bene isti termini perscrivantur.
- 7 Quando parvus intret.
- 8 De alia diversitate inter beneficia, & officia.
- 9 An temporis lapsus obstat in hac materia quindenniorum.
- 10 De observantia interpretativa.

D I S C. CLXII.

Ab antiquo tempore ann. 134. & 112. respectivè, præfatis Capitulo, & Hospitali, ex concessionibus Apostolicis possidentibus duos secretariatus Apostolicos, aliique piis locis pariter ab antiquo supra centesimum possidentibus consilia, vel alia officia venalia; Per Datarie officiales excitata sunt præsentio super solutione quindenniorum, ad instar beneficiorum Ecclesiasticorum, quæ

penes Ecclesias, vel Monasteria, & Collegia, aliasve manus mortuas unita sunt; Quare ex parte piorum locorum desuper consultus, cum præsupposito observantia, quod scilicet nunquam hujusmodi quindennia soluta fuerint, etiam cum aliquo sensu veritatis, non tamen omnino maturo, ob non visa jura, seu fundamenta dictorum officialium; Respondi, improbabilem videri hujusmodi præsentionem.

Introdudtio etenim quindenniorum, juxta ea, quæ in hac materia habentur deducta sub tit. de benef. disc. 89. illam habet rationem, quod cum annatiæ, alique Officialis Cancellariæ, annatarum, aliorumque emolumentorum, quæ per noviter provisos de beneficiis solvuntur pro expeditione literarum, participationem habeant ex causa dupliciter onerosa; Et secundò, quod pretio mediante, hujusmodi officia obtinentur, juxta ea, quæ habentur supra disc. 2. Hinc proinde injustum esset, quod per gratias unionum, quæ sunt de beneficiis penes manus mortuas, ita hujusmodi officialibus præjudicaretur.

Illaque quoque consideranda accedente, quæ habetur in eodem disc. 89. de benef. circa solutionem ipsarum annatarum, quod scilicet cum provisi de beneficiis, vel commendatorum obtineant ex gratia, & liberalitate Papæ, causam merè lucrativam idcirco foventes, conserui non possunt, quod eorum beneficiis, & largitoris, aliquam præbeant participationem illorum fructuum, quos ex gratia obtinent & quæ concedens poterat eis non concedere.

Hujusmodi verò rationes non intrant in hac facti specie dum hæc officia per alia Ecclesia, vel pia loca obtinentur, ex causa merè onerosa, & respectiva; loco quorundam casualium, & bonorum; Et per consequens nulla justitie ratio exigit, quod cum ipsomet Papæ, non tanquam Princeps benefactor, sed tanquam privatus venditor ex privato contractu respectivo, hujusmodi concessionem fecerit, atque rem tanquam liberam pleno jure venderit posse servitatem ad sui, vel fuorum officialium favorem imponere, vel prætere, dum ita esset obtinere duplex ejusdem rei pretium; seu emolumentum.

Atque sit etiam in beneficiis unitis Hospitalibus, quæ actu hospitalitatem exercent, vel in aliis locis piis, quæ in opera pietatis integrum redditum erogant, adeo ut non agatur de commodo, & utilitate possessorem, quindennia non debentur, ex deductis apud Vermiglioli conf. 476. & seqq. (Quod tamen respectu unionum, quæ factæ sint, puerorum & Adolescentum Collegiis, moderno tempore per Congregationem particulariter deputatam sub Clemente X. in executionem suæ Constitutionis, vel Motus proprii admittunt non fuit, ut in annot. ad d. disc. 89. de benef.) Multo magis non est solvendum in isto casu, in quo agitur de causa verè onerosa, & respectiva cum ipsomet Principe, qui istud onus, vel emolumentum in effectu exigit mediaticibus officiis officialibus, adeo ut transitus ad manum mortuam, non proveniat à facto tertii, quo casu dicere potest, quod id sibi præjudicare non debeat, sed agitur de directa, & immediata concessionem facta illi manui, quàm ipse concedens rectè sciebat esse mortuam.

Ad quod comprobandum deducebam ea quæ, habentur sub tit. de Emphyt. disc. 50. Super illis quindennis, quæ ad instar præsentium, sibi debent Domino directo, qui patitur, ut bona emphyteotica remaneant penes manum mortuam, quoniam id locum habere debet, quando Dominus directus emphyteoticam concessionem fecit private personæ, bona verè, ex facto emphyteotæ transferit ad manum mortuam, unde propterea Dominus pati non debet hoc damnus ex facto alieno, si ve quia potest aliis id prohibere: Secus autem ubi ab initio directè, ac immediate ipse talem concessionem faciat, ut scribendo in eodem casu, de quo d. disc. 50. comprobatur etiam Caponius contro. 31.

Est bene verum, quod ut eod. tit. de Emphyt. d. disc. 50. in fine advertitur, non bene isti termini emphyteotici verificentur in istis beneficiis, ob nimium diversam rationem, circa regulationem temporis, quoniam beneficia Ecclesiastica sunt personalia, & vitalitia, unde pernecessè faciendæ sunt novæ provisiones, pro quibus solvi debent annatæ, alique emolumenta, ideòque merito, ad tollendam confusionem, quæ oriri posset, ex illa verisimili taxa vitæ hominis, quam facit textus in l. hereditatum, ff. ad l. falsam, inducitur hæc taxa uniformis, compensando vitam brevem, cum longævâ benefactorum. Id autem adaptabile non est ad rem, quoniam dari potest, ut bona emphyteotica nunquam vendantur, vel alias transferantur ad extraneos obligatos ad solutionem laudemii, sed

sed per sæcula continentur in concessionarii posterioritate, & descententia; ideòque ratio non est æqualis.

Hinc proinde sequitur, quod ista moderna introductio, quæ in materia emphyteotica facta est ad instar, bene procedat in substantia, si ve in genere, malè autem in modo, si ve in taxa temporis, ut advertitur d. disc. 50. de emphyt. in fine.

Tunc autem similitudo rectè intraret, quando ageretur de illo laudemio, quod per quemlibet novum successorem, etiam si esset de filiis, & descendentibus, in investitura comprehensis solvendum esset, juxta ponderationes, quæ in materia feudali habentur sub tit. de feud. disc. 59. Non autem in eo laudemio, quod solum solvendum est per emptorem, vel alium extraneum successorem, in investitura non comprehensum; Id etenim continere videtur clarum æquivoçum, atque unum ex consuetis legaleis simplicitatibus, quæ à ratione penitus aberrant.

Ponderalæ quoque in hoc proposito, aliam diversitatem rationis inter officia, & beneficia, quod scilicet in istis Papa egerit personam Papæ, & Principis spiritualis; In illis verò potius diversam personam Principis temporalis, contrahentis rem merè temporalem, juxta ponderationes, de quibus supra disc. 14. unde propterea non bene de uno ad aliud infertur, ob rationis diversitatem, quæ etiam ponderatur supra disc. 6. in proposito regulæ de viginti, si ve de infirmis resignantibus.

Nimium quoque considerabile esse dicebam diuturnam observantiam supra centesimum, Quamvis etenim per dictam Congregationem particularem, diuturna observantia attentata non fuerit, ob decretum irritans, contentum in Apostolicis Constitutionibus, & ob aliam rationem, quod negligentia illorum officialium, qui hujusmodi quindenniorum exactio, & administrationi præpositi sunt, præjudicium inferri non debet; Attamen id provenit, quia in illis casibus, non accedebat centenaria completa, sicuti autem ista accedente; Non quidem in ratione præscriptiois, sed in altera meliori, ratione facultatis allegandi quæcumque titulum meliorem, ex iis, quæ in hoc proposito habentur deducta sub tit. de alien. & contr. prohib. disc. 3. ideòque allegari posse dicebam specialem conventionem respectivam, & sic non cadentem sub generalibus derogatoriis contentis in Constitutionibus Apostolicis, juxta ea, quæ habentur supra disc. 47. & in aliis circa Constitutiones revocatorias franchiaturum, & exemptionem non capientes illas exemptiones, quæ concessæ sunt ex causa onerosa, & respectiva.

Ac demum quia, cum ex præmissis saltem dubitabile sit An Apostolicæ Constitutiones, quæ de hujusmodi quindennis agunt, atque sustentitæ super unionibus beneficiorum, complectantur nec ne hujusmodi officia, juxta ea, quæ habentur supra disc. 6. ad materiam regulæ de viginti, si ve de infirmis resignantibus. Ita hæc diuturna observantia attendenda veniret, potius in ratione interpretativa, cui non obstant decretum irritans, nec clausulæ derogatoriæ, procedentes in illa observantia, quæ deducuntur tanquam præscriptiva, qualis datur in casu claro in quo non intrant termini interpretationis. Ideòque ex his omnibus credebam, probabiliter tunc parti assidere. Casus autem adhuc pendet indecisus.

ROMANA LOCORUM MONTIUM DE JUSTINIANIS.

PRO HEREDIBUS LUCÆ JUSTINIANI, CUM BARONE PATRIARCHA, ET ALIIS.

Casus variè decisus per Rotam.

De libertate locorum Montium penes novum emptorem, an procedat etiam à dominio tertii, qui indèbit fuerit eis spoliatus per subhabitationem, seu aliam cum Iudiciis auctoritate, vel potius libertas intelligatur de libertate ab hypothecis, aliisque vinculis adjectis per eorum Dominum, & possessorem.

SUMMARIUM.

- 1 Adli series cum resolutionibus.
- 2 Montium super auctoritate consulentium, & que proprie dicantur consilia.
- 3 De errore procedendi cum generalitatibus, non bene distinguendo.
- 4 De possessore ex directo Iudicis factæ.

Carà. de Luca Lib. II.

- 5 De possessore sequente principaliter fidem venditoris.
- 6 De libertate locorum Montium ab hypothecis venditoris, qui esset Dominus.
- 7 De acquirenti loca Montium ex causa lucrativa.
- 8 De casu præciso questionis emptionis locorum Montium per organum Secretarii à non Domino.
- 9 Ubi non habetur decisio particularis, oportet procedere cum similibus.
- 10 Loca Montium exequata sunt officiis venalibus.
- 11 De exteriis loquentibus de materia.
- 12 De ratione libertatis locorum Montium.
- 13 de præciso alicujus locorum in materia.
- 14 Assumantur territorii feudales.
- 15 Quod sit in hoc respiciendum ad bonam, vel malam fidem, & quomodo ista probetur.
- 16 Quod sit procedendum rigorosè cum Secretario.
- 17 De alio casu simili.
- 18 De inconvenientium ratione.
- 19 An in resignatione, vel alia alienatione locorum Montium per minore, vel mulieres, requirantur solemnitates statutarie.

D I S C. CLXIII.

Cum Alceides, Scrinium, seu Armarium (ut supponetur) per ipsum emptum pretio scut. 1700. cum iure redimendi vendidisset pro scuto 400. Vincentio Justiniano, in Curia præiato, atque hujus defuncti hæres Lucas, illud transfulerit ad Civitatem Januæ pariam; Eodem Luca quoque defuncto, ad plures annos post mortem, contra ipsum tanquam adhuc viventem, Alceides iudicium instituit coram A. C. cum citationibus per edita in consubibus Status Ecclesiastici, juxta stylum enunciatum sub tit. de jud. disc. 8. contra eos, qui morantur in locis, in quibus non sit liber, & tutus accessus, pro citationum mandatione, obtentaque condemnatione, ac successivè mandato exequutivo contra hereditatem Vincentii, pro scuto 1300. pro residuali pretio disc. scut. 1700. ac etiam exequatur in persona, & bonis propriis Lucæ hæresis, processum fuit ad subhabitationem tresdecim locorum Montium hereditariorum ejusdem Lucæ, de quo etiam habetur sub tit. de fidei. disc. 253. Eique deliberatis Ludovico majori oblatori, iste una, vel pluribus diebus proxime sequentibus, in cujus faciem, vel personam de mandato Iudicis dicta loca translata fuerunt, ea resignavit Baroni Patriarchæ, & aliis; Quare de his habita notitia per hæreses Lucæ, occasione eis denegatae consuetæ solutionis fructuum, iudicium instituerunt contra possessores, pro dictorum locorum recuperatione, introductaque causa in Rota coram Ottalora, & dato dubio, an subhabitatio sublineatur sub die 14. Decemb. 1665. negativa prodit resolutio, quæ habetur impressa p. 14. rec. dec. 381. in cujus fine respondendo privilegio libertatis locorum Montium, de quo agitur etiam supra disc. 26. cum pluribus seqq. firmatur id procedere in venditionibus, vel resignationibus privatis, & conventionalibus, non autem in alienationibus sequentis judiciali auctoritate, ut etiam advertitur supra locis citatis; Obstant verò per tertios possessores nova audientia, & reproposita causa coram Taja, & subrogato in locum Ottaloræ ad præsidatum Granaten. interim assumpti; Aliis pro hac parte in causa scribentibus, dilata fuit resolutio, ob difficultates adversus decisionem habitas; Càmque in hoc statu præfatis aliis defensoribus Ego adiungendus essem, atque difficultates promovissem, hinc juxta laudabilem Curie stylum habitus fui congressus, in quo mea sententia fuit, quod resolutio, respectu possessorem, non esset sustentabilis, nisi quatenus in facto eorum mala fides iustificaretur, quodque probabilibus competeret aliqua actio contra Secretarium, qui adeo celeriter, non absque aliqua suspitione dictam resignationem admittit, ideòque etiam in voto, ut idem Secretarius, vel ejus hæres ad causam quoque evocandus esset, edito desuper dictis fuisse promotis difficalitatibus; Sed quoniam antiquis defensoribus, concorditer vitam est disputationem in eo statu prosequi, quodque decisionis supradictum fundamentum esset sustentabile, ut potè munitione tot decisionibus, & auctoritatibus, in eadem decisionem recentis, indredè tendendo; (ut decet) voto majoris partis, scripsi quoque ad causæ opportunitatem tanquam Advocatus, sed resolutio prodit 22. Junii 1671. juxta verum, confirmando scilicet decisionem contra Ludovicum deliberatarium, cum nullitas iudicij esset indubitata; Illam autem revocando quoad emptores, ac tertios possessores,

ob libertatem locorum Montium, & ex eisdem fundamentis jam à me prævisis, & excitatis, unde propterea, mihi quamvis in contrarium forsitan acrius, magisque elaboratè scribentibus, resolutio probabilis, benèque fundata visa est.

Atque hic moneri debemus, de eo, quod aded frequenter infirmatum est, quantum scilicet defendendum veniat illis consulentibus, (qui damnabiliter quidem) publicè lucus proferunt sub nomine consiliorum, illas reformaciones, quas more Advocati, conductitio more occasio dedit facere ad causæ, & clientis opportunitatem, cum verè, & propriè illa dici debeant consilia, quorum auctoritatè defendendum est, quæ data sint ad veritatem, illam scire cupientibus, sive in figura Assessoris data illiterato Judici, per modum voti consulti, ad effectum sententiandi, non autem more simplicis Advocati frequentè scribendo, etiam contra proprium sensum.

Quatenus itaque pertinet ad hunc punctum libertatis locorum Montium penes tertios emptores; Reassumendo à me scripta super hujusmodi materia in hoc volumine jam edito, & cum quibus, penè in omnibus processerunt scribentes in contrarium, ac etiam Rota, ut patet ex ultima decisione desuper edita coram Taja, dicebam id, quod frequenter mea esse consuetudo dicendi, clarum scilicet esse errorem, in hac materia procedere cum solis generalitatibus sive auctoritatibus, & decisiones editas occasione aliorum casuum, quibuscumque aliis indefinite applicare, cum vera, & germana, benè iudicandi, & consulendi forma sit, reflectere ad distinctiones casuum, eorumque singularium particularès, ac individuas circumstantias, ex quibus metienda est congrua doctrinarum, & legum applicatio, dum applicandum non est factum legi, sed lex applicanda est factò; Itaque aded clarus, sed nimium frequens, & communis error donec corrigatur, magis, ac magis semper replebit mundum æquivocis, & confusivis.

Quare plus casus desuper distinguendo; Primus est, ubi agit de illo possessore, qui directè, ac immediate obtinuit loca Montium sibi deliberatè à Judice, seu aliis ab eo in possessionem immittit, nulliter, vel injustè, adeoq; controversia fit inter primum possessorem spoliatum, & secundum possessorem à Judice immittit; Et tunc, si actus est nullus, vel injustus, priori possessori competet mantentio, vel reintegratio, sive aliud remedium rei persequitorium, quoniam admixta non est auctoritas publica; neque intrat ratio peculiaris, quæ resultat ex hujusmodi iurum natura; Et in his terminis loquuntur *dec. 284. par. 5. rec. decis. 70. par. 7. coram Duozetto decis. 642. repetit. apud Pothum. de subbas. decis. 221. & decis. 407. in fine par. 12. rec.*

Secundus casus est, ubi quis ex privata conventionione, emic loca Montium ab intrusivo possessore, qui verè Dominus non est, atque venditio, seu regnatio admittitur per Secretarium, sed id provenit ex privata conventionione, inter emptorem, & venditorem, aded emptor sequatur principalter fidem privatam possessoris, & de isto casu loquitur *dec. 650. Cavalieri, in cuius casu aderat mala fides positiva, ob inhibitionem factam emptori, ac denunciata litem, unde scire debuit, ac potuit, eum non esse Dominum; neque pariter adaptatur ratio huius libertatis, de qua infra.*

Tertius casus est, ubi quis emic ex privata etiam conventionione à vero Domino, admittit per Secretarium, qui emptorem liberè describitur in libris publicis, quæstio autem fit cum creditoribus venditoris, præterdictibus loca Montium esse eis hypothecata; Et cum resignatarius est tutus ab hypothecis, aliique vinculis, præterquam descriptis in literis patentibus, vel ex natura hujusmodi iurum, ut verius est, vel ratione commercii, ut firmiter Gratian. *discept. 730. numer. 48. Cenc. de cons. quest. 29. nu. 13. Merlin. de sign. lib. 2. qu. 14. num. 28. & 29. num. 13. Rota dec. 14. in fine. post Penzon. apud Merlin. dec. 533. repetit. dec. 77. num. 20. par. 6. recent. Romana locorum Montium 29. Novembr. 1660. coram Bevilacqua, ædita in casu, de quo supra *disc. 27. Et sic cum præsupposito, quod emptor sciat à quo emat, unde dici valeat, quod ejus fidem privatam sequatur, dum acquisitio provenit à privata conventionione inter eos, licet à publico officiali ad id per Papam deputato (qualis est Secretarius) auctorizata sit, atque de hoc etiam loquitur Constitutio 154. Urbani Octavi, cuius mentionem facit in dicta decisione coram Bevilacqua; Illaque non continet rem novam, dum etiam**

antea idem precedebat, sed prodiit ad majorem declarationem, ac etiam ad probationem, de qua infra.

Quartus est casus, quando tertius, ex causa lucrativa, puta legati, obtinet loca Montium à defuncto possessore, sive obtinet pecuniam, quam directè investit in loca Montium, quæ uno, vel altero modo in sui faciem intestentur, deindeque deteguntur creditores hæreditarii, quibus in subsidium de jure comparat avocatio pecuniæ solute, & tunc istud privilegium non suffragatur, sed datur etiam actio subsidiaria, & de hoc agit in Romana loci Dotis coram DD. Ghislerio, & Albergato *dec. 43. nu. 40. p. 10. & dec. 25. numer. 5. & segg. par. 1. rec. in casu, de quo agit à me in tit. de Dote *disc. 129. & juxta casum, de quo supra *discurs. 29.***

Quintus demum casus est noster, ubi juxta communem frequentiore usum quis, sive Civis, sive exterus, ac sive prærens, sive abiens, sed ignarus quismam habeat loca Montium venalia, consignet proxeneta ordinem directum publico Banco, ut solvat pecuniam in genere, cui Secretarius eidem Banquiero testetur liberè ad sui favorem resignatè loca Montium, aded emptor fit omnino incertus de persona vendentis, sed sequatur principalter, ac omnino solam fidem Secretarii, tanquam publici officialis, per Papam ad id deputati, talemque resignationem faciat ille, qui nulliter, vel injustè à manu Judicis obtinuerit, atque de Judicis mandato, Secretarius em describitur in libro publico.

In isto casu individuo, ac præcisò nullam habemus auctoritatem, vel decisionem, quæ loquatur de locis Montium Urbis, ideoque oportet examinare casum, cum doctrinis Doctorum, agentium de consimilibus iuribus, quæ habentur cum Principe, seu Republica, ut sunt jura Regia Hispaniarum, fiscalia, vel jura super arrandamentis Regnorum utriusque Siciliae, & loca Montium Venetiarum, Januæ, & Florentiæ, aliarumque Civitatum Italie, sive juxta terminos officiorum vacabilium, cum quibus, ac etiam cum terminis resignationis beneficiorum, procedunt inferius allegandis loquentibus de præfatis aliarum Civitatum locis Montium, ac iuribus hujusmodi.

Quoque ista loca Montium, vel jura exæquata sint officii venalibus, eorumque jure regularanda veniant, expressè, ac literatè disponitur per dictam Constitutionem 154. Urbani VIII. sæpius enunciata.

Agit verò præterea de his locis Montium, vel iuribus Larrea *alleg. 22. ex n. 19. & segg. occasione tractandi de resolutione hypothecarum à possessore contractarum, atque adhibet eisdem terminos officiorum venalium, quæ tractantur cum terminis beneficiis, vel cum terminis feudorum, & de eisdem iuribus Salgad. in *laby. p. 2. c. 27. n. 39. ubi per tot. agit de officiis, ac etiam par. 1. cap. 35. per tot. ubi ceteri.**

Ex deductis autem per dictos Auctores, constat de vera ratione libertatis hujusmodi iurum penes tertium, in quem cum publica Principis, vel ejus officialis auctoritate transeruntur, quod scilicet istud dicitur quoddam debitum, ut Princeps, tanquam species census redimibilis, unde quando quis resignat officium, vel jus suum in manu officialis representantis ipsum Principem, tunc dictum jus, vel officium extinguitur, & annihilatur, deinde Princeps pro actu occultum, novum jus ex integro efformat, & concedit resignatario, qui sequitur fidem publicam ipsius Principis, quem in ejus directum, ac immediatum auctorem agnoscit, ut pluries advertitur supra *discurs. 26. & sequentibus.*

Igitur ille, qui cum bona fide, ignarus, an resignatarius sit Gallus, Hispanus, vel Germanus, seu Indus, cum aliquo privato non contrahit, neque privatam fidem vult sequi, sed directè sequitur solam fidem publicam Principis, non potest, nec debet remanere elusus, sed habet in debitore ipsum Principem, cum verè, ac propriè loca Montium aliud non sint, nisi debitum Principis super ejus reductibus, tanquam per speciem census, ut supra.

An autem Princeps, vel officialis, benè, vel malè agat in extinguendo, vel supprimendo jus antiqui creditoris, & an suum debitum extinguat cum legitimo, vel cum illegitimo creditore, ipsi videant, hoc unum est tamen, quod novus acquirens rectè dicere potest, se contractisse cum Principe, eumque habere in suum debitorem, quem rectè se habere potestatem id, quod uni concessit, cui afferre, ac alteri dare, dum etiam bona alienare, vel concedere potest, atque Domino non remanet aliud jus, nisi agendi contra ipsum Principem, pro reintegrazione

tione valoris, ad textum in *l. benè à Zenone, C. de quadrigen. præscrip. cum ibi communiter notatis, de quibus sit. de Donat. *disc. 43. & supra boctii. *disc. 148.***

Igitur, aut priori possessori injustè spoliato competat actio contra spoliatum, vel contra Judicem, vel contra Principem, ejusque Camera; aut contra officialem, suum officium malè expletem, & utatur jure suo: Aut hoc etiam remediò esse desitutis, & erit casus fortuitus, qui est sequela dominii.

Talis est praxis inconcussa totius Europæ, in hujusmodi iuribus publicis, seu regalibus super gabellis, vel iuribus cum Principe, vel Republica; Ideòque dum in Curia non haberemus in his terminis casum decisum, recurrendum est ad observantiam generalem adjacientium aliorum principatum, ex deductis de *servit. *disc. 2. num. 19. & sequi.**

Sed verè habemus illum decisum per dictam Constitutionem 154. Urbani VIII. quæ expressè exegat loca Montium officiis, non quidem in ratione privilegiativa, seu declarativa, qua verè eadem est ratio.

Multa enim in hujusmodi iuribus differentibus, atque in libero commercio non existentibus habentur peculiariora, quæ exorbitant à regulis generalibus juris communis, ut videtur in feudis, & iuribus regalibus, quod ex veteri sententia, ubi Principis auctoritas non accedat, in eis non intrat titulus de separatione bonorum, unde creditores hæreditis cum assensu, vincunt creditores detuncti sine assensu, ut *titul. de feud. *disc. 78. & tit. de credito *disc. 13. & 25. Et etiam non intrat titulus plus valere, quod agit, &c. *tit. de feud. *disc. 24. & in aliis; Unde propterea hinc bona emanat de pecunia aliena, cum pacto expresso, ut acquirantur dominio pecuniæ, quodque nomen acquirentis fit simulacrum; Attamen si super hoc pacto non adfit assensus Principis, id non attenditur, sed dicitur officialis, vel feudatarius, sive possessor iurum regalium, ille in cuius faciem in libris cantat, ut *dec. 100. par. 9. rec. cum similibus, de quibus *d. *disc. 24. & in aliis de feud. ideòque regulæ generales, quas habemus indifferenter in officio, ac existentibus in commercio, nullatenus congruunt hujusmodi bonis, ac iuribus.********

Hinc proinde advertebam, quod causæ defensionis confisteret potius in facto, quàm in jure, an scilicet ex facti circumstantiis desumi posset collusio, vel mala fides emptorum, qui rectè scientes, quomodo in resignantem loca montium obvenerant, ita resignantes potius fidem sequuti essent, juxta secundum casum, de quo supra numer. 5. sed si cessante hujusmodi circumstantia, processum per eos esset cum bona fide, juxta modum recensitum supra in quinto casu numer. 8. & tunc omnino probabilius pro emptoris responderi deberet, dum aliàs esset mundum revolvere, atque istud commercium impedire, ad quod considerabam etiam à simili ponderatione, de quibus supra *disc. 129. Ad id autem arguendum advertebam inspicendum esse, præsertim ad pretium, pro quo emptio facta esset, quoniam si fuisset, in summa justa, & communiter currenti, & tunc magnum resulat bonæ fidei argumentum, sicuti e converso malæ, in casu pretii diminuti, & insoliti, quod reputatur pars periculi ex deductis supra *disc. 30. & segg. Et per consequens est quæstio potius facti, quàm juris ex singulorum casuum circumstantiis decidentia.**

Potabam tamen de collusione, & mala fide nimium suspectum videri Secretarium, qui erat in hoc munere vii nimium peritus, & diligens, verisimiliter non admittitur adeò de recenti in ignoto, vel parum idoneo deliberatario, talem resignationem liberam, absque ejus corruptela, & notabili emolumento, & experientia docente in hujusmodi Secretariis, & officialibus illa miracula, quæ alibi cernuntur in Judicibus, & Magistratibus, quod scilicet officio vi præbente emolumentum sufficiens ad sustentationem, intra breve tempus, notabiles parantur divitiæ, ideòque cum eis nimium rigorosè procedendum videtur, adiciendo præsertim legem, ne hujusmodi delibetatorum, vel hæredum, & successorum resignationes admitti debeant, nisi post notabile temporis intervalum unius, vel plurium annorum, cum ita etiam possit quis falsis probationibus se probare hæredem alicujus, qui adhuc vivat, vel etiam detuncti, qui alium hæredem revera resignaverit, atque sequuta investigatione, possit hujusmodi resignationem facere, absque eo quod domino consultum remaneat.

Idem consultus pro veritate, respondi, in alio casu, in

quo loca montium habebat in corpore litterarum, vinculum fructuum ad commodum alterius, ejus vita durante, dum proprietarius cum falsis testibus deponentibus de morte reservatarii, obtinuit cum decreto Thefaurarii, vel ejus Auditoris deleri vinculum, atque ita resignationem liberam fecit, absque eo, quod reservatario consultum remaneret ob absentiam, vel inopiam resignantis, & ob affectionem resignatarii bonæ fidei, ut supra; Itaque est unus ex perniciosis effectibus, qui resultant ab usu proprietarium, de quo *tit. de Jadic. *disc. 39. quoniam aviditates proprii emolumenti pronas, ac faciles reddit Judices ad faciendum id, quod aliàs non facerent, vel nominè cum majori circumspectione, & maturitate.**

Et quamvis ob hujusmodi libertatem, & emptorum affectionem, plura resultare possint inconvenientia, & fraudes, præsertim in supplantationem absentium, vel hæreditatum jacientium, seu fideicommissariorum; Nihilominus ex duobus malis, vel inconvenientibus, oportet eligere minus, dum magis præjudicialia Republicæ, & libero commercio essent alia inconvenientia contra resignatarios bonæ fidei, ac propterea, ut primis inconvenientibus occurratur, danðe videtur opportuna provisiones, & ordines secretariis, atque cum eis rigorosè procedendum ad rescindendum de proprio, quando eorum officium non benè exerceant.

Ex eadem verò superius insinuatâ distinctione inter illam venditionem, vel aliam alienationem, quæ fit inter partes ex privata conventionione, vel etiam subasta esse auctoritate Judicis, cujus factum dicitur etiam factum partis, & illam quæ fit mediante resignatione in manibus secretarii, frequenter consultus etiam pro veritate respondere consuevi, resultare decisionem quæstionis, de qua habetur actum *sub tit. de alien. & contract. *prohib. *disc. 12. an scilicet in alienationibus locorum montium, quæ fiant per minores, vel mulieres, requirantur solemnitates statutorum *123. & 151. Urbis, ut primo casu requiratur, non autem posteriori, quodque in hoc sensu, vel cum dicta distinctione, & cum præsupposito, quod ageretur de prima parte, intelligenda est *decis. 679. Seraph. & dec. 50. p. 13. rec. in quibus id firmatur, cum aliàs desuper allegari solitè, loquatur obiter, vel ad alios effectus.*****

Ubi etiam agit de secunda parte, intrat ratio superius assignata, quod scilicet primus possessor, qui alienat, verè non transfert suum jus in eum, cui fit alienatio, sed potius illud resorat, & exinguit in manu Principis, qui novum jus ex integro efformat favore resignatarii agnoscens in ejus auctorem ipsum Principem, & cujus publicam fidem, non autem privatam primi possessoris sequi dicitur.

Ita etiam suadente ratione libertatis commercii, ob cuius conservationem multa permittuntur, quæ alias permittenda non sunt, ut ex gr. non egrediendo hos terminos solemnitatibus statutariorum, habetur, *ead. tit. de alien. & contract. *prohib. *disc. 34. in muliere, vel minore exercere mercaturam; Ac etiam receptam praxim decet in locacionibus, & conductionibus domorum, vel in emptiionibus, & venditionibus victualium, & rerum observantium ad usum vestium, vel domus cum similibus, quoniam licee agatur de contractibus, absque dubio cadentibus sub statuto *151. attamen ratione subiectæ materiæ, & libertatis commercii non sunt in usu.****

Omnemque difficultatem tollit observantia, quæ in omnibus dicitur optima interpres, quoniam cum ab anno 1580. prodierit *d. dec. 679. Seraph. Attamen in hoc intermedio spatio penè integri sæculi, observantia docuit, & docet contrarium, quoniam Secretarius, & Thefaurarius respectivè passim admittunt resignationes sine his solemnitatibus; quinimò ubi partes vellent eas servare, licitè officiales id non admittent, respondendo, quod eorum sufficere debet auctoritas, non indigens illam alterius Judicis in hoc inferioris, & incompetentis, in aliis Civitatibus, vel Principatibus, præsertim in Venetia, & Januensi, aded exactè id servatur, ut etiam Capucini, aliique professi incapaces in communi, & in particulari continuant descripti, & reputantur domini cum libera dispositione, ut insinuatur incidenter *sub tit. de testam. *disc. 36. & alibi.***

ROMANA EVICTIONIS LOCORUM MONTIUM. PRO MARCO PAULO TYERI, CUM GASPARE ALVERO.

Causa disputata coram A.C. resoluta pro Tyeri.

Vendens loca montium vinculata, an, & quando teneatur ad evictionem, vel ad pretii restitutionem ad factum casum vinculi, si ex facto ipsius venditoris id processit.

SUMMARIUM.

- 1 Ad hunc seriem. 2 Scilicet vitium rei non agit de evizione, neque ad restitutionem pretii. 3 Declaratur quando procedat, & quando etiam prestetur evictio de natura rei. 4 In omni conventione nunquam venit dolus, vel factum proprium culpulosum. 5 Venditor tenetur de vitis sibi cognitis. 6 Quando cessantur pensionis pro est evizione, vel restituat pretium acceptum. 7 Dolus restituitur principaliter spectat ad virum, & fideicommissum est species fidejussoris. 8 Declaratur quando idem venditor locorum montium vinculatorum exercet casum vinculi. 9 De differentia inter dotem constituendam, & restituendam.

D I S C. CLXV.

REnta facti serie, de qua supra disc. 37. super venditione locorum montium provenientium ex pretio Casalis subiecti fideicommissi, cum eisdem fideicommissi vinculo translato in pretium; cum uxor Gasparis venditoris, pro asscuratione suarum dotium, & lucris, ob venditionem viri ad inopiam, ex beneficio Aub. res que, C. com. de legit. loca montium ab emptoribus vendicasset, ut infirmatur in eodem disc. 37. in fine: Hinc ad aliquod tempus, exorta spe, quod molestia inferenda eidem Gasparti, inopia non obstant, parare possent emptoribus aliquam recuperationem pretii, saltem in parte, præsertim præfatum Tyeri utriusque Signaturæ Prælati, unus ex emptoribus, iudicium contra venditorem instituit pro evizione, seu restitutione pretii, atque post aliquas disputationes, obtinuit mandatum à Signatura quoque canonizatum: In disputationibus desuper habitis, scribentes pro Gaspare reo convento, vim constituebant in disputatione textus in l. fundum sciens, C. de evict. cum concordantibus plenè deductis per Rot. dec. 437. 457. & 460. par. 9. rec. Ac etiam habetur sub tit. de feud. disc. 44. & sub tit. de empt. & vend. disc. 10. 11. & 17. & sæpius in his terminis sup. disc. 31. quod scilicet cum venditor expressè denunciaverit emptori hoc vinculum fideicommissi, expressum quoque in literis patentibus, adeòque emptor illius certam habuerit scientiam, ipseque venditor processus sit vendere eadem loca, talia, qualia, & pro jure sibi competente, cum declaratione nolle teneri nisi de facto proprio, ita de plano intrare dicebant præfati textus regularem, eximentem non solum à præstatione evictionis, sed etiam à deductione pretii; Quamvis etenim plurimum sententia fit, ut præfati textus dispositio procedat solum respectu evictionis, non autem respectu restitutionis pretii, à qua venditor excusari non debeat, ob inconveniens locupletationis de alieno; Contrarium tamen, præsertim in Rota, & Curia est receptum, quando diversa conventio explicata non accedat, vel facti circumstantiæ eam implicite non inducant, iuxta considerationes, de quibus supra in his terminis d. disc. 31. Et merito quidem, quam incerta alca, seu eventualitas; Eodem modo, quo docet quotidiana praxis in venditione, seu cessatione commoditatis; Idque argui dicebant ex quantitate pretii, quoniam cum pretium intrinsecum locorum montium esset scutorum centum ultra consuetum augmentum extrinsecum, ista venditio facta erat ad rationem scutorum 25. quodque propterea intraret alca juris regula, de qua etiam locis citatis, & præsertim d. disc. 44. de feud. super exemptione venditoris à præstatione evictionis, que sequatur de natura rei.

His tamen non obstantibus (etiam cum sensu veritatis) contrarium dicebam verius, scribendo pro actore, pro quo jusse prodiit solutio; Admirebam siquidem dictas theo-

ricas, tanquam veras in genere; Dicebam tamen, eas procedere, quando à casu, seu alias citrà factum, & culpam ipsius venditoris, bona vendita vocarentur ab emptore, puta quia per ipsius venditoris mortem, factus esset locus fideicommissi ad favorem alterius vocati, vel quod ex ignotis iuribus, quæ alias quam ex facto proprio ipsius venditoris, tertio competant super casu vendito, daretur eidem tertio actio super locis montium, tanquam in pretio subrogato; Secus autem, dum molestia veniebant ex ejus facto proprio, quod nunquam censetur exceptum, dum id ab omni iustitia, & æqualitate profusum est alienum, ut cæteris relatis plenè habetur apud Merlin. dec. 874. nu. 5. 4 & seq. dec. 18. n. fin. par. 11. recent. & passim; semper enim in omni contractu, omni que conventionem, quantumvis ampla, exceptus censetur dolus, five aliud factum proprium in quo dolus inesse potest, ut in proximè allegatis, & apud Cels. dec. 98. n. 6. cum segg. Greg. & add. dec. 119. Unde propterea licet venditor, quando processus est vendere rem pro tali quali, &c. atque ut vulgo dicitur come un sacco d'ossa, ad aliud non teneatur, adhuc tamen tenetur pro vitis, & defectibus latentibus sibi cognitis, quæ non 5 sufficit exprimere sed involucro generali verborum ex deductis apud Surd. decif. 146. n. 4. Gregor. & adden. d. decif. 119. & sub tit. de empt. & vendit. disc. 8.

Atque ad id bene contere dicebam, ea, que habetur d. 6. disc. 69. de Pensionibus, quod scilicet cessat commodate pensionis, si ista cesset pro mortem naturali cedentis, vel per insufficientiam beneficii, aut per alium casum, tunc cedens ad nihil tenetur, sed si cessat ob delictum ipsius cedentis, aut ob alium ejus factum voluntarium, puta quia per matrimonium, vel per militiam, vel per professionem in Religione; aut per dimissionem Clericatus, diversum statum assumat, tunc intrat evictio, cum similibus. In his autem terminis versari dicebam, quoniam licet emptoribus innoteceat vinculum fideicommissi, quo postea de consequenti intrabat actio prædicta uxoris in vim Aub. res que; Attamen id principaliter provenit ex debito, 7 & facto ipsius venditoris, quoniam nisi dotem uxoris, aliaque ejus bona dispartisset, utique iste casus non daretur; Ubi enim agitur de dote restituta per ipsum virum, tunc id referri non potest casui, sed totum provenit ex facto, & culpa ipsius viri, dum ipse est principalis debitor, fideicommissum autem dicitur quidam legalis fidejussor ejusdem viri, adeòque etiam sine cessione subintrat in jus mulieris, cui dos restituta est, eisque actiones exercere valeat pro reintegracione, juxta imitata apud Coccin. decif. 1681. cum aliis, de quibus sub tit. de dote disc. 145. n. 56.

Neque ad rem facere dicebam dec. 7. & 57. coram Ninot in hoc proposito expensas eius supra disc. 31. quoniam carum casus est diversus, quod scilicet idem venditor, tanquam tertius, vendicabat loca montium cadentia sub portione alterius venditoris fratris, pro cuius mortem jus emptoris exparaverat ideòque evictio proveniebat de natura rei, & à casu, non autem à facto culposo, seu aliàs voluntario ipsius venditoris, quale dicitur illud, quod ejus creditoribus provenit, dum ita hæc venditio redoleret speciem furti, vel truffæ; si ille venditor, qui se obæratum esse, bonaque vendita obnoxia ejus creditoribus; à quibus ad horam illa vendicari possunt, etiam à pretii restitutione excusatur, ac propterea exculatio restringenda est ad solum casum.

Ex causa autem provenire dicebat, quod filæ, & descendentes ipsius venditoris ex eodem beneficio Aub. res que, perentur dotem sibi constitui ex bonis fideicommissi, quoniam dicit non potest culpulosum, quod natura ei fecunditate dederit procreando filios, minuisque dicit potest culpa directa ad casum, quod ipse pariter se inopem fecerit, unde propterea ejus filias apertum sit præfatum subordinarium beneficium; Ideòque ut ad veritatem eod. disc. 145. & in aliis pluribus eod. tit. magna dignoscitur differentia inter casum dotis restituendæ, & illum dotis constituendæ.

INTERAMNEN. JURIS COLLECTANDI, PRO CIVITATE INTRAMNÆ, CUM CASTRO PAPHINÆ.

Causa pendet in Camera.

AN, & quando Castra subiecta Civitati, dicantur de ejus Comitatu, vel territorio, ut propterea constituant unum corpus, atque participare debeant de juri-

juribus, & proventibus Civitatis pro supportatione onerum, vel converso an debeat Castra contribuere in oneribus majoribus, quæ supportentur per ipsum Civitatem.

SUMMARIUM.

- 1 F Acti series. 2 Comitatus dicitur Civitas in omni bus. 3 De eodem, & qualis dicitur propriè Districus, vel Comitatus. 4 De unico territorio constituto ex tota Diocesi. 5 Dismembratio jurisdiçtionis non tollit unitatem territorii. 6 De distinctione inter districum, agrum. 7 De alia distinctione inter Comitatum, vel Districum improprium, & generalem, & proprium, & particularem. 8 An Civitas possit acquirere id, quod sit de ejus Comitatu. 9 Stant simul, quod Civitas sit de dominio anius, & Castra sui de dominio alterius. 10 De eodem de quo nu. 5. 11 De monito, quod causarum decisiones pendet à circumstantiis facti.

D I S C. CLXV.

DE anno 1525. Civitas Interamnæ emittit à quibusdam Domicellis Castrum ibi proximum Paphinæ, cumque postmodum sub Paulo III. & Paulo IV. impostum esset subsidium triennale, à quo proveniunt onera Cameraalia, atque pro istius rigorosa exactione Civitas cavalcata ad prædictam Castrum transmississet, adeòque Pius V. jurisdictionem illi abstrulerit, cum Gregor. XIII. successore reintegravit, hinc penes continuè sequæ fuerunt controversiæ inter Civitatem, & Castrum, & præsertim super modo contribuendi in solutione dictorum onerum Cameraarium, atque per Sacr. Congregationem boni Regiminis resolutum fuit, Castrum teneri contribuere pro octava parte, sed reassumpta causa in Camera, ubi prius introducta erat, excitata fuit per idem Castrum præsentio, quod onera prius impleti deberent cum proventibus gabellarum recipiendum totum Comitatum, quodque propterea ad id, quod opus esset pro supplatione, concurrere deberet in dicta octava parte; Dataque desuper dubio coram Bichio, An, & qui proventus proveniant ex gabellis respicientibus totum Comitatum, sub die 19. Junii 1673. prodiit solutio utriusque parti respectivè favorabilis, quod scilicet Castro præterea, omnes gabellas in notula deductas venire, Civitate autem nullas, dictum fuit venire quasdam, & non alias.

In disputatione autem desuper habita, scribentes pro Castro, epiusque Communitate, cum præsupposito, quod illud esset de Comitatu, dicebant ejus institutionem fundatam esse in juris regula, quod Comitatenes dicuntur civis, omnibusque privilegiis, & favoribus civium potiri debent, eodem modo, quod subiacent oneribus, dum Civitas, & Comitatus formant unum, & idem corpus, ut definit Bald. conf. 419. n. 11. Aret. conf. 67. n. 4. Hieron. de Mont. de finib. c. 7. numer. 3. & 5. Cravett. in terminis onerum conf. 972. Galeot. l. 2. contro. 20. cum concord. re. latis per modern. de Luc. ad Franch. dec. 316. nu. 7. Rot. dec. 400. par. 9. rec. & dec. 199. p. 12. atque super hoc assumpto immorabantur, illud exornando de more scriptorum cum aliis generalitatibus; Reliqua enim consistebant potius in facto, super natura, seu qualitate gabellarum, dum scribentes pro Civitate nimirum insitebant in dicta qualitate, & quam esset illæ gabellæ, quæ in Civitate solvebantur ab antiquo, priusquam istius Castri acquisitio facta esset, & quam posterioribus, quasi quod de antiquo priusquam idem Castrum acquireretur, atque efficeretur de hoc corpore, non deberet participare, sed solum de aliis postea impostis scribentibus ergo Civitate, in hac ultima disputatione, adhibendo stylium Advocatorum Urbis, curabam exornare, five in jure probare ea, quæ in facto deducebantur cum solitis generalitatibus.

Reflectendo autem ad veritatem, mihi videretur, quod revera questio esset potius facti, & applicationis, quam juris; Admirebam siquidem, tanquam veram dictam juris propositionem pluries supra infirmatam, & præsertim disc. 72. & 94. & sub tit. de præemin. agendo de civitate, quod scilicet Civitas, & Comitatus constituant unum territorium, atque unum, & idem corpus politicum, seu communitativum, eodem modo, quo plura membra unum constitunt corpus humanum, quasi quod Civitas sit ca-

put, & venter, seu reliqua majori pars corporis, Castra verò, seu Villæ sint brachia, & manus, & crura, & pedes; Sive juxta exemplum finium spirituum unius Diocesis, quoniam licet intra ejus fines, ultra locum residentias Episcopi, & situationis materialis Ecclesie Cathedralis, quamplura existunt Oppida, Castra, & loca inter se omnino distincta, ac etiam sub diversis Provinciis, vel dominis temporalibus, omnia tamen constitunt unum, & idem corpus, five unum, & idem territorium spirituale; Vel eo modo, quo sequitur, quando Civitas, vel alter locus divifus sit per quarteria, aut per pagos, & Villas, juxta aliquarum Regionum usum infinuatum sub tit. de jurisd. disc. 24.

Idque verum non obstante, quod singula Castra, seu Villæ, & loca intra ambitum districus, seu Comitatus, habeant inter se fines desitutos, & quandam speciem territorii contradistincti, etiam ab illo Civitatis, & cum Comitatus sitatione propriarum subalternarum communitatum, quoniam id non tollit unitatem territorii, seu corporis in univèrsam, sed solum continet quandam divisionem subalternam respectu usus, & commoditatis, ad tollendas confusiones, pro paucis, & pro cultura prædiorum, & pro aliis effectibus, eo modo quo si pro aliquo magno Ovili diviso in plures tarmas, vel greges, destinatum sit prædium, seu tenuta, ut ad tollendas contentiones inter Pastores, singulis tarmis, vel gregibus, aut brachiis distribuantur partes, vel fines ejusdem tenentæ, seu prædii, quoniam id non tollit unitatem, tam ovilis, quam prædii; Unde propterea, ut in eisdem disc. 72. & 94. advertitur, pro ista contradistinctione, relictus proprius Civitatis, contra distinctus à finibus singulorum locorum Comitatus, appellari solet, sub vocabulo agrum, potius quam territorii, ac etiam advertitur infra in Fanen. Molendani disc. 167.

His itaque constitutis, inter scribentes hinc inde in genere, five in abstracto; Disputatio restringebatur ad factum, five ad applicationem, juxta pene generalem hodiernam naturam omnium questionum forensium, an scilicet istud Castrum, dicendum esset de illa (specie Comitatu, de qua superius allegati, & alii DD. loquantur, quod scilicet importet idem territorium constitutum cum ejusdem corporis, vel potius idem de illo Comitatu improprio, qui redoleret solum jurisdictionem vel superioritatem, aut dominium accidentale, aut quodam jus metropoliticum, juxta exemplum antiquæ Romæ, quæ juxta æltem, de qua disc. 32. de præem. in fi. & alibi pluries, vi bellica effecta est domina magnæ partis Orbis, adeòque diceretur caput, & Metropolis Mundi, ideòque omnes Civitates, & Provincie dicerentur de ejus imperio, & territorio, seu Comitatu in univèrsam, satione licet jurisdictionis, vel juris terrendi; Et tamen non inde inferri poterat ad verum Comitatum, vel territorium, dum habebat suum districum particularem centum milliarium, qui nunc est quadraginta.

Sive quod, juxta hodiernam præxim, Præfectura, vel Præsidatus Civitatis, complectatur vel se gubernium, & administrationem quamplurimum Civitatum, Oppidorum, vel locorum adjacentium, quæ ita quandam speciem Comitatus præferre videantur, sed iste est Comitatus improprie ratione jurisdictionis, & juris Metropolitici, non autem verè constitutivus unius corporis, & territorii, ut (ex. gr.) docet praxis Civitatis Perusii, cum similibus, quod scilicet alia sunt Castra Comitatus, idest districus, vel territorii particularis ipsius Civitatis, & alia sunt Castra, & loca existentia sub eo gubernio.

Applicando itaque ad rem, punctus videtur, an istud Castrum esset de una, vel altera specie, atque scribendo more Advocati, dicebam, quod esset solum de Comitatu improprio, idest jurisdictionali, quoniam cum ante prædictum annum 1525. esset de diverso dominio, diversumque corpus constitueret, dum ex titulo particulari emptionis obvenit in hanc Civitatem, tanquam penes extraneum, ac privatam emptorem, hinc proinde dicebam, ita clarum resultare probationem, quod non esset de ejus territorio, & pertinentiis, sed quod esset quid distinctum, ex jure certo principio, quod nemo emit, vel acquirit rem suam, quodque res mea non potest denuo effici mea, unde propterea nova acquisitio probat, quod prius res non esset sua.

Verum id non videbatur argumentum, quod concluderet, quoniam, aliud est iusterritoriale pro civis prærogativa, ac oneribus respectivè, & aliud est jus territoriale, pro exercitio jurisdictionis, ut docet nimium frequens, ac notoria praxis, præsertim in Regno Neapolitano, pro cuius

eius misera conditio; omnia penè loca sunt infeudata, ut insinuat d. *disc. 30. de precium. Et alibi pluries*, quoniam frequenter datur casus, quod Civitas sit unius Domini, vel sit demanialis, & Castra, quae ibi Cafalia dicitur, sint diversorum Baronum, ut de aliquibus Cafaliis ipsimet Regis Civitatis Neapolis, habetur apud 10 Franc. *disc. 129. Gizzar. decs. 24. ubi add. Galeott. lib. 2. contro. 20. Kovit. dec. 17.* et alios, apud quos disputatur quæsitio, an concessio alicujus Castri, seu Cafalis in feudum, importet quandam implicitam dimembrationem territorii ad alios effectus jurisdictionales, illum præsertim, an prohibito, quæ sit bannitis, quibus conceditur salvus conductus sub lege de non conversando in loco delicti, neq; in dicta Regia Civitate residentialis Principis, ejusq; territorio, completatur hujusmodi Cafalia infeudata, sed hoc non tollit alios effectus civicos, neque unitatem territorii communitativos, tam favorabile, quam onerosos, ideoq; possunt simul stare; quod istud Castrum esset de eodem Comitatu, & territorio, sed quod ex Apostolica concessione, sive ex antiqua usurpatione, aliqui Dominicellus haberet ejus dominium jurisdictionale, seu Baronale, quod Civitas acquirere potuit, tanquam per restitutionem antiqui status, atque per quandam speciem recuperationis; Secus autem ubi ista circumstantia cessante, fuisse omnino nova acquisitio, quocquæ illud esset extrâ suum ambitum, seu comitatum proprium, quoniam tunc Civitas consideratur potius in ratione Baronis, vel domicelli, ita administrantis hæc subditam communitatem, atque pro meliori administratione, jure ejusdem communione exigendo, & respectu solvendo ejus onera, dum isto casu contributio sine dubio facienda esse ad limites ejus juri, & honorum abque participatione juri Civitatis.

Hinc itaque edocetur, quod causæ decisio non pendet à generalitatibus juri, vel à formalitate verborum, sed semper à circumstantiis facti, ex quibus pendet applicatio legum, & conclusio, quoniam ista verba, *Comitatus, Districtus, Territorium*, & similia, sunt æquivoca, eaque promissiva, sive impropre adhiberi solent, ut præsertim advenerit supra *disc. 72. & infra* in Fanen. *disc. 167.* & alibi plures; Ideoque rota vis est in applicatione defumenda ex circumstantiis facti, sive ex effectibus, ad quos de hoc agitur, semperque error est immorari in solis generalitatibus, vel in formalitate verborum, & sic quod videndum esset, an re vera ab antiquo istud Castrum esset de hujus Civitatis Comitatu, seu territorio proprio, ut cum ipsa Civitate, aliiq; Castris, unum constitueret corpus, neq; .

ROMANA GABELLE CADAVERIS.

Discursus pro veritate.

An debeatur Gabella, seu aliud vestigial pro extractione, vel introductione, sive transitu cadaveris.

SUMMARIUM.

- 1. **C**ausa controversa.
- 2. **R**eprobatur traditio super solutione gabelle pro cadavere.
- 3. **D**e autoritatibus id reprobandis.
- 4. **D**e errore aliquorum, super legibus, quæ in id allegantur.
- 5. **A**n, & quando juxta leges civiles cadaveris translatio fieri possit.
- 6. **Q**uod cadaveribus impedimenta præstari non debeant.
- 7. **D**e rationibus, ob quas gabella solvi non debeat pro cadaveribus.
- 8. **A**n gabella pro animalibus debeatur, sicut in ista mortua.
- 9. **D**e rationibus, ob quas fiant fueria, & exequia.
- 10. **Q**uare apud Gentiles aliquod solvatur pro sepulchro.
- 11. **E**t quare hodie Parochis, & Clericis solvantur emolumenta, pro sepultura, & funeribus.
- 12. **D**amnatu quidam abusus circa hoc.
- 13. **U**nde proveniat opinio, vel traditio, de qua n. 2.
- 14. **D**e exitu controversæ, aliisque decisio.

DISC. CLXVI.

Sequa immutata morte, nunquam fatis laudati Cardinalis Giberti Borromei, in Oppido Neptuni, ad quod pro maritimi aeris salubritate, opportuno tempore fecerant, ita expertus lyrici Poeta dictum, quod in medio Tyberi, quandoque Sardinia est, Ejusque cadave-

re diligenter ad Urbem translato, duplex excitata fuit præsentio super ejusdem cada veris vestigial, vel dohana; Appalatoris scilicet dohanæ, aliorumque, juri Camera- lium Neptuni, pro extractione, & Dohaneri Urbis pro eijus introductione in Urbem; Cùmque id pene totius Curia excitallet curiositatem, ac eam ejusdem Cardinalis hæredes, veritatem inquirere cura verit, Hinc proinde, quæstione ad forum adhuc non deducta à pluribus meum judicium pro veritate delibet expectum fuit.

Respondi itaque, quod licet ferè per univèrsùm Orbem nostri commercii, ista vigere videatur opinio, sive publicarum præsentio, ut pro cada veribus de loco ad locum even- hendis, quod in illis Principum, & magnatum, aliorumque potentium, frequentius, quàm hominum privata fortuna contingere solet, vestigial, seu passagium debeat; Nihilominus, vana est opinio, nulli juri, vel ratio- nis fundamento innixa, sive auctoritates legales, sive ra- tiones attentamus.

Autoritates etenim attentis, ita inter alios firmant 3 Florian. in l. ne corpora, ff. de Relig. & sumpt. fun. Ferrer. de Gabell. numer. 96. Cujac. lib. 2. observ. c. 21. Faber. in l. funeris 37. ff. eod. tit. in fin. Lara de Anniverf. & Capell. lib. 1. c. 25. præsertim numer. 44. Moles in dec. §. 14. qu. 4. in prin. Irandis de profess. in apparat. nu. 100. cum seqq. apud quos concordantes.

Omnes autem in id allegare solent text. in l. fin. C. de Reli- g. & sumpt. fuer. per quem asserunt correctam juris anti- qui dispositionem; Verùm iste videtur quidam communis error, qui derivat à consueto legitur vitio, quod scilicet unus alterum inconsiderate transcribat, tum quia ille text. de hoc non agit, tum etiam quia nulla est antiquior lex, quæ ita disponat.

Ad rem potius facere videntur text. in l. 1. & l. si nec dum 10. Et penul. Cod. eod. tit. dum in earum prima disponitur ex justa, vel necessaria causa, permitendæ esse transla- tionem cadaveris de loco ad locum, quæ permittitur etiam in l. si nec dum, ubi e converso prohibetur; quod perpetuè sepultura corpus traditum est; Unde propterea movi- levit, quando in animo habeatur corpus sepeliendi provi- sionaliter, atque ut vulgè dicitur in forma depositi, text. autem in l. penul. hæc translationem quoadammodo de Re- galibus constituit, dum eam sine Augusti licentia fieri pro- hibet, nulla facta mentione alicujus solutionis vestigialis, vel alterius oneris.

Magis verò id probare videtur text. in d. l. ne corpora, ff. eod. tit. de Relig. & sumpt. fun. per quod generaliter disponi- tur, ne ossa, aut corpora mortuorum detineantur, aut ve- xarentur, neque prohiberentur, quo minus via publica transferrentur, quod proprie quæstionem decidere videtur, dum ita præsupponitur impedimentum, quod à vestigialium, & pedagiolorum exactoribus foret in vis publicis præstatur; Atque hinc Doctores communiter inferant, ut corpora mortuorum, pro are alieno, sive ex alia causa detineri non valeant, vel lequestrari, aut aliàs impediri, quo minus sepul- turæ tradantur.

Idem dicendum venit, attenda ratione, cui pro genio semper dignior locus tribuitur; Ex duplici etenim causa, vestigial, sed aliud onus solvi debet, vel respectu exigi potest. Primò, scilicet, ratione oneris merè personalis, vel tributi, quod juxta frequentiore Juristarum loquen- di usum, capitationem dicimus, plures hoc tit. insinuatam, & præsertim supra *disc. 102.* & hæc species utique conveni- nire non potest homini mortuo, qui non est amplius homo; Adde ut nostri consuetis frigiditatibus, inferre soleant, quod gabella imposita pro quolibet animalì, intelligitur de animalì vivente, non autem de mortuo Moles dec. d. §. 14. qu. 4. num. 4. cum aliis sup. *disc. 62. & 71. num. 13.* ubi tamen advenerit, quod in hoc attendi magis debet substantia veritatis, quàm formalis verborum, quibus ita inhaerere, semper est error.

Aut verò vestigial, seu dohana exigi præteritur ratio- ne mercimonii, sive introductionis, vel extractionis mercium, & honorum, juxta ea, quæ de isto onere vestigial- is, seu dohanæ, aut portorii, habentur supra *disc. 65. 67. 68.* et in aliis; Et tunc pariter nulla ratio suadet hanc solutionem, cum cadaver sit res omnino inutilis, nulliq;que existimationis, unde propterè ex motivo Religionis, & pietatis, vel ex altero honorificentia, ut consuetudi- ni satisfieret, sive ob videntium consolationem, aut de- mum pro illa majori pietate, qua Christiana Religio sug- gerit pro aliquo animæ defuncti suffragio, fiant ea, quæ cum tanto sumptu, & quandoque cum excessivo, ac dam- 9 nabili

SUMMARIUM.

- 1. **F**abri serles.
- 2. **Q**uilibet possit construere Molendina, neque alter, qui jam habeat, id prohibet, & quando competat prohibito.
- 3. **D**e verbo territorium, an completatur solum territorium particulare Civitatis, vel etiam totum districtum.
- 4. **I**n flumine publico non possunt constitui Molendina sine licentia Principis.
- 5. **Q**uod decisiones causarum hodie pendant ex facto, & de probatione situationis Castrorum in territorio, seu Comitatu.
- 6. **J**us privativum, seu prohibendi est de regalibus.
- 7. **D**e eodem, de quo n. 5. an Castra sint de Comitatu.
- 8. **O**bservantia est interpret.
- 9. **A**n aliqua divisio tollat unitatem territorii.
- 10. **D**e ratione, ob quam gabelle, & collectæ diversimodè exten- dentur in Civitate, & in Castris, seu Villis.
- 11. **D**eclaratur conclusio, de qua n. 2.
- 12. **D**e eodem, & in quibus territoriis loquantur auctoritates, de quibus eodem n. 2.
- 13. **D**eclaratur conclusio, de qua n. 4. circa usum fluminum, quæ sint de regalibus.
- 14. **F**luminaria non navigabilia, an sint Civitatis, vel Baronia.

DISC. CLXVII.

Possidente Civitate Fani quædam Molendina ad usum ritionis tritici, aliarumque frugum redigendum ad farinam in fluminibus Metauri, & Arsilæ, imposito- que quodam onere super frumento molendo, in univèrsùm; Cùm id produxisset controversiam, cum aliquibus particu- laribus possidentibus etia molendina in istem fluminibus, hinc Civitas, illa molendina emit, ac propterea ob- tinuit à Clemente VIII. circa finem decursi sæculi, appro- bationem dicti oneris impositi super frumento, donec solveretur pretium dictorum trium molendinorum, necnon concessionem juris prohibendi constructionem novorum molendinorum, tam in dictis fluminibus, quàm alibi in toto territorio, sine tamen præjudicio refectionis jam exist- entium, approbando quoque in eisdem literis quasdam capitulationes initas inter Civitatem, & Comitatus atque ad presens, spatio circiter annorum octuaginta ser- vatum fuit, quod scilicet alia molendinorum constructio facta non esset; Cùm autem Corbelli habentes aquas in prædio privato existente in Castro Cartoeci, molendi- num construere vellet; hinc Civitas obtrinit ab A. C. in- hibitionem, pro observantia dictarum literarum Aposto- licarum Clementis, super cuius moderatione assumpta de- super disputatur.

Scribentes pro construere volentibus, totum penè desum- mendo, ex jam deductis supra *disc. 144. & 145. ex Capry. Lat. cons. 106.* aliiq;que ibi relatæ, insistebant super natura- li libertate construendi in suo, non obstante præscriptione, vel possessione prohibendi præsentia per Civitatem, ex vul- gari regula desumpta, ex dispositione text. in l. alterius, C. de serv. & agu. de qua in histerminis locis citatis, & ge- neraliter sub tit. de serv. *disc. 1. cum plur. seqq.* & de molendi- nis eod. tit. de serv. *disc. 30.* quod scilicet in facultativis non datur præscriptio, neque possessio manutenibilis, non præ- cedente prohibitione, cum subsecuta acquiescentia.

Respondendo autem ad prædictam Apostolicam con- ceptionem dicebant; Primò, quod illa intelligenda esse de territorio in stricta significatione, idest proprio, & particulari ipsius Civitatis, contradictò sine ab illo Castro- rum, non autem de toto Comitatu complexivo territorii Castrorum; Potissimè dum adest formalis contradistinctio inter Civitatem, & Castra, cum distinctis finibus, inde propterea pro bonis existentibus intra eorum limites contradistinctis ab illis Civitatis, solvantur onera Cameralia, & alia cum quadam diversâ forma collectandi, & cum formali communitate diversa; Atque exinde inferebat, quod Castra dicerentur de Comitatu, seu districtu Civitatis im- proprie, ac remore in sola ratione jurisdictionali, ob- jECTIONEM eidem Governatori, non autem de Comitatu proprio, denotante unum, & idem territorium, atque unum, & idem corpus juxta distinctiones, de quibus su- pra in Interam. juris collebandi *disc. 165.*

Et secundo, quod concessio intelligenda de constructio- nibus in dictis fluminibus, tanquam publicis, à quibus non licet divertere aquam sine licentia Principis, cum sint

nabili solito luxu, pro Regionum moribus praticantur in defunctorum cada veribus tumulandis, non autem, quod illi jam annihilato viro id congruat, & per consequens nulla subest ratio, ob quam pro sepultura aliquid solvi debeat.

Eatenus etenim, apud antiquos Gentiles aliquam solutionem fieri scriptum invenitur, quatenus juxta gentilitati- tis leges, ac mores, ille ager, vel locus, in quem cada- ver illatum esset, ex puro, vel prophano, fieret religio- sus, unde propterea in commercio esse prohibebatur ex de- ductus per Frances de *Ecclesia Cathedrali c. 26. nu. 136. & 153.* Idèoque inveti, vel ignorante domino in alieno prædio cadaver inferri prohibebatur, per text. in l. 2. C. eod. tit. de Relig. & sumpt. fun. & sic ob istud præjudicium, re- dde de ejusdem possessionis pretio, vel de estimatione illius diminutionis, quam ita patiebatur, conveniri poterat.

Et quamvis hodie apud Catholicos, sepulchrorum, vel funerum emolumenta habeantur, etiam necessaria, fa- vore Parochorum, aliorumque Clericorum secularium, vel Regularium, ex his, quæ in materia juris sepeliendi, & habentur pluries sub tit. de Paroch. & præsertim *disc. 22. cum plur. seq. disc. 27. cum seq. & disc. 38.* ac alibi; Attamen id provenit, non ex directâ ratione funerum, vel sepulture, sed ex indirectâ subrogatione istorum emolumentorum loco decimarum, quæ in loco ex consuetudine non solvantur, vel si solvantur, non sufficient ad congruam sustentationem eorum, qui curæ animarum, aliisque divinis, pro populi servitio, ac salute sunt addicti, ex ea ratione, ut qui altari servit, de altare vivat, & ne bovi trituranti os elaudatur, Et ob quam rationem in ali- quorum etiam Sacramentorum, aliorumque divinorum administratione, aliqua persolvi emolumenta, moribus probabilius est indudum, dummodò tamen moderatè, atque ad limites dictæ rationis id sequatur.

Atque hinc liquet, quom detestabile, quinimò se vera punitio digni sint illi abusus, qui recensentur *lib. 9. tit. de resam. disc. 24.* & alibi, præsertim in aliquibus Apulie, aliarumque Provinciarum Regni Neapolitani partibus, quod scilicet moriente aliquo extero, vel etiam civis di- vites, sub hoc pretextu decimarum personalium, vel in- dustrialium, per parochos, & fortan etiam per Episcopos, & per Capitula, magnè sunt extorsum, & suscipiuntur, facièndo circa ipsa cadavera, iisque alias sepulcrum retar dando, vel denegando, quo nil turpius, magisque scandalosum, dum etiam Gentilium, ac Ethnicorum le- gibus adversum est, ut de pietate Gentilium in sepeliendo, & late *Franc. ubi sup. c. 26. ex n. 110.* & generaliter c. 17. & 26. per tot. ubi de materia cadaverum, & sepulcrarum, meritoque S. Cong. pluries improbat.

Predictè autem traditionis, vel communis opinionis ratio- nem, vel originem, diversimò scriptores allegant; Puri- tatem Juris illa id referunt errori, *Gl. in l. funeris 37. ff. de Relig. & sumpt. fun. verbo Vestiaria*, quod explicat pro vestigialibus, sed malè, ut advertit præsertim Cujac. cum quo pertranfit Fab. ubi supra; Alii verò historice, seu erudi- tè id referunt antiquorum Romanorum moribus, ut per Beold. Petr. Greg. Guid. Pancirol. Cujac. & alios relato- res per Irand. in d. tr. de profess. in præf. *sup. appar. n. 98.*

Quidquid autem sit, atque, sive una, sive altera opinio teneatur, nil ad præxim id refert, cum neutra concludat super hujusmodi præsentionis subsistentia, ut etiam iidem gabellarii agnoverunt, qui à præsentionis fomento, seu pro- sequutione abstinerunt, eamque amplius prosequuti non fuerunt; Idèoque ex Alexandro VII. vivæ vocis oraculo, nostra ætate decemum fuit, occasione consimilis præsentio- nis, quæ habebatur per plurimum locorum gabellarios, & dohaneros, pro translatione cadaveris Infantis Marghe- ritæ de Sabaudia, nimirum exemplaris vitæ, quæ in Urbe decedens, Assisi sepulcrum elegit.

FANEN. MOLENDINI, PRO CIVITATE, CUM CORBELLIS.

Causa pendet coram A. C.

De eadem materia, de qua supra *disc. 144. & 145.* ju- ris prohibendi constructionem novi Molendini; Et incidenter de istem, de quibus *disc. 165.* An scilicet Castra existentia in districtu, veniant sub no- mine territorii.

de Regalibus, in id allegando Mandell. conf. 505. num. 2. Capyc. Lat. d. conf. 116. nu. 17. Buccier. de Reg. c. 2. nu. 165. cum seqq. Arnis. de iure Majest. l. 3. c. 3. n. 5. & seqq. non autem ubi agitur de aqua existente in pradio privato, quod dicitur de dominio privato Domini pradii, qui prohibito illa uti potest, ex iis, quae ad istam materiam aquae nascentis, vel existentis in fundis privatis, pluries habentur eodem tit. de servit. disc. 35. cum plur. seqq.

Hic tamen non obstantibus, scribens pro Civitate (etiam cum sensu veritatis) contrarium dicebam videri probabilis; Non negabam siquidem dictas propositiones, seu regulas in suis casibus, sed negabam earum applicationem, juxta hodiernam frequentiore contingentiā in omnibus penē forensibus controversiis; Imprimis autem insistebam in facti praesupposito, quod videbatur bases, & fundamentum totius causae, quod scilicet ius Castrum, prout plenequae alia adjacentia, essent sine dubio de vero districtu, & Comitatu Civitatis, ex pluribus claris demonstrationibus; & praesertim ex publico instrumento, per quod, mediante operā Commissarii Apostolici, ista Castra, quae se rebellaverant à Civitate, denuò, illam agnoscent in superiorem, & matrem, cum expressa declaratione, quod essent de eius territorio, & Comitatu, ac etiam ex alio instrumento transactionis super modo distributionis onerum, & collectarum, atque capitularibus approbatis in iisdem literis; Accidentibus etiam, allibratione omnium bonorum existentium intra fines istorum Castrorum in catastro Civitatis, & aliis probationibus, & enunciationibus; & praesertim, quod Civitas specialiter in isto Castro Cartoceti deputat potestatem, cum sola confirmatione Gubernatoris Apostolici, ex quibus imò minoribus probari istam qualitatē, aliis relatis firmatur in Celenat. seu Sarcinat. Emphyteusis 10. Junii 1642. Ghislerio, approbata in eadem causa dec. 400. p. 9. & 199. p. 12. rec.

Isto igitur verò certo, & incontrovertibili praesupposito sic stante, quod scilicet ista Castra essent de vero, & proprio Comitatu, non esset sola ratione iurisdictionis, & subjectionis eidem gubernio, sed in ratione unitatis territorii, & constitutionis unius corporis iuxta distinctiones, de quibus supra disc. 72. 94. & 165. adeòut Papa loquente de universo territorio, de iure veniant etiam Castra, ex deductis in proximè citatis locis; Ita dicebam fundatam esse intentionem Civitatis in predicta concessione Apostolica quae tamquam expressa, & literalis, non admettebat quaestiones, & argumenta ad vulgarem regulam textus in illo, aut ille, ff. de legat. 3.

Quamvis enim verum sit, juxta deducta disc. 144. & 145. & alibi pluries hoc eod. tit. & tit. de feud. disc. 3. ubi etiam in specie molendinorum, quod istud jus privativum, seu prohibens fit de regalibus, non obtinendum, nisi ex concessione Principis supremi, adeòut Civitas subdita id statere non valeat, nisi cum propriis subditis de illorum consensu, tamquam per speciem voluntariae collectae, ex deductis d. disc. 144. Attamen ista difficultas de piano sublata remanebat ex facto, ob existentiam privilegii Apostolici, quod omnem dubitandi occasionem tollit, quoties, non obstat defectus comprehensionis.

Quatenus itaque pertinet ad punctum comprehensionis, ad quem te vera causa restringebatur, an scilicet illa verba, in toto territorio, intelligenda venient de territorio particulari Civitatis, vel de illo totius Comitatus complexivo Castrorum, quorum territorium esset unum indivisibile; Dicebam probabilis videri hanc secundam partem, pro comprehensione totius Comitatus, tum ex regula juris, de qua in d. disc. 72. 94. & 165. tum etiam, & clarior ob duplicem facti circumstantiam; Primò, nempe ob amplitudinem, & universalitatem hujus verbi, territorii, dum dicitur in toto; Et secundò, quoniam occasione enunciandi situationem molendinorum emptorum, ut supra, fit mentio de agro Civitatis, sub cuius vocabulo explicari solet relictus Civitatis, contradistinctus à finibus particularibus Castrorum, unde propter àdels clara discreta, inter agrum, & territorium, & per consequens dici non potest, quod sub nomine territorii, juncto cum dicto vero denotante universalitatem ejus totalitatem, veniret solum ager, juxta ea, quae circa hanc discretam loquutionem in iure habemus in omni penè materia, & praesertim sub tit. de fidelit. in ea quaestione an sub nomine istorum veniant descendentes, & cum similibus.

Omneq; difficultatem in hoc proposito tolli dicebam, ob sequentem observantiam, quae dicitur optima interpretis, ubi praesertim habeat verisimilitudinis fomentum,

ex iis, quae in terminis interpretationis Indulti Apostolici habetur dec. 59. n. 12. p. 10. rec. & frequenter; Improbabile etenim est, quod tam diuturno tempore, alterius molendini constructio neglecta fuisset, nisi istud privilegium coarctasset, ut ponderatur quoque supra disc. 145.

Neque hanc territorii unitatem tollit diversitas communiciis, seu modi collectandi, & solvendi onera, quoniam ubi advertitur quoque supra in Interam. disc. 163. hujusmodi accidentales divisiones ad certos effectus, non tollunt substantiam unitatis; Adinflat eorum, quae habentur in materia jurispatronatus, seu feudi individui sub tit. de feud. disc. 8. & alibi, ac etiam sub tit. de praem. disc. 3. cum duob. seqq. in uno corpore formaliter individuo Capituli, quod sit materialiter divivum, seu distributum in pluries Ecclesias, diversis iuribus, diversoque modo vivendi, atque passim exemplificat DD. in una, eademque Civitate diversa per contractas, vel quarteria, quod una pars supportet aliquam onera, quae non supportentur per alteram, puta pro constructione, vel refectione pontis, pro usu, & commoditate unius partis, quae solum contribuit, non autem altera, quae tali ponte non indiget, cum similibus.

Atque frequens videtur iste usus, quod Civitas supportet onera uno modo, & Castra supportet altero; Ut praesertim occasione gabelarum carnis, & exemptionis religiosorum, pro ea carne, quam extra Civitatem in ejus Castris, & Villis elemolytallyter obtineant, de Reatina Civitate habetur supra disc. 57. ob congruam rationem, quod in Civitate, quae muris recincta est, atque cum portis, specie clausurae habet, unde propter fraudibus magis occurri potest, atq; personae nobiles, & civiles vivunt, publica onera communi supportantur, medianteibus gabelis super pane, vino, caribus, aliisque victualibus, dum ita cum majori facilitate, mediante victualium usu, à sponte dantiis insensibiliter exiguntur, nimium vero incommodum, & difficile est praesertim collectas & contributiones; E converso autem, in Castris, & Villis, seu rusticis domibus sparsis per Comitatum, vel territorium, idest penè impracticabile, Tum ob locorum aperturam, ob quam fraudibus occurri non potest; Tum etiam quia, ob qualitates Incolarum, magis practicabile, & oportunum est vivere per collectas, seu taxas, & contributiones; Non per hoc tamen cesset unitas corporis, & territorii; Quinimò in eadem Civitate dignoscitur iste discretus usus modus supportandi publica onera, inter nobiles, & plebeos, ut illi ea supportent per collectas super bonis per aes, & libram, isti autem per collectam personalem, quae capitiatio dicitur, cum similibus.

Hic autem sic stantibus, atque respondendo ad assumptionem, de quo supra, quod scilicet in facultativis non datur praescriptio, vel possessio, sine prohibitione, cum subsequata patientia; Dicebam id rectè procedere, quando possessor, soli possessioni, vel temporis beneficio innititur; Secus autem, dum accedit titulus explicitus, qui solus, & de per se sufficit, ilique evitari praetendatur ratione non comprehensionis, quoniam tunc possessio temporis considerabilis, attendenda venit in ratione interpretationis magis, quam in ratione possessionis, atque alias esse de facto cludere, vel circumscribere omnia hujusmodi privilegia, sub hoc praetextu, & consequenter, quando ex observantia, vel possessione, ita constat de privilegii effectuatione, tunc accedere debet res iudicata in petitorio, quae illud declarat, atque interim habens privilegium conservati debet in eo statu, qui fit uniformis privilegii.

Hinc proinde resultat, extraneae remanere auctoritates, quae in hac materia habentur, de quibus praesertim apud Capyc. Latr. d. conf. 116. cum aliis d. disc. 144. & 145. cum procedant in dicto altero casu longè diverso, quod scilicet ille, qui praetendit istud jus privativum, seu prohibens, innititur soli possessioni, & observantiae, potius praescriptivae, quam interpretativae; Secus autem ubi titulus explicitus ad id habili accedit, possessio autem deducatur, tanquam effectivatio, & observantia interpretativa, ad eligendam exceptionem non comprehensionis.

Nullius quoque momenti videbatur differentia constituta inter aquas privatas, & illas fluminum; Tum quia concessio Apostolica in verbis dirimit quaestione, dum facta mentione fluminum, Metauri, & Arsilae, existentium in hoc territorio, subjungitur verbum universale, & alibi, complexivum omnium aliarum aquarum; Tum etiam quia, ut patet ex eodem textu in c. unic. quae sunt regalia, ea flumina, verè, & propriè dicuntur publica, ex illa publicitate, quae redolet regaliam, unde propter ea constructi non possunt molendina, & alia aedificia, quae causent

causent diversionem aquae, vel impedimentum navigationis, quando sint navigabilia, five sint etiam parva, sed quod eis constituitur flumen navigabile, ratione publicae utilitatis, ob quam, etiam extra navigationem, pro aliis publicis usibus cessat illa facultas, quae de jure, dominis praediorum conceditur, divertendi aquas privatas in eis existentes, ex deductis sub tit. de servit. disc. 37. Secus autem ubi agitur de fluminibus non navigabilibus, quae dicuntur etiam publica impropria, vel scilicet ad denotandum usum publicum Civium, & Incolarum, tam pro irrigationibus, quam etiam pro usu molendinorum, a liorumque aedificiorum, juxta casus, de quibus d. tit. de servit. disc. 28. & 30. Sive dicuntur publica ad excludendum dominium merè privatum, atq; ad denotandum dominium publicum habituale, quod sine praedicio usus Civium, & Incolarum, resideat dicitur, vel penes Communitates locorum, vel penes Barones, & Domicellos, juxta quaestionem insinuatam, occasione Montium, & forestarum sub tit. de feud. disc. 2. & alibi; Et super quo puncto certa regula statui non potest, ac propter aedificat dignoscitur consuetus error procedendi cum generalitatibus, vel cum traditionibus DD. in sola litera, non distinguendo regiones, quoniam in aliquibus regionibus, vel principatibus, ex consuetudine regula assistit Baronibus, ut ipsorum sint flumina, ut apud Franch. & add. dec. 183. & aliis plenè apud Prat. disc. 47. lib. 1. E converso autem in aliis regionibus, vel principatibus esse solent Communiciis, ut praesertim patet d. disc. 30. de servit.

Clarius vero in hac facti specie id comprobari dicebam, ex eisdem literis, ipsaque facti serie, dum plures particulares actus possident molendina antiquiora, quae per privilegium praeservata fuerunt, ac etiam possidebantur per tres alios, à quibus ipsa Civitas emit, unde propter concessio Apostolica non fuit pro facultate construendi molendina, quae requiritur in illis fluminibus publicis, quae sint de regalibus, sed solum pro jure privativò, & prohibendi.

PLACENTINA INTRODUCTIO-
NIS SALIS
PRO MARCHIONE MALVINCINO FONTANA
CUM FISCO, SEU CAMERA DUCALI.

Responsum.

De facultate introducendi salem, illumque vendendi privativè, An fit de Regalibus, adeòut competere non valeat feudataris, & Domicellis inferioribus; Et quatenus competat, an concessio inferius juris in appaltum sub aliqua pensione, vel mercede, importet novam impositionem gabellae, vel abusuam ejusdem juris.

SUMMARYUM.

- 1 Ad sortem.
- 2 Salaria est de regalibus, & non competit Baronibus, & Domicellis subditis.
- 3 De distinctione inter salinas, & salarias, & de jure privativò furnorum, & molendinorum.
- 4 Quod in hoc jure privativò insse dicatur vestigial, seu gabella, & quomodo.
- 5 Quando id procedat, vel potius jus privativum importet bonam administrationem.
- 6 Quando possessio alicujus regaliae importet potius passivam exemptionem, seu franchitiam ab onere.
- 7 Quod regalia minoria, seu media quandoque obtineantur per Barones, & Domicellos.
- 8 De eodem, & quando haec iura congruant etiam Domicellis.
- 9 Quod importet jus introducendi, & distribuendi salem, pro certo pretio inalterabili, & non nimium alterato.
- 10 Quod officia, vel appaltus portarum, vel novis sint de regalibus.
- 11 Unde proveniant emolumenta, quae resultare solent à dictis jure privativis, absque eo, quod importent vestigial.
- 12 An Dominus ignoetur de fraudibus, & culpis appaltatorum, & quando.

DISC. CLXVIII.

Existente ab immemorabili tempore Dominio Castris Nibiani in possessione privativa, introducendi in Castrum, pro usū Civium, & Incolarum, ac aliorum in territorio existentium, fultem, ut ibi dicitur, grossum. Cum modernus Marchio tale ejus concessisset in appaltum quibusdam negotiatoribus, sub annua pensione librarum 300. sub lege non alterandi consuetum pretium. Hinc fiscales praetendere coperunt; quod Marchio dicta facultate abusus fuerit, atque ita quod jura regalia Principis usurparet, implicite imponendo novum datum, vel gabellam subditis, five ita dando praefatis appaltatoribus occasionem fraudandi Camera Ducalem in datio salis, ob distributionem, quae fieri posset extra territorium. Ac propter ea deluget ex parte eisdem Marchionis responsum peticum fuit. Sed quia communicata non fuerunt jura, seu fundamenta, quibus fiscales innitebantur, idcirco maturum iudicium pro veritate non defacili efformare potui. Cum praesuppositis autem contentis in notula transmissa, loquendo potius in abstracto, quam in concreto, tres efformabam inspectiones. Primò nempe super ipso jure, vel ipsa facultate hujus introductionis, & privativè distributionis, pro certo pretio ab antiqua consuetudine taxato. Secundo super adhuc non praedicto modo, concedendi in appaltum istud jus producendi, & distribuendi pro annua recognitione, an importaret, necne dictae facultatis abusus, vel implicitam impositionem novi oneris, & gabellae. Et tertiò, quatenus aliqua exinde innovatio subditis, ac Incolis non sequeretur, sed quod Appaltatores ista occasione fraudes committerent, distribuendo salem extra Castrum territorium in praedictum appaltus generalis Camera Ducalis, an id importaret aliquod ipsius Marchionis delictum punibile.

Quatenus itaque pertinet ad primum punctum, dicebam, quod licet istud jus introducendi salem in loco, illamque vendendi, vel distribuendi privativè ad alios, ex quodam communi omnium principiarum usu, fit de regalibus, atque registretur in c. unic. quae sunt regalia, idèò nec degetur Baronibus, vel Domicellis subditis, ut docet notoria praxis totè omnium principiarum nostri Orbis communicabilis, ut patet ex deductis supra à disc. 105. cum plur. seqq. ad 125. & disc. 158. & 159. in quibus de ista materia salis, & salinarum agitur, ibique allegantur concordantes, & praesertim Decius conf. 291. alias 293. quod in hac materia circumferri solet.

Attamen juxta ibi recentitas distinctiones, inter salinas, & salarias, regalia propriè non consistit in salinis materialibus, in quibus sal fabricatur, nisi ista quoque ex legibus, vel consuetudine principatus effectus sint juris regalis, seu privativè Principis, dum pro regula magis generalis, regalia consistit in salaria, idest in jure privativò introducendi, aut distribuendi salem, pro pretio alterato, ex eo quod ista alteratio in effectu continet sub se vestigial, seu collectam, quae ita à subditis insensibiliter mediante usu hujus victualis exigitur, eodem modo quo sequi dicitur in quocumque alio jure privativò vendendi victualia, vel alia humano usui necessaria, ut occasione juris privativè aperiendi furnos, seu vendendi panem, & similia, habetur supra in Veliterna disc. 61. & alibi.

Et per consequens id procedit, quando verificatur dicta ratio alterationis pretii intrinseci materiae, quoniam in illo extrinseco pretio altero, vestigial seu onus consistere dicitur, exinde inferri dicebam, quod ubi in hac facti specie, consuetum antiquum pretium, pro quo distributio fieri consuevit, dicendum veniret folum intrinsecum, & naturale, idest proportionatum expensis, quae fiunt in fabricatione, vel emptione materiae, ejusque vectura, & conservatione, aliisque expensis, tunc verè, & propriè nulla adeo dicitur regalia, cum id solum importet quandam providam economicam administrationem, & curam favore subditorum.

Neque qualitas juris privativè, sola, & de per se redolere per necesse regulam (ut aliqui male opinantur) quoniam, ut praemisum est, eatenus illa id importat, quatenus sub se continuet dictum implicitum vestigial, quod inest in pretio extrinseco, & alterato, cum in his, vel in similibus materiis, cessante ista circumstantia, jus privativum referendum veniat potius rectè administrationi, quod congrui fieri per unam manum, seu unam personam ad tollendas confusiones, five quod ita non possit bene consulti publicae necessitati, vel commoditati, juxta ponderationes de quibus occasione curitationum, seu portus literarum, ac etiam occasione provisionis, vel appaltus nvis, habentur supra disc. 46. Ac etiam occasione refectionis aegrum, vel expurgationis locustarum, & similiun, habetur pariter infra disc. 59. & sub tit. de servit. disc. 46. cum similibus.

Sive quod isto casu, verè, & propriè, non esset exercere jus

ius regale, sed potius cum prudenti, & œconomica administratione consulere indemnitati subditorum eo modo, quo supra *disc.* 44. & 45. & 125. habetur de annona.

Aut quod ista facultas non importaret jus regale activum, sed potius quandam franchitiam, seu passivam exemptionem ab eadem regalia, sive ab illo onere, quod sub ea inesse dicitur, quod longè differt à jure activo, dum istud sine privilegio explicito supremi Principis, vel illo implicito, quod in vim immemorabilis, vel centenariae est allegabile obtineri non potest, & tamen de jure, præscriptio exemptionis per solam longissimam possessionem acquiritur, ut supra, hoc eodem titulo advertitur.

Et nihilominus, ubi etiam jus regale activum inesset, ratione impliciti vestigialis, vel gabelle, quæ inest in pretio extrinsecò alterato. Adhuc tamen istud non de illis regalibus majoribus quæ pernecesse infunt supremo principati, à quo divelli non possunt, sed videtur potius jus regale medium, seu inferioris ordinis, quod non implicat obtineri etiam per Barones, & Domicellos, juxta *dec.* 56. Franch. cum aliis relictis *sub tit. de feud. disc.* 63. *Et seqq.* ubi de jure collectam competente Baronibus, & Domicellis inferioribus. Verum non videbatur opus assumere hanc provinciam, quoniam dum ex hac inovatione pro ad eò modico emolumento Camerales id motiverant, signum est, quod prius nullum exinde reportaretur lucrum, seu emolumentum extrinsecum, sed verè, & propriè id redoleret dictam prudentem œconomiam administrationem, cum implicita exemptione, vel franchitia à vestigiali, seu gabella generali principatus, ita obtinendo quodammodo francum, & pro solo pretio intrinsecò illud vituale, quod alii subditi emere coguntur, pro pretio alterato, in quo inest vestigial.

Ad istius autem juris, vel facultatis comprobationem ponderabam adamusim conferre ea, quæ habentur *d. disc.* 63. *de feud.* quod scilicet talis facultas non proveniret à nova concessione Principis, sed à retentione facultatis antiquæ, non obstante deditione, dum istud dominium præsupponebatur antiquis, quam esset erectio Ducatus Placentini, eodem modo, quo ponderatur per scribentes in celebri causa situs Palavicini *relatos cod. tit. de feud. disc.* 74. *in prin.* Unde propter quod dictum jus, seu facultatem introducendi, & distribuendi videbatur, quod nulla caderet ratione dubitandi, quæ (ut supponebatur) tota consistebat in secundo puncto inovationis, dandi scilicet huc jus in appalium negotiorum, pro dicta annua recognitione, seu responsione libarum 300.

Quatenus itaque ad hunc secundum punctum pertinet, dicebam (etiam in sententiæ veritate) quod cum ista concessio in appalium, non importaret alterationem pretii consueti, nullum exinde resularet subditorum gravamen, sive alieni juris usurpatio, hinc pòinde non videbatur, ubi nam fundari posset delictum usurpationis, vel exercitii juris regalis. Cum etenim id potius importaret prudentem œconomiam administrationem, ex quo etiam implicito quasi contractu inter dominum, & subditos, ita eos providendi de hoc vituali cum uniformi, & non alterato pretio, ita intrare dicebam ea, quæ habentur in eisdem terminis pretii falis supra *disc.* 110. quod scilicet ista esset quedam species partiti, quod fieri solet cum illis negotiationibus, qui vivanderii appellari solent, manutentione exercitium, vel milites prædicatorios, aut classem maritimam, de vitualibus, aliisque necessariis, pro certo uniformi inalterabili pretio. Sive, juxta illam speciem appalium, furnorum, qui feri solent in aliquibus Civitatibus, cum obligatione manutentionis in toto anno pretium uniforme panis venalis, sive juxta casum, *de quo sub tit. de Canonis & Cap. disc.* 7. cum similibus, dum ita emi, ac respective vendi dicitur incerta alea, quæ potest hinc inde se habere ad lucrum, & ad damnum, quoniam dari potest bona occasio emptionis falis in magna quantitate, ut vulgo dicitur *all' ingresso*, quodque nullum in eo contingat infortium, unde propter istè provisor vendendo ad minutum in aliquibus annis, possit esse in lucro. Et è converso in aliis annis in damno, quia ob sterilitatem salinarum, aliav accidentia supra in hujus materie discursibus pluries enunciata, compellatur carior pretio falis emere, vel quia ille ex aliquo accidenti percat, vel aliud patiatur infortium, ac propterè nil prohibet, quin ista administratio, quæ habet hujusmodi incertam alean, & quam viro nobili non expediat facere pre se ipsum, committatur negotiatoribus in materia magis periculis, qui hujusmodi alean, seu eventualitatem in

se assument, dando, vel respectivè recipiendo aliquam recognitionem. Adamusim juxta introductionem cursationum, & postarum, sive appalium niviis, & similibus, ex ponderatis supra *discurs.* 46. & alibi.

Et quomvis, ex planè disputatis in Romana census coram Bich. *inter suas dec.* 171. & 606. pateat, quod officia vel appalium sint de regalibus, supremo Principi reservatis, idque procedere etiam in appalium niviis, late comprobare conetur Ganav. *dec.* 16. cuius contrarium probabilis videri in hoc ultimo præsertim casu appalium niviis ostenditur *d. disc.* 46. Attamen quidquid sit de hoc puncto in genere, sive in abstracto, admittatur etiam opinio, quod concessiones hujusmodi officiorum, vel appalium sint de regalibus, ista regalia consistere dicitur in ipso jure privato, quod scilicet dum Princeps supremus, ex originario motivo publicæ communitatis, vel utilitatis, rectè que administrationis Reipublicæ, istam curam, administrationem in se suscepit, excedendam per eos, quibus ipse committat, non possunt alii in hoc se ingerere. Ac propterè admittendum, quod in hoc jure privato, seu prohibendi consisteret regalia, sed ista in præsentem casu hic Domicellus jam habebat, ut supra in prima inspectione.

Et per consequens, an illum exercere per famulos, & ministros, vel per appallatores id non facit differe speciem, neque aliquam inovationem, seu alterius juris regalis usurpationem continet, ut contineret quando exinde resularet aliqua alteratio illius pretii intrinseci, & naturalis, quod antiqua consuetudo, per supra enunciatum implicitum contractum, vel quasi inter Dominum, & subditos, taxavit, dum illud extrinsecum, seu accidentale pretium alteratum, quod ab hoc jure privato oritur, redolet aliam regalia implicitè collectè, seu gabbellam, ut supra.

Neque vim facere videtur, quod exinde notabile emolumentum Princeps, ejusque sicum, vel Camera penè in omnibus principatibus hodie reportare solet, ut docet praxis postarum, seu cursationum, ac etiam appalium niviis, vel appalium inferioris, cum similibus, quoniam id provenit potius à casu, quod scilicet illa introductio, quæ de ejus tempore, vel initio, potius damnosa erat, ob excreum hominum luxum sive ob industriam administrationum pro tempore, effecta sit lucrosa, sed non pro hoc inesse dicitur vestigial, seu gabella, dum alias, si ita esset, sequeretur, quod pretium portus literarum, vel pretium niviis, vel impressionis illarum scripturarum, quæ per alium imprimi non possunt, non deberet esse uniforme in exemptis, & immunitis, sicuti est in subditis, & tamen praxis penè universalis docet contrarium, ex præmissa ratione, quod revera est potius lucrum industriae, vel excrementæ hujus usus, quod ista effecta sit lucrosa illa introductio, quæ in ejus initio erat damnosa, ut ponderatur *d. disc.* 46. Quosies (ut præmissum est, non adit innovatio alterativa pretii majoris, quod subditi, & alii, quamvis intiti, solvere cogantur, ex sola ratione juris privati, vel prohibendi.

Demum quoad tertiam inspectionem suspicatur, vel possibilibus fraudibus, quæ resulteret appalium Ducali, ob distributionem, quæ ita fieri potest, ex industria appallatorum in aliis locis convivialis. Observabam adamusim congruere ea ex celebri *conf.* 156. *Soc.* l. 2. *Et ex conf.* 414. Anchar. & aliis, in specie falis habentur superius ponderata *discurs.* 159. quod scilicet ista possibilitas apta esse potest parere in appallatoribus actionem, vel exceptionem defalchii, quoties immutatio proveniat à factio ipsius Locatoris, vel etiam tertii, quem ipse prohibere potest, & non prohiber. Non autem, quod exercente aliquo jus sum, eo modo, quo exercere potest, atque concedente solum hanc administrationem in proprio territorio, si ille, cui administratio datur, male agat, atque sibi præmissis fines egredietur, ut ad aliquid teneri debeat ipse dominus, dum iste solum cogi potest prohibere ejus conductori, vel ministro, ne id agat, ejusque culpa adesse dignoscitur, quando possit prohibere, & non prohibet. Juxta dictas autoritates *Soc. & Anchar.* cum aliis *d. disc.* 159.

Ad quod comprobandum, congruit prædictum exemplum illius, qui sit solutus colere, & administrare propriam vineam per se ipsum, ejusque famulos, & operarios, quoniam si mutato consilio, illam concedat alteri, sub nomine locationis, vel colonæ, istev conductor, vel colonus, qui sit fur, damnum inferat in vineis vicinis, hæc furto committatur sibi præbente vinea, quam habeat conditam, non exinde inferri poterit, quod locatur in aliquo delinquerit, sed solum poterit ipse cogi, ut puniat, & prohiber.

prohibeat, & quatenus cum prohibitione, vel punitione non consulari cogi potest, ut illum removeat, non autem, ut exinde ipse dicendus veniat criminosus, & punibilis, per solum actum locationis, istevq videbatur casus præcisus. Et per consequens concludendo, nisi alia ædem ignotæ facti circumstantiæ, mihi videbatur, quod molestia essent indebitæ. Incertum tamen est, quid sequutum sit.

ROMANA PORTÆ SANCTI PAULI PRO JULIANO, CUM CAROLO, ET IGNATIO DE CAPRANIA.

Casus decisus per Rotam pro Juliano.

De eadem materia, de qua supra discursus. 5. an officia sint ad vitam, vel transmissibilia ad successores. Et quando omnia mentio hujus obtest gratiæ, & aliquid de Constitutionibus revocatoriis.

S U M M A R I U M.

- 1 Solent in Vrbe nobiles habere officia mechanica ad utilitatem.
- 2 Super officiis solent etiam imponi census.
- 3 Facti series.
- 4 Resolutio.
- 5 De generalitate super executione litterarum Apostolicarum, & quod debeant præsupponi.
- 6 De stylo interlineari in supplicationibus ea, quæ concedi solent.
- 7 Officia de curia natura sunt personalia, & ad vitam.
- 8 Habens pro se regulam, dicitur habere intentionem fundatam.
- 9 De administratiis factis, quod concessio esset personalis.
- 10 Quando omnia mentio hujus obtest gratiæ.
- 11 De Constitutionibus revocatoriis concessio officiorum.
- 12 Quando concessio dicitur ex causa onerosa.

D I S C. CLXIX.

Cum ex Urbis consuetudine enunciata supra *disc.* 2. & *disc.* 21. & in aliis, etiam viri nobiles quadam officia mechanica acquirere, ac retinere soleant ad solum emolumentum, exercitio penes famulos, vel conductores residente, illaque soleant etiam esse perpetua, ut propterè super eis imponitur census, ut *disc.* 10. *de Cons.* Hinc Angelus nobilis Romanus de familia Capranica, de qua agitur *disc.* 106. *de fidei.* de anno 1563. ex causa resignationis onerosæ ad favorem à possessore, tanquam per speciem illius emptio, de qua in præcedentibus pluries obtinuit à Pio IV. concessionem officii Custodis Portæ S. Pauli ad ejus vitam, ut concedi in præteritum conueverat, deinde quæ de anno 1565. in gratiam familiaris ejusdem Papæ, intuitu cuiusdam summa eidem familiari soluta, obtinuit prorogationem ad vitam Domini, sed in supplicatione signata per concessum, pro quodam stylo tunc currente, adjecta fuerunt verba denotantia perpetuitatem pro omnibus ejus filiis, & descendentibus.

Defuncto verò Angelo, Dominicus officii possessor à Greg. XIII. de anno 1577. obtinuit aliam prorogationem ad vitam Andreæ filii, contra quem post mortem patris, alii filii, & nepotes respectivè, prætendentes in vim dictæ secundæ concessionis Pii, coequalis jus habere, litem desuper introduxerunt in Camera, qua pendente, Andreas de mense Maii 1612. facta liti mentione obtinuit à Greg. XV. prorogationem in persona Hyacinti filii primogeniti, cum facultate, ut emolumentorum participationem alii filiis concedere posset, ut in testamento fecit, atque de mense Junii sequentis ejusdem anni proposita causa in Camera, prodiit resolutio, ut dicta concessio Pii esset ad vitam non autem perpetua, neque ulteriore progressum lis habuit. Sed de anno 1653. Hyacinthus prole carens obtinuit ab Innoc. X. aliam prorogationem in persona Juliani filii Bartholomæi unius ex dictis colligitibus. Quare sequuto ejus obitu, dicto Juliano petenti coram Viagerente litterarum Apostolicarum executionem, pro ademptione possessionis officii, Carolus, & Ignatius Hyacinti fratres, ægrè ferentes amissionem dictæ participationis, se opposuerunt excitando dictam præsentionem perpetuitatis, eorum tamen præsentione non obstante, prodiit sententia super executione. Commisitque per Signaturam Justitiæ causa in Rota coram Taja, cum clausula translativa executionis, *parito litteris arbitrariis*, sub die 15. Card. de Luca Lib. II.

Martii 1675. Juliano favorabilis prodiit resolutio, pro exclusione arbitrii.

Præsuppositis itaq; consuetis generalitatibus, super quibus, pro corrupto, inepio quidem stylo moderno, fieri solet inanis chartarum repetitio, quod scilicet Apostolicæ justificatae, habent executionem paratam, non retardandam, per exceptiones dubias, & altioris indaginis, quodque arbitrium reguletur à jure, idcoque non interponendum, nisi quando incontinenti constat de vitiis gratiæ, cum similibus cautionibus, quas, upore nororias, & quotidie decamari solitas, sufficere debere breviter indicare, ac præsupponere, nulla penitus allegationum dote eis attributa. Punctus erat in objectis, quæ duo erant. Unum scilicet dictæ præsentæ perpetuitatis, & concessionis æqualis favore omnium, & alterum in valdè diritis ob non factam mentionem lites pendentes in Camera. Neutrum tamen in utraque instantia scribens pro Juliano, subsistentiam aliquam habere dicebam.

Quatenus enim pertinet ad primum. Quamvis inter causæ patronos, alioque scribentes hinc inde, nimium certaretur super formalitate verborum supplicationis, quod scilicet in aliquibus partibus diceretur pro Dominico ad ejus vitam tantum, in aliis verò diceretur generaliter pro filiis, & descendentibus, an scilicet ista posteriora verba censerentur delata per quadam signa in forma crucis, cum nolita cassari, seu interlineari, aut alias signari soleant, juxta styllum, de quo fit mentio *disc.* 65. *de testam.* & *disc.* 36. *de benef.* ac etiam *disc.* 9. *in relat. Cur. & alibi*, ut probabilius videbatur.

Dicebam tamen, opus non esse in hoc principaliter consistere, cum negari non posset, cum ex hujusmodi contrarietate, dubietas resulteret, idque sufficiens esset, ut pro consueti vitalitæ qualitate, ac restrictione ad vitam Domini, respondendum esset, tam ex jure, quam ex factio, ejusque administratiis, & argumentis.

Ex jure scilicet, quoniam regulariter officia illa præsertim, quæ aliquod induit, vel fiduciæ personalis ministerium annexum habent, sunt personalia, & ad sumnum, ad vitam, cum quandoque etiam manualia esse soleant, ex plenè deductis per Barbol. *in l. quidam tale n. 78. ff. solut. matrim. Cyriac. contro. 298. n. 1. & 2. cum aliis*, de quibus supra *disc.* 5. *in prin.* ubi ampliat, id procedere quamvis adesset dictio, *in perpetuum*, super quo pro consueti collectorio more multa colliguntur per ibidem allegatum Præ. *disc.* 18. *n. 72. vol. 2. Et* in individuo hujus casus Spad. *conf.* 146. *lib. 1. qui tanquam Advocatus Cameræ scripsit in dicta causa de anno 1621.*

Illa verò est regulæ legalis frequenter enunciata operatio, præsertim *disc.* 22. *de jud.* ut fundet intentionem ejus, cui assistit donec probeur limitatio, atque non præsumitur, sed per allegantem probanda est. Multo igitur magis, ubi eadem regula comprobata remaneat à praxi, vel observantia generali Curie, de qua supra *disc.* 1. *cum plur. seqq.* ac etiam à particularibus hujus officii, quod de præterito ita conferri consuevit, ita quoque ejus qualitate, seu ministerio exigente, cum quadam administrationis speciem habeat, ut distinguendo ad vertitur *d. disc.* 5.

Ex factio quoque idem comprobari observabam. Primò nempe, quoniam in mandato de observando, quod illico de anno 1565. expeditum fuit per Camerarium, cum prorogatione ad solum vitam Domini, idcoque tanquam observantia valdè proxima, nimium attendenda est.

Secundò in idem, quoniam in annotatione libris Cameræ pariter ad solum personam Domini fit restrictio. Tertio, quia de tempore recenti intra spatium scilicet duo decim annorum, & minus idem Dominicus redè conficius qualis esset gratia sibi concessa, prorogationem ad vitam Andreæ obtinuit à Gregorio Decimotertio contra omnem verisimilitudinem, præjudicando aliis filiis, & descendentibus propriis.

Quartò, ob dictam resolutionem huius Tribunalis, & Cameræ, cum subsequuta acquiescentia. Quintò in idem, quia idem Bartholomæus, qui cum aliis litem in Camera sublinebat, ut supra, curavit obtinere dictam prorogationem ad favorem ejus filii tunc infantis, quibus omnibus simul junctis, tam in factio, quam in jure ita videbatur omnino plana. Adeoq; sufficere hæc observantia, quamvis non esset temporis valdè considerabilis, ut potè interpretativa, ex deductis *discurs.* 21. *de jud.* multo magis, dum erat per saculum, & ultra, adeoq; intrarent etiam termini observantia præscriptivæ, atque ad hunc effectum sufficiebat ultimus status, juxta ducta.

ducta disc. 103. de feud. disc. 13. de iurepatr. & sepius sub tit. de benef.

Quo vero ad alterum objectum non facta mentionis litis, tres adhibebat responsoes. Primò nempè, quod ipsi non essent legitimi contradicutores, utpote nullum interesse habentes, dum eorum jus non aderat ex dicta concessione, ut supra, minùque aliquid jus prætendi poterat ex dicta participatione emolumentorum, cum illa non tangat substantiam officii, neque aliquid jus in re, vel ad rem tribuat, aut liberam vacationem impediatur, sed solum contineat gravamen ipsius officialis, ut emolumentorum participationem alteri tribuere debeat, ex iis, quæ pluries habentur in præcedentibus, respectu eorum, qui pecunias tribuant ad emptionem officii in persona alterius pro commodo emolumentorum, ac etiam in proposito participationis appalium, habetur disc. 27. de locato, & alibi pluries.

Secundò, quod his per silentium triginta annorum, & ultra, stante præsertim malo iure, tanquam habita pro derelicta de tempore huius gratiæ, dici poterat derelicta, ideòque illius mentio faciendi non erat, ex iis, quæ habentur disc. 92. de benef. & alibi.

Et tertio, quoniam iuxta plenè firmata apud Bich. de. 286. & 301. & disc. 66. de feud. & alibi pluries, tunc omnia lites mentio subreptionem causat, quando per illam, aliquid jus alteri quasi tum sit cui gratia præiudicet, secus autem ubi per novam gratiam in nihil colligantur præiudicet.

Fortius verò, pro exclusione oppositorum procedere debet revocatio superventa de anno 1624. Constat. 30. Urb. VII. revocatio huiusmodi concessionem officiorum in perpetuum. Et quamvis in contrarium nimium insisteretur in eo, quod Constitutio revocat concessiones, ex gratia, non autem illas, quæ sint ex causa onerosa, & respectiva, cum tunc iustitiam potius redeoleant, ex iis, quæ in proposito consimilium Constitutionum revocatoriarum habentur disc. 4. de feud. & supra hoc tit. disc. 47. & 56. & alibi. Ac etiam sub tit. de iurepatr. disc. 10. & 65. & alibi. Attamen erat leve fundamentum, quoniam ad rectè procedit, quando onus, vel correctivitas sit ad favorem ipsius Camere, iuxta casum, de quo d. disc. 4. de feud. ac etiam supra disc. 47. & 56. cum similibus, cum ita esset violare iustitiam, & æquitatem, obtinendo rem, & pretium. Secus autem, ubi ex parte Camere concessio sit gratuita, quamvis ex parte concessionarii sit onerosa, ob pretium solum privato, cui Pontifex gratificari voluerit, cum tunc dicatur etiam pura gratia facta per personam Pontificis, ad cuius commodum re vera credit, & à quo potius gratias obtinere dicitur. Ad instar eorum, quæ sub tit. de do. disc. 30. & 154. & alibi, habentur de dote, quæ uni contemplatione alterius detur, ut dotata non à dotante, sed à contemplato potius obtinere dicatur, cum similibus.

MELEVITANA DEPREDATIONIS.

Responsum pro veritate ad petitionem incerti recurrentis.

De re præfalis, vel depredatione bonorum, quæ jure belliant contra subditos infidelium, vel inimicorum, quamvis ipsi bonorum Domini sint fideles, vel respectivè bellum non exercent. Et quod inter subditos Principum Christianorum, inter quos viseat bellum.

SUMMARIUM.

- 1. Causa controversa.
2. De materia text. in c. 6. de Judeis, super Christianis, qui opem ferunt infidelibus.
3. De dominio bonorum, quæ occupantur iure belli.
4. Quod ista non sint questiones Iurisjuris.
5. In hac materia non attenditur diversitas Religionis, sed alia ratio.
6. De publica, & generali inimicitia cum Turcis, & prohibito cum eis commercio.
7. Quare eorum commercium habeatur in portibus, & emporiis, & quomodo permittendum.
8. Quod quandoque inimicorum subditis prohibeatur commercium, & quare.
9. An liceat depredari personas, & bona subditorum Principis inimici.
10. De modo intelligendi dubia Doctorum, vel legum.
11. De eodem, de quo nu. 9. & quid si non sit subditus, sed abæreni.

- 12. Quod in hac materia non debeat procedi cum legibus civilibus Digestorum, & Codicis, & de ratione.
13. Et cum quibus legibus procedi debeat.
14. De legibus Maris, vel navigationis.
15. Distinguntur species inimicitie.
16. De depredationibus inter Christianos inimicos iure publico.
17. De eisdem iure privato.
18. De depredationibus infidelium, vel eorum subditorum.
19. Quid de Christianis subditis Turcarum.
20. Quod etiam in pugna inter singulas naves intrat ratio belli.
21. An depredatione, vel repressaliis in Mari obset ratio violationis libertatis naturalis.
22. Quando laici concedere cognoscere de statu personarum an sint fideles, vel infideles, vel Schismatici.

D I S G. CLXX.

Um, ultra Sac. Religionis Hierosolymitanæ trimium classem, quæ contra, infideles, ad eos coercendum, ne fideles infestent, atque in servitum redigant, mare cursum solet, quamplures adfuit in eadem Insula Melevitana bellicose naves, quæ ad differentiam aliarum, quæ gratia mercium vehendarum tenentur, piraticæ dicuntur, eandem facientes cursitationem, incerta belli alæ expositæ, quod scilicet cum Turcarum navibus maritimum inuentem bellum, capiunt, vel capiunt. Contingat autem, aliquas, ex Græciæ, & Armeniæ, aliarumque partium, Turcarum imperio subiectarum, naves Schismaticorum, vel Catholicorum Christianorum Mercatorum reperiri, cum quibus, utpote fidelium amicorum non ferentibus vexillum, five ob vexillum suspicatum simulationem, pati volentes illam visitationem, sui recognitionem, quem leges, vel consuetudines navigationis permittunt ad effectum recognoscendi, an verè fidelium, vel infidelium sit. Et quatenus etiam sit fidelium, an in eis infidelium hostium persona, vel bona adfuit pro eorum depredatione, ac respectivè servitute, ideòque contingat haberi pugnam, dicta que naves in propriam reduci potestatem, ac depredationem, atque ad eam impediendam obijci solet ad ipsorum fideli qualitate, quodque tanquam Christiani subiacere non debeant illis depredationis legibus, quibus infideles hostes subiacent. Hinc proinde ad eas dirimendas questiones, quæ desuper oriri solent, plurimum Curia Advocatorum consilium pro veritate expetitum fuit super quatuor dubiis, per hæc præfata verba conceptis.

Primò, ad depredari possint per trimes, vel pyraticas naves Insula Melevitana persone, & bona Christianorum Schismaticorum, quæ reperiuntur in tremibus, vel navibus Turcarum, quorum sint subditi, vel etiam in navibus ipsorum Christianorum subditorum. Tyranni Turcarum.

Secundò, ad quem Iudicem pertineat cognoscere de Schismate.

Tertio, an Christiani, etiam Catholici, Turcarum subditi, qui voluntariè arma sumunt contra Christianos, possint in persona, & bonis depredari.

Et quartò super modo probandi dict. voluntariam assumptionem armorum.

Cumque in eadem nota in dubiis data, insinaretur Textus in c. ita quarundam 6. de Judeis, quasi quod ab euis dispositione, vel intelligentia penderet dubiorum resolutio. Hinc inter alios Ego consului, prius quam ad datorum examen descenderem, præmittēbam, extraneos esse à casu questionis terminos dictæ decretalis, ac propterea, superfluum, inanemque laborem remanere illum aliquorum desuper respondentium, qui cum perpetuo mandanda, & contemptibili chartarum inutili repetitione, deducebant ea quæ ad ejusdem Textus materiam plenè colligit, elaboratus modernus Gonz. in repet. generalium, vel nationalium conciliorum, pluresque Summorum Pontificum antiquas, medias, ac etiam modernas Constitutiones.

Omnes etenim percipiunt casum longè diversum, ubi scilicet illi Christiani, qui sub Principum Christianorum dominio vivunt, ab avaritia excæcati, turpis lucrati gratia, mercando, five ex odio, vel amulatione, cum altero Christiano Principe, communibus hostibus infidelibus, opem præstent cum armis, vel navibus, aut vicualibus, adeout actus sit ex sui natura criminofus, ideòque subiectus tot pœnis, quæ in conciliaribus, vel Pontificis decre-

decretis, & legibus continentur, inter quæ ista est, ut in servitum redigi valeant, atque naves, & bona depredari. Ad præxim deduci non solita dicta pœna personalis servituti. Non quidem ratione consuetudinis, ut Christianum Christianum servum non faciat, ut aliqui putant, sed potius ratione pœne majoris, cui per dictas leges, ac etiam per illas Principum secularium subiacent etiam capitali. Verum id nil commune habet cum casu questionis, dum huiusmodi orientales Catholici, vel Schismatici Christiani. Turcarum imperio, vel Tyrannidibus subditi, cum eis necessariam habent commercium, atque non gratia præstandi opem infidelibus; sed gratia negotiationis, & mercaturæ, in propriis, vel in illis infidelium navibus navigationem inveniunt.

Hic autem, pro æquivocis tollendis, ita prænotatis. Quatenus ad præmissa pertinet dubia, ut oportune in casu præfatio questionis resolvenda essent, observabam, ea quoque malè concepta videri, five quod tria posteriora essent superflua, & præsertim, tertium, & quartum, cum tunc respectu bonorum, etiam inter nos tri pacifici commercii Catholici, jus, vel ratio belli, id concedat ex iis, quæ in hac materia dominat, vel acquisitionis bonorum in consuetu belli, habentur deducta sub tit. de feud. disc. 58. quoties ejusdem belli iustitia verificetur, adeout iusta addit causa pugna. Secus autem, ubi potentioris navis pugna, contra aliam excitata, iniusta, & illicita sit, adeout pyraticum potius crimen redeolat, ut in iis contingit navibus, quæ sint subditorum ejusdem Principis, vel alterius ejus amici, adeout, liberum inter Provincias, vel nationes adfuit commercium, dam ad effectum, ut jus, vel præmissa belli ratio intret, istius requiritur iustitia, cuius illud est principale requisitum, ut sit publicum, ab eo indictum, qui hoc regale jus habeat publicum indidendi bellum.

Et quamvis istud solum requisitum non sufficiat, nisi etiam alterum iustæ causæ accedat, ne alias tyrannidis potius motivum habeat. Attamen, ut advertitur de. disc. 58. de feudis, ista inspectio cadit respectu ipsiusmet Principis, vel alterius belli auctoris. Et nihilominus etiam isto casu nulla, vel nimium rara est praxis, ut in iis, quæ ad extemporium pertinent forum, iudicæ regulæ, vel propositiones huiusmodi questiones decident, cum ea, quæ ultima dicitur ratio rerum, earum potius Juxta, ac decisor sit, ut alibi quoque advertitur præsertim sub tit. de do. disc. 146. nu. 17.

Prout incongruum advertebam esse secundum dubium, vel quæsitum super competentia cognoscendi de qualitate Schismaticis, five de ejusdem justificatione, quoniam in hac materia sola diversitas religionis abque publicæ inimicitie qualitate, non attendatur, nihilque operetur, & per consequens ubi etiam notoriè Schismatici, quin mò Hæretici sint, & quod magis est etiam infideles, qui sub Christiani Principis amici dominio vivunt, atque pacificum habeant commercium. Quinimò, & ipsimet Turcæ, seu alii Mahometanæ Sectæ sequaces ad pacificum admittunt commercium, huiusmodi non subiacent licitis depredationibus, adeout illæ, quæ sequuntur illicitæ, & pyraticæ potius censendæ sunt, ex iis, quæ apud inferius allegandis communiter firmanetur, & per consequens non videbatur ad quid huiusmodi jurisdictionis, vel competentie adsumeretur questio, quam unice ad primum mihi videbatur quæritum restringi.

Quatenus itaque ad illud pertinet, cum publici pertractandum esse inspectio, observabam. Primò nempè pragmatico, seu leguleio stylo per doctrinas, & auctoritates. Et secundò, cum altero magis geniali, longèque meliori ratiocinativo.

Primò itaque pragmatico, five doctrinali stylo attento, tanquam absoluta, & notoria præsuppositio est publica inimicitia, quæ generaliter viget inter Christianos, & Turcas, magis verò quoad istam Religionem, cuius peculiare institutum est, militanti contra huiusmodi infideles, cum quibus, eorumque, Principe generaliter inter Christianis prohibuitur est commercium, juxta decreta conciliaria, & canones, ac pontificias Constitutiones, de quibus supra, & plenè habetur apud Borell. de præstantia Regis Catholicæ cap. 32. nu. 178. & seq. ubi generaliter de iustitia belli cum Turcis.

Et quamvis in aliquibus portibus, vel emporiis huiusmodi infidelium commercium habeatur, non tamen id præmissa tollit genericam inimicitiam, seu hostilitatem. Tum quia commercii libertas non provenit ab amicitia, vel qualitate personarum, quoties specialis conven-

tio non accedat, sed provenit à qualitate loci, ut scilicet tanquam in quodam asilo omnes tui sint, juxta ea, quæ de publicis portibus, eorumque securitate habentur supra disc. 129. Tum etiam quia interditi commercii est, ne Christiani infidelibus opem ferant, atque, fruges, vel merces, & arma eis tribuant, & ne ita potentiores fiant, non autem, ut ipsi infideles pro nostro servitio, & commoditate ad nostras deferant regiones ea, quibus caremus, juxta ea, quæ habentur sub tit. de do. disc. 23. & 143. nu. 31. & 38. cum seqq. Quoties tamen personale commercium aliquam in fide, vel moribus labem inferre non possit, five quod politica ratio status non prohibita, etiam in portibus commercium ratione explorationis propriarum virium, & status rerum, vel ratione exhauriendi à principatu pecunias, cum venditionibus mercium, juxta ea, quæ generaliter etiam inter ipsosmet Christianos Catholicos de prohibitione commercii in propriis portibus, vel emporiis, alii quoque locis subditorum Principis inimici, habentur apud Larr. alleg. fife. 17. & seqq. Et alios pluries in præcedentibus recentibus, hoc cod. tit. & præsertim disc. 159. ubi de dictis allegationibus Larræ, occasione agendi de materia defalcata, quod per dohanarum & vexigalium Appalatores prætendi solet, huiusmodi commercii interdictionem.

Posito itaque inimicitia, seu hostilitate inter Principes, abque distinctione fidelium, vel infidelium, disputant DD. an liceat repræfaliari, seu depredari personas, & bona subditorum Principis inimici, etiam extra aciem Castorum, vel consuetu belli. Atque in hoc omnes agnoscere videntur in primum auctorem, seu antesignanum Innocentium, in c. olim il primo n. 9. de restitu. spol. ubi proposita questione, affirmativam ponit, deindeque subjungit, quod aliqui dubitant, seu negant, quoties dissequatur extra Castorum aciem, & belli consuetu. Atque exinde nostri, pro consuetu legalica, verèque contemptibili neptia dispartant, quam ex his huiusmodi opinionibus ipse Innocentius tenet. Aliqui etenim opinantur, ut teneat posteriorum, ex magis communiter recepta propositione pluries insinuatâ, quod Doctores censetur tenere eam opinionem, quam ultimo loco refert. Alii verò volunt, quod ipse pro suo sensu in prima parte id affirmet, solumque deinde referat dubitantes abque eo, quod ad adhesionem inferri possit, quæ quod ageretur de lege inducente auctoritatem necessariam, quodque ab uno, vel altero dicto, vel sensu unius Doctoris, pendere debeat veritas, & iustitia rerum, quo nil inepius. Unde propter, juxta dictum Concilii Horatii, rium, ac bilem, eodem tempore promovent huiusmodi simplicitates, quæ nimium frequentes dignoscuntur in magnis questionibus, quas nostri assumere solent super interpretatione ambigui dicti alicujus Doctoris, qui subsecuturè dignoscitur super doctrinis, vel traditionibus Andr. de Ifern. de quo dicti solet, quod non disputatur, an bene, vel malè dixerint, sed an dixerint.

Ue enim advertitur sub tit. de judic. disc. 35. & alibi, in authenticis, & obligatoris legibus, quæ necessariam faciunt auctoritatem, ubi ambigue sint, atque plurium intellectum sint capaces, tunc tolerabiles videntur huiusmodi questiones, non tamen commendabiles, quoniam stante questione adeo controversa, præsertim inter interni fori professores, an lex sit solus effectus potestatis legislatoris, non curata ratione, vel potius sit effectus mixtus potestatis, & rationis, ut propterea effuscum requirit copulativus accedere debeat concursus. Quando etiam ea tenenda sit opinio, quam meritò extraneus foris magis recipit, ut sit effectus potestatis, quodque propterea legis virtus, vel operatio sit, ut quamvis dura servari debeat, cum subditis tribuenda non veniat licentia, inquirendi de rationabilitate, vel irrationabilitate legum proprii Principis, vel Superioris, atque ita Judices se constituendo, sub prætextu irrationabilitatis, eas fernere, vel non servare. Attamen in Doctorum non necessariis, sed probabilibus traditionibus, stulticiæ, vel bestialitatis species videntur, adeo mordicus in littera, vel in una, five altera eorum dicti interpretatione ad limites verborum, vel ordinis scribendi insistere, & an ex duabus relatis opinionibus unam, vel alteram teneat, dum isto casu, in quo necessaria deficit legis auctoritas, rationes, & principia juris potius attendi debeant, ut d. disc. 45. de judic. advertitur.

Et nihilominus, ubi etiam cum ista neptia procedendum esset, advertebam, quod magis communiter receptum est, ut sensus Innocentii sit juxta primum partem affir-

adrix conqueratur, dum reo sufficit vincere per non jus actoris, eumque percellere, ex defectu probationis suae intentionis, non curando, an a casu, vel ab alio accidenti proveniat probationum impotentia, ex deductis disc.

73 Praeterea circa dictam auctoritatem Spadae conf. 27. Ultra responsionem superius datam, quod scilicet est scriptura Advocati fiscalis, ex officio scribentis ad causas oportuniter, quae non consistit quod decimum filii, unde propterea remanet auctoritas minus legitima, cui deferendum non venit; Potissimum dum more scribentis, pro Cliente, non autem ad veritatem, admittit omnino reprobam assumptum, ut sententia Judicis laici attendenda veniret in causa haereticis.

Advertebam quod, quando agatur de causa fidei, in qua prodierit sententia condemnatoria alicujus Inquisitoris, vel alterius Ecclesiastici Judicis competentis, tunc ad effectum executionis, in altero loco contra eundem condemnatum, vel ejus haeridem, non adeo necessaria reputatur auctorum justitiam, non solum ad dicta ratione, quae non adeo urget in isto crimine prophano, ob stylum scilicet Inquisitionis non publicandi acta; Sed etiam ob magnam praesumptionem, quae assiluit, quoniam Inquisitores Ecclesiastici, procedunt cum magna circumspectione, ac praesupponendi sunt viri religiosi, & probatissimi; Ac etiam frequentius, praevia participatione negotii Sacrae Congregationis, ejusque oraculo expectato; Et (quod magis est) quoniam, ut supra dictum est, in isto crimine non datur discretio Judicium, & territoriorum, vel principatum, sed unus est forus Ecclesiasticus in toto mundo; Locales autem Inquisitores sunt tot Judices, & ministri ejusdem Tribunalis.

Concludendum itaque; Ad convincendum, quod ista praetensa confiscatio non intraret, (sufficeret, quod unum ex his tribus fundamentis, vel paucis, juxta praemissa subsisteret, vel quia sententia sine actis non probaret crimen, vel quia non detur confiscatio bonorum diversi principatus indifferenter, vel quia obfaretur fidei commissum, dum unum solum etiam motivorum sufficit; Multo magis, dum omnia firma esse videntur.

Super aliis autem in eodem voto contentis, concernentibus jus familiae Ahaliae, in exclusionem hujus familiae Frangipaniae, sive jus illorum de Mattheis, ex fideicommissio; Ego, ex aliquibus justis motivis, non scripsi; Potissimum quia, quoad jura familiae Ahaliae, judicabam non necessarium, dum constanter credebam, quod ista confiscatio non intraret.

ROMANA QUINDENNORUM

PRO CAPITULO S. EUSTACHII, ET HOSPITALE S. SPIRITUS, ALIISQUE LOCIS PIIS,

CUM DATARIA.

Casus pendet.

An pro officiis venalibus, quae ex concessionibus Apostolicis possidentur per Ecclesias, & pia loca, aliasque similes manus mortuas, debeantur quinquennia, eo modo, quo debentur pro beneficiis unitis:

SUMMARIUM.

- 1 Falsa series.
2 De introductione quinquenniorum in beneficiis unitis.
3 De ratione, ob quam non procedant in officiis venalibus.
4 Quando, neque in beneficiis quinquennia debeantur.
5 De aliis quinquennis in materia emphyteotica.
6 An bene isti termini perscriventur.
7 Quando pariter intret.
8 De alia diversitate inter beneficia, & officia.
9 An temporis lapsus obstat in hac materia quinquenniorum.
10 De observantia interpretativa.

D I S C. CLXII.

Ab antiquo tempore ann. 134. & 132. respective, praefatis Capitulo, & Hospitali, ex concessionibus Apostolicis possidentibus duos secretariatus Apostolicos, aliiisque piis locis pariter ab antiquo supra centesimum possidentibus consilia, vel alia officia venalia; Per Datariae officiales excitata fuit praetentio super solutione quinquenniorum, ad instar beneficiorum Ecclesiasticorum, quae

penes Ecclesias, vel Monasteria, & Collegia, aliasve manus mortuas unita sunt; Quare ex parte piorum locorum desuper consultus, cum praesupposito observantia, quod scilicet nunquam hujusmodi quinquennia soluta fuerint, etiam cum aliquo sensu veritatis, non tamen omnino maturo, ob non visa jura, seu fundamenta dictorum officialium; Respondi, improbabilem videri hujusmodi praetensionem.

Introductio etenim quinquenniorum, juxta ea, quae in hac materia habentur deducta sub tit. de benef. disc. 89. illam habet rationem, quod cum annuitatibus, aliisque Officialibus Cancellariae, annatarum, aliorumque emolumentorum, quae per noviter provisos de beneficiis solvuntur pro expeditione literarum, participationem habeant ex causa dupliciter onerosa; Et secundum, quod pretio mediante, hujusmodi officia obtinentur, juxta ea, quae habentur supra disc. 2. Hinc proinde injustum esset, quod per gratias unionum, quae sunt de beneficiis penes manus mortuas, ita hujusmodi officialibus prejudicaretur.

Illa quoque consideratione accedente, quae habetur in eodem disc. 89. de benef. circa solutionem ipsarum annatarum, quod scilicet cum provisio de beneficiis, vel commendatorum obtineantur ex gratia, & liberalitate Papae, causam merè lucrativam idcirco foventes, conquiri non possunt, quod eorum benefactorum, & largitorum, aliquam praebant participationem illorum fructuum, quos ex gratia obtinent & quae concedens poterat eis non concedere.

Hujusmodi verò rationes non intrant in hac facti specie dum hac officia per alias Ecclesias, vel pia loca obtinentur, ex causa merè onerosa, & respectiva; loco quorundam casualium, & bonorum; Et per consequens nulla justitiae ratio existit, quod cum ipsemet Papa, non tanquam Princeps benefactor, sed tanquam privatus venditor ex privato contractu respectivo, hujusmodi concessionem fecerit, atque rem tanquam liberam pleno jure vendiderit possit servitutum ad sui, vel fuorum officialium favorem imponere, vel praetendere, dum ita esset obtinere duplex ejusdem rei pretium; seu emolumentum.

Atque sic etiam in beneficiis unitis Hospitalibus, quae actu hospitalitatem exercent, vel in aliis locis piis, quae in opera pietatis integrum redditum erogant, adeo ut non agatur de commodo, & utilitate possessorum, quinquennia non debentur, ex deductis apud Vermiglioli conf. 476. & seqq. (Quod tamen respectu unionum, quae factae sunt, puerorum & Adolescentium Collegiis, moderno tempore per Congregationem particulariter deputatam sub Clemente X. in executionem suae Constitutionis, vel Motus proprii admittimus non fuit, ut in annot. ad d. disc. 89. de benef.) Multo magis non est solvendum in isto casu, in quo agitur de causa verè onerosa, & respectiva cum ipsemet Principe, qui istud onus, vel emolumentum in effectu exigit mediatoribus ejus officialibus, adeo ut transitus ad manum mortuam, non proveniat a facto tertii, quo casu dicere potest, quod id sibi praedicare non debeat, sed agitur de directa, & immediata concessione facta illi manui, quam ipse concedens rectè sciebat esse mortuam.

Ad quod comprobandum deducebam ea quae, habentur sub tit. de Emphyt. disc. 50. Super illis quinquennis, quae ad instar praetentium, solvi debent Domino directo, qui patitur, ut bona emphyteotica remaneant penes manus mortuas, quoniam id locum habere debet, quando Dominus directus emphyteoticam concessionem fecit private personae, bona verè, ex facto emphyteotae transferent ad manum mortuam, unde propterea Dominus pati non debet hoc damnum ex facto alieno, sive quia potest aliis id prohibere: Secus autem ubi ab initio directè, ac immediatè ipse talem concessionem faciat, ut scribendo in eodem casu, de quo d. disc. 50. comprobatur etiam Caponius contro. 31.

Est bene verum, quod ut eod. tit. de Emphyt. d. disc. 50. in fine advertitur, non bene isti termini emphyteotici verificentur in istis beneficiis, ubi non nimum diversam rationem, circa regulationem temporis, quoniam beneficia Ecclesiastica sunt personalia, & vitalitia, unde pernecessè faciendae sunt novae provisiones, pro quibus solvi debent annatae, aliaque emolumenta, ideoque merito, ad tollendam confusionem, quae oriri posset, ex illa verisimili taxa vitae hominis, quam facit textus in l. hereditatum, ff. ad l. falciat. inducta est hac taxa uniformis, compensando vitam brevem, cum longeva benefactorum. Id autem adaptabile non est ad rem, quoniam dari potest, ut bona emphyteotica nunquam vendantur, vel alias transferantur ad extraneos obligatos ad solutionem laudemii, sed

sed per saecula continentur in concessionarii posterioritate, & descendencia; ideoque ratio non est aequalis.

Hinc proinde sequitur, quod ista moderna introductio, quae in materia emphyteotica facta est ad instar, bene procedat in substantia, sive in genere, male autem in modo, sive in taxa temporis, ut advertitur d. disc. 50. de emphyt. in fine.

Tunc autem similitudo rectè intraret, quando ageretur de illo laudemio, quod per quemlibet novum successorem, etiam si esset de filiis, & descendentibus, in investitura comprehensis solvendum esset, juxta ponderationes, quae in materia feudali habentur sub tit. de feud. disc. 59. Non autem in eo laudemio, quod solum solvendum est per emptorem, vel alium extraneum successorem, in investitura non comprehensum; Id etenim continere videtur clarum aequivozum, atque unum ex consuetis legaleis simplicitatibus, quae à ratione penitus aberrant.

Ponderalium quoque in hoc proposito, aliam diversitatem rationis inter officia, & beneficia, quod scilicet in istis Papa egerit personam Papae, & Principis spiritualis; In illis verò potius diversam personam Principis temporalis, contra dictam rem merè temporalem, juxta ponderationes, de quibus supra disc. 14. unde propterea non bene de uno ad aliud inferitur, ob rationis diversitatem, quae etiam ponderatur supra disc. 6. in proposito regulae de viginti, sive de infirmis resignantibus.

Nimium quoque considerabilem esse dicebam diuturnam observantiam supra centesimum, Quamvis etenim per dictam Congregationem particularem, diuturna observantia attenda non fuerit, ob decretum irritans, contentum in Apostolicis Constitutionibus, & ob aliam rationem, quod negligentia illorum officialium, qui hujusmodi quinquenniorum exactio, & administratio praepositi sunt, praedictum inferri non debet; Attamen id provenit, quia in illis casibus, non accedebat centenaria completa, sicutis autem ista accedente; Non quidem in ratione praescriptionis, sed in altera meliori, ratione facultatis allegandi quaecumque titulum meliorem, ex iis, quae in hoc proposito habentur deducta sub tit. de alien. & contr. prohib. disc. 3. ideoque allegari posse dicebam specialem conventionem respectivam, & sic non cadentem sub generalibus derogatoriis contentis in Constitutionibus Apostolicis, juxta ea, quae habentur supra disc. 47. & in aliis circa Constitutiones revocatorias franchiatarum, & exemptionem non capientes illas exemptiones, quae concessae sunt ex causa onerosa, & respectiva.

Ac demum quia, cum ex praemis fateri dubitabile sit an Apostolicae Constitutiones, quae de hujusmodi quinquennis agunt, atque faterentur super unionibus beneficiorum, complectantur nec ne hujusmodi officia, juxta ea, quae habentur supra disc. 6. ad materiam regulae de viginti, sive de infirmis resignantibus. Ita haec diuturna observantia attendenda veniret, potius in ratione interpretativa, cui non obstant decretum irritans, nec clausulae derogatoriae, procedentes in illa observantia, quae deducerentur tanquam praescriptiva, qualis datur in casu claro in quo non intrant termini interpretationis. Ideoque ex his omnibus credebam, probabiliter tunc parti assidere. Casus autem adhuc pendet indecisus.

ROMANA LOCORUM MONTIUM DE JUSTINIANIS.

PRO HEREDIBUS LUCAE JUSTINIANI, CUM BARONE PATRIARCHA, ET ALIIS.

Casus variè decisus per Rotam.

De libertate locorum Montium penes novum emptorem, an procedat etiam à dominio tertii, qui indubitè fuerit eis spoliatus per subbationem, seu alias cum Judicis auctoritate, vel potius libertas intelligatur de libertate ab hypothecis, aliisque vinculis adjectis per eorum Dominum, & possessorem.

SUMMARIUM.

- 1 Falsa series cum resolutionibus.
2 Montium super auctoritate consensuentium, & quae proprie dicantur consilia.
3 De errore procedendi cum generalitatibus, non bene distinguendo.
4 De possessore ex directo Judicis factio.
Cará. de Luca Lib. II.

- 5 De possessore sequente principaliter fidem venditoris.
6 De libertate locorum Montium ab hypothecis venditoris, qui esset Dominus.
7 De acquirenti loca Montium ex causa lucrativa.
8 De casu praefato quaestione emptoris locorum Montium per organum Secretarii à non Domino.
9 Ubi non habetur decisio particularis, oportet procedere cum similibus.
10 Loca Montium exequata sunt officiis venalibus.
11 De exteris loquentibus de materia.
12 De ratione libertatis locorum Montium.
13 De praefato locorum Montium in materia.
14 Assimilantur territoriis feudales.
15 Quod sit in hoc restituendum ad bonam, vel malam fidem, & quomodo ista probetur.
16 Quod sit procedendum rigorosè cum Secretario.
17 De alio casu simili.
18 De inconvenientium ratione.
19 An in resignatione, vel alia alienatione locorum Montium per minores, vel mulieres, requirantur solennitates statutariae.

D I S C. CLXIII.

Cum Alceides, Scrinium, seu Armarium (ut supponeretur) per ipsum emptum pretio scuto 1700. cum jure redimendi vendidisset pro scuto 400. Vincentio Justiniano, in Curia praefato, atque hujus defuncti haeres Lucas, illud transfulerit ad Civitatem Januam patriam; Eodem Luca quoque defuncto, ad plures annos post mortem, contra ipsum tanquam adhuc viventem, Alceides Judicium instituit coram A. C. cum citationibus per edita in consubitu Status Ecclesiastici, juxta stylum enunciatum sub tit. de jud. disc. 8. contra eos, qui morantur in locis, in quibus non sit liber, & tutus accessus, pro citationum mandatione, obtentaque condemnatione, ac successivè mandato exequativo contra hereditatem Vincentii, pro scuto 1300. pro residuali pretio dicti scuto 1700. ac etiam exequatur in persona, & bonis propriis Lucae haereditis, processum fuit ad subbationem tredieci locorum Montium haereditariorum ejusdem Lucae, de quo etiam habetur sub tit. de fideic. disc. 253. Eiusque deliberatis Ludovico majori oblato, iste una, vel pluribus diebus proximè sequentibus, in cuius faciem, vel personam de mandato Judicis dicta loca translata fuerunt, ea resignavit Baroni Patriarchae, & aliis; Quare de his habita notitia per haereses Lucae, occasione eis denegatae consuetae solutionis fructuum, iudicium instituerunt contra possessores per dictorum locorum recuperationem, introductaque causa in Rota coram Ottalora, & dato dubio, an subbatio sublineatur sub die 14. Decemb. 1665. negativa prodit resolutio, quae habetur impressa p. 14. rec. dec. 281. in cuius fine respondendo privilegio libertatis locorum Montium, de quo agitur etiam supra disc. 26. cum pluribus segg. firmatur id procedere in venditionibus, vel resignationibus privatis, & conventionalibus, non autem in alienationibus sequentis judicialis auctoritate, ut etiam advertitur supra locis citatis; Obvoluta verò per tertios possessores nova audientia, & reproposita causa coram Taja, & subrogato in locum Ottalorae ad praesidium Granaten. interim assumpti. Aliis pro hac parte in causa scribentibus, dilata fuit resolutio, ob difficultates adversus decisionem habitas; Cuius in hoc statu praefatis aliis defensoribus Ego adiungendus estem, atque difficultates promovissem, hinc juxta laudabilem Curiae stylum habitus fui congressus, in quo mea sententia fuit, quod resolutio, respectu possessorum, non esset sustentabilis, nisi quatenus in facto eorum mala fides iustificaretur, quodque probabilis competeret aliqua actio contra Secretarium, qui adeo celeriter, non absque aliqua suspitione dictam resignationem admisit, ideoque etiam in voto, ut idem Secretarius, vel ejus haeres ad causam quoque evocandus esset, edito desuper dictisurta fuit per promotus difficalitatis; Sed quoniam antiquis defensoribus, concorditer vitam esse disputationem in eo statu prosequi, quodque decisionis supradictum fundamentum esset sustentabile, utpotè munition tot decisionibus, & auctoritatibus, in eadem decisione recentiss, idcirco decedendo, (ut decet) voto majoris partis, scripsi quod ad causam opportunitatem tanquam Advocatus, sed resolutio prodit 22. Junii 1671. juxta votum, confiscando scilicet decisionem contra Ludovicum deliberatarium, cum nullitas iudicii esset indubitata; Illam autem revocando quoad emptores, ac tertios possessores,

ob libertatem locorum Montium, & ex eisdem fundamentis jam à me p̄visis, & excitatis, unde propterea, mihi quamvis in contrarium forsitan acrius, magisque elaboratè scribenti, resolutio probabilis, benè que fundata visa est.

Atque hic moneri debemus, de eo, quod aded frequenter infirmatum est, quantum scilicet defendendum veniat illis consulentibus, (qui damnabiliter quidem) publicè lucrum profertur sub nomine consiliorum, illas reformationes, quas more Advocati, conductitio more occasio dedit facere ad causæ, & clientis opportunitatem, cum verè, & propriè illa dici debeant consilia, quorum auctoritatè defendendum est, quæ data sint ad veritatem, illam scire cupientibus, five in figura Assessoris data illiterato Judici, per modum voti consultivi, ad effectum sententiandi, non autem more simplicis Advocati frequenter scribendo, etiam contra proprium sensum.

Quatenus itaque pertinet ad hunc punctum libertatis locorum Montium penes tertios emptores; Reassumendo à me scripta super hujusmodi materia in hoc volumine jam edito, & cum quibus, penè in omnibus processerunt scribentes in contrarium, ac etiam Rota, ut patet ex ultinia decisione desuper edita coram Taja, dicebam id, quod frequenter mea est consuetudo dicendi, clarum scilicet esse errorem, in hac materia procedere cum solis generalitatibus five auctoritatibus, & decisiones editas occasione aliorum casuum, quibuscumque aliis indefinite applicare, cum vera, & germana, benè judicandi, & consulendi forma sit, reflectere ad distinctiones casuum, eorumque singularium particulares, ac individuas circumstantias, ex quibus metienda est congrua doctrinarum, & legum applicatio, dum applicandum non est factum legi, sed lex applicanda est factò; Itaque aded clarus, sed nimium frequens, & communis error donec corrigatur, magis, ac magis semper replebit mundum æquivocis, & confusivis.

Quare plus causæ desuper distinguendo; Primus est, ubi agit de illo possessore, qui directè, ac immediate obtinuit loca Montium sibi deliberari à Judice, seu aliis ab eo in possessionem immitti, nulliter, vel injuste, adeo ut controversia sit inter primum possessorem spoliatum, & secundum possessorem à Judice immisum; Et tunc, si actus est nullus, vel injustus, priori possessori competit manentio, vel reintegratio, five aliud remedium rei persequutorium, quoniam admixta non est auctoritas publica, neque intrat ratio peculiaris, quæ resultat ex hujusmodi juriurum natura; Et in his terminis loquitur *dec. 284. part. 5. rec. decis. 70. part. 7. coram Duozetto decis. 642. repetit. apud Rothum. de subbas. decis. 221. & decis. 407. in fine par. 12. rec.*

Secundus casus est, ubi quis ex privata conventionione, emittit loca Montium ab intrusivo possessore, qui verè Dominus non est, atque venditio, seu resignatio admittitur per Secretarium, sed id provenit ex privata conventionione, inter emptorem, & venditorem, adeo ut emptor sequatur principaliter fidem privatam possessoris, & de isto casu loquitur *dec. 650. Cavalieri, in cuius casu aderat mala fides positiva, ob inhibitionem factam emptori, ac denunciata litteram, unde scire debuit, eum non esse Dominum; neque pariter adaptatur ratio hujus libertatis, de qua infra.*

Tertius casus est, ubi quis emit ex privata etiam conventionione à vero Domino, admissa per Secretarium, qui emptorem liberè describit in libris publicis, quæstio autem sit cum creditoribus venditoris, prædicentibus loca Montium esse eis hypothecata; Et cum resignatarius est tutus ab hypotheca, aliique vinculis, præterquam descriptis in litteris patentibus, vel ex natura hujusmodi juriurum, ut verius est, vel ratione commercii, ut firmiter Gratian. *discept. 730. numer. 48. Cenc. de cons. quest. 29. nu. 13. Merlin. de pign. lib. 2. qu. 14. num. 28. & 29. num. 13. Rota dec. 14. in fine. post Fenzone. apud Merlin. dec. 533. repetit. dec. 77. num. 20. par. 6. recent. Romana locorum Montium 29. Novembr. 1660. coram Bevilacqua, ædita in casu, de quo supra *disc. 27.* Et sic cum præsupposito, quod emptor sciat à quo emat, unde dici valet, quod ejus fidem privatam sequatur, dum acquisitio provenit à privata conventionione inter eos, licet à publico officiali ad id per Papam deputato (qualis est Secretarius) auctorizata sit, atque de hoc etiam loquitur Constitutio 154. Urbani Octavi, cujus mentionem facit in dicta decisione coram Bevilacqua; Illaque non continet rem novam, dum etiam*

antea idem precedebat, sed prodiit ad majorem declarationem, ac etiam ad probationem, de qua infra.

Quartus est casus, quando tertius, ex causa lucrativa, puta legati, obtinet loca Montium à defuncto possessa, five obtinet pecuniam, quam directè investit in loca Montium, quæ uno, vel aliter modo in sui faciem intestentur, deindeque detegantur creditores hæreditarii, quibus in subsidium de jure comparat avocatio pecuniæ solute, & tunc istud privilegium non suffragatur, sed datur etiam actio subsidiaria, & de hoc agit in Romana luci Dotis coram DD. Ghislerio, & Albergato *dec. 43. nu. 40. p. 10. & dec. 25. numer. 5. & segg. par. 1. v. rec. in casu, de quo agit à me in tit. de Dote disc. 129. & juxta casum, de quo supra *discurs. 29.**

Quintus demum casus est nosser, ubi juxta communem frequentiore usum quis, five Civis, five exterus, ac five præsens, five abiens, sed ignarus quoniam habeat loca Montium venalia, consigneret proxenetæ ordinem directum publico Banco, ut solvat pecunia in genere, eum Secretarius eidem Banquiero testetur liberè ad sui favore resignata loca Montium, adeo ut emptor fit omnino incertus de persona vendentis, sed sequatur principaliter, ac omnino solam fidem Secretarii, tanquam publici officialis, per Papam ad id deputati, talemque resignationem faciat ille, qui nulliter, vel injuste à manu Judicis obtinuerit, atque de Judicis mandato, Secretarius eum descriptur in libro publico.

In isto casu individuo, ac præcisè nullam habemus auctoritatem, vel decisionem, quæ loquatur de locis Montium Urbis, ideoque oportet examinare casum, cum doctrinis Doctorum, agentium de consimilibus juriurum, quæ habentur cum Principe, seu Republica, ut sunt jura Regiæ Hispaniarum, fiscalia, vel jura super arrandamentis Regnorum utriusque Siciliæ, & loca Montium Venetiarum, Januæ, & Florentiæ, aliarumque Civitatum Italianæ, five juxta terminos officiorum vacabilium, cum quibus, ac etiam cum terminis resignationis beneficiorum, procedunt inferius allegandi loquentes de præfatis aliarum Civitatum locis Montium, ac juriurum hujusmodi.

Quoque ista loca Montium, vel jura exæquata sint officialis venalibus, eorumque jure regularanda veniant, expressè, ac literaliter disponitur per dictam Constitutionem 154. Urbani VIII. sæpius enunciata.

Agit verò præterea de his locis Montium, vel juriurum Larrea *alleg. 22. ex n. 19. & segg.* occasione tractandi de resolutione hypothecarum à possessore contractarum, atque adhibet eisdem terminos officiorum venalium, quæ tractantur cum terminis beneficiaribus, vel cum terminis feudorum, & de eisdem juriurum Salgad. in *laby. p. 2. c. 27. n. 39. ubi per tot. agit de officiis, ac etiam par. 1. cap. 35. per tot. ubi ceteri.*

Ex deductis autem per dictos Auctores, constat de vera ratione libertatis hujusmodi juriurum penes tertium, in quem cum publica Principis, vel ejus officialis auctoritate transferuntur, quod scilicet istud dicitur quoddam debitum, tunc Principe, tanquam species census redimibilis, unde quando quis resignat officium, vel jus suum in manu officialis repræsentantis ipsum Principem, tunc dictum jus, vel officium extinguitur, & annihilatur, deindeque Princeps per actum occultum, novum jus ex integro efformat, & concedit resignatario, qui sequitur fidem publicam ipsius Principis, quem in ejus directum, ac immediatum auctorem agnoscit, ut pluries advertitur supra *discurs. 26. & sequentibus.*

Igitur ille, qui cum bona fide, ignarus, ac resignatarius sit Gallus, Hispanus, vel Germanus, seu Indus, cum aliquo privato non contrahit, neque privatam fidem vult sequi, sed directè sequitur solam fidem publicam Principis, non potest, nec debet remanere elusus, sed habet in debitore ipsum Principem, cum verè, ac propriè loca Montium aliud non sint, nisi debitum Principis super ejus rebus, tanquam per speciem census, ut supra.

An autem Princeps, vel officialis, benè, vel malè agat in extinguendo, vel supprimendo jus antiqui creditoris, & an suum debitum extinguat cum legitimo, vel cum illegitimo creditore, ipsi videant, hoc unum est tamen, quod novus acquirens rectè dicere potest, se contraxisse cum Principe, eumque habere in suum debitorem, quem rectè scit habere potestatem id, quod uni concessit, eum asserere, ac alteri dare, dum etiam bona alienant, vel concedere potest, atque Domino non remanet aliud jus, nisi agendi contra ipsum Principem, pro reintegratone

tionem valoris, ad textum in *l. benè à Zenone, C. de quadrien. prescrip. cum ibi communiter notatis, de quibus tit. de Donat. disc. 43. & supra boetii. disc. 148.*

Igitur, aut priori possessori injustè spoliato competit actio contra spoliatum, vel contra Judicem, vel contra Principem, episcopus Cameram; aut contra officialem, suum officium malè expletem, & utatur jure suo: Aut hoc etiam remediò esse desituitus, & erit casus fortuitus, qui est sequela domini.

Talis est praxis inconvulsa totius Europæ, in hujusmodi juriurum publicis, seu regalibus super gabellis, vel juriurum cum Principe, vel Republica; Ideò dum in Curia via non haberemus in his terminis casum decimum, recurrendum est ad observantiam generalem adjacentium aliorum principatum, ex deductis de *servit. disc. 2. num. 19. & sequis.*

Sed verè habemus illum decimum per dictam Constitutionem 154. Urbani VIII. quæ expressè exegat loca Montium officii, non quidem in ratione privilegiativa, seu declarativa, quia verè eadem est ratio.

Multa enim in hujusmodi juriurum differentibus, atque in libero commercio non existentibus habentur peculiaribus, quæ exorbitant à regulis generalibus juris communis, ut videtur in feudis, & juriurum regalibus, quod ex veteri sententia, ubi Principis auctoritas non accedat, in eis non intrat titulus de separatione honorum, unde creditor hereditatis cum assensu, vincunt creditores defuncti sine assensu, ut *titul. de feud. disc. 78. & tit. de credito disc. 13. & 251. Et etiam non intrat titulus plus valere, quod agit, & tit. de feud. disc. 24. & in aliis; Unde propterea si hæc bona emanent de pecunia aliena, cum pacto expresso, ut acquirantur dominio pecuniæ, quod nomen acquirentis fit simulacrum; Attamen si super hoc pacto non addit assensus Principis, id non attenditur, sed dicitur officialis, vel feudatarius, five possessor juriurum regalium, ille in cuius faciem in libris cantat, ut *dec. 100. par. 9. rec. cum similibus, de quibus d. disc. 24. & in aliis de feud. ideòque regulæ generales, quas habemus indifferentibus, ac existentibus in commercio, nullatenus congruunt hujusmodi bonis, ac juriurum.**

Hinc proinde advertendum, quod causæ defensionis consistet potius in factò, quàm in jure, an scilicet ex facti circumstantiis desumi possit collusio, vel mala fides emptorum, qui rectè scientes, quomodo in resignantem loca montium obvenissent, ita resignantes potius fidem sequuti essent, juxta secundum calum, de quo supra *numer. 5.* sed si cessante hujusmodi circumstantia, processum per eos esset cum bona fide, juxta modum recensitum supra in quinto casu *numer. 8.* & tunc omnino probabilius pro emptoribus responderi deberet, dum aliis esset mundum revolvere, atque istud commercium impedire, ad quod considerabam etiam à simili ponderatione, de quibus supra *disc. 129.* Ad id autem arguendum advertendum inspicendum esse, præsertim ad pretium, pro quo emptio facta esset, quoniam si fuisset, in summa justa, & communitè currenti, & tunc magnum resultabat bonæ fidei argumentum, sicuti conversò malæ, in casu pretii diminuti, & insoliti, quod reputatur pars periculi ex deductis supra *disc. 30. & segg.* Et per consequens est quæstio potius facti, quàm juris ex singulorum casuum circumstantiis decidentia.

Potabam tamen de collusione, & mala fide nimium suspectum videri Secretarium, qui erat in hoc munere vii nimium peritus, & diligens, verisimiliter non admittitur adeò de recenti in ignoto, vel parum idoneo deliberatario, talem resignationem liberam, absque ejus corruptela, & notabili emolumento, & experientia docente in hujusmodi Secretariis, & officialibus illa miracula, quæ alibi ceruntur in Judicibus, & Magistratibus, quod scilicet officio vi præbente emolumentum sufficiens ad sustentationem, intra breve tempus, notabiles parantur divitiæ, ideòque cum eis nimium rigorosè procedendum videtur, addicendo præsertim legem, ne hujusmodi delibetatorum, vel hæredum, & successorum resignationes admitti debeant, nisi post notabile temporis intervallum unius, vel plurium annorum, cum ita etiam possit quis falsis probationibus se probare hæredem alieuius, qui adhuc vivat, vel etiam detuncti, qui alium hæredem reverè resignaverit, atque sequuta investigatione, possit hujusmodi resignationem facere, absque eo quod domino consultum remaneat.

Idem consultus pro veritate, respondi, in alio casu, in

quo loca montium habebat in corpore litterarum, vinculum fructuum ad commodum alterius, ejus vita durante, dum proprietarius cum falsis testibus deponentibus de morte reservatarii, obtinuit cum decreto Thefaurarii, vel ejus Auditoris deleri vinculum, atque ita resignationem liberam fecit, absque eo, quod reservatario consultum remaneret ob absentiam, vel inopiam resignantis; & ob affectionem resignatarii bonæ fidei, ut supra; Itaque est unus ex perniciosis effectibus, qui resultant ab usu propriarum, de quo *tit. de Jadic. disc. 39.* quoniam aviditas proprii emolumentum pronos, ac faciles reddit Judices ad faciendum id, quod aliis non facerent, vel nominè cum majori circumspeditione, & maturitate.

Et quamvis ob hujusmodi libertatem, & emptorum affectionem, plura resultare possint inconvenientia, & fraudes, præsertim in supplantationem absentium, vel hæreditatum jacentium, seu fideicommissariorum; Nihilominus ex duobus malis, vel inconvenienciis, oportet eligere minus, dum magis præjudicialia Republicæ, & libero commercio essent alia inconvenientia contra resignatarios bonæ fidei, ac propterea, ut primis inconvenienciis occurratur, dandæ videtur opportuna provisiones, & ordines secretariis, atque cum eis rigorosè procedendum ad rescindendum de proprio, quando eorum officium non benè exercent.

Ex eadem verò superius insinuatâ distinctione inter illam venditionem, vel aliam alienationem, quæ fit inter partes ex privata conventionione, vel etiam subasta ex auctoritate judicis, cujus factum dicitur extra factum partis, & illam quæ fit mediante resignatione in manibus secretarii, frequenter consultus etiam pro veritate respondere consuevi, resultare decisionem quæstionis, de qua habetur actum *sub tit. de alien. & contract. probib. disc. 12.* an scilicet in alienationibus locorum montium, quæ fiant per minores, vel mulieres, five possessorum solemnitates statutorum 113. & 151. Urbis, ut primo casu requiratur, non autem posteriori, quodque in hoc sensu, vel cum dicta distinctione, & cum præsupposito, quod ageretur de prima parte, intelligenda est *decis. 679. Seraph. & dec. 50. p. 13. rec.* in quibus id firmatur, cum aliæ desuper allegari solent, loquatur obiter, vel ad alios effectus.

Ubi etiam agit de secunda parte, intrat ratio superius assignata, quod scilicet primus possessor, qui alienat, verè non transfert suum jus in eum, cui fit alienatio, sed potius illud resorat, & exinguit in manu Principis, qui novum jus ex integro efformat favore resignatarii agnoscens in ejus auctorem ipsius Principem, & cujus publicam fidem, non autem privatam primi possessoris sequi dicitur.

Ita etiam suadente ratione libertatis commercii, ob cuius conservationem multa permittuntur, quæ alias permittenda non sunt, ut ex. gr. non egrediendo hos terminos solemnitatum statutariorum, habetur, *ead. tit. de alien. & contract. probib. disc. 34.* in muliere, vel minore exercere mercaturam; Ac etiam receptam praxim decet in locutionibus, & conductionibus domorum, vel in emptiombus, & venditionibus victualium, & rerum observantium ad usum vestium, vel domus cum similibus, quoniam licet agatur de contractibus, absque dubio cadentibus sub statuto 151. attamen ratione subjectæ materiæ, & libertatis commercii non sunt in usu.

Omnemque difficultatem tollit observantia, quæ in omnibus dicitur optima interpres, quoniam cum ab anno 1580. prodiit *d. dec. 679. Seraph.* Attamen in hoc intermedio spatio penè integri sæculi, observantia docuit, & docet contrarium, quoniam Secretarius, & Thefaurarius respectivè passim admittunt resignationes sine his solemnitatibus; quinimò ubi partes vellet eas servare, licet officiales id non admittent, respondendo, quod eorum sufficere debet auctoritas, non indigens illam alterius Judicis in hoc inferioris, & incompetens, in aliis Civitatibus, vel Principatibus, præsertim in Venetia, & Januensi, adeò exactè id servatur, ut etiam Capucini, aliique professi incapaces in communi, & in particulari continuant descripti, & reputantur domini cum libera dispositione, ut insinuantur incidenter *sub tit. de test. disc. 36. & alibi.*

ROMANA EVICTIONIS LOCORUM MONTIUM. PRO MARGO PAULO TYERI, CUM GASPARE ALVERO.

Causa disputata coram A.C. resoluta pro Tyeri.

Vendens loca montium vinculata, an, & quando teneatur ad evictionem, vel ad pretii restitutionem ad factum casum vinculi, si ex facto ipsius venditoris id processit.

SUMMARIUM.

- 1 Falsi series.
2 Sciens vitium rei non agit de evizione, neque ad restitutionem pretii.
3 Declaratur quando procedat, & quando etiam prestetur evizio de natura rei.
4 In omni conventionione nunquam venit dolus, vel factum proprium culpulosum.
5 Venditor teneatur de vitis sibi cognitis.
6 Quando cessantur pensionis pro affectu evizione, vel restitui pretium acceptum.
7 Dolus restituitur principaliter spectat ad virum, & fidei commissum est species fidei iustoris.
8 Declaratur quando idem venditor locorum montium vinculatorum exercet casum vinculi.
9 De differentia inter dotem constituendam, & restituendam.

D I S C. CLXV.

Resenta falsi serie, de qua supra disc. 37. super venditione locorum montium provenientium ex pretio casualis subiecti fidei commissio, cum eisdem fidei commissi vinculo translato in pretium; Cum uxor Gasparis venditoris, pro asseratione suarum dotium, & lucris, ob venditorem viri ad inopiam, ex beneficio Aurb. rei que, C. com. de legat. loca montium ab emptoribus vendidisset, ut infamatur in eodem disc. 37. in fine: Hinc ad aliquid tempus, exorta spe, quod molestia inferenda videretur Gasparti, inopia non obstante, parare possent emptoribus aliquam recuperationem pretii, saltem in parte, praesertim praesentis Tyeri utriusque Signaturae Praelatus, unus ex emptoribus, iudicium contra venditorem instituit pro evizione, seu restitutione pretii, atque post aliquas disputationes, obtinuit mandatum a Signatura quoque canonizatum.

In disputationibus desuper habitis, scribentes pro Gaspare reo convento, vim constituebant in disputatione textus in l. fundum sciens. C. de eviz. cum concordantibus plene deductis per Rot. dec. 432. 457. & 469. par. 9. rec. Ac etiam habetur sub tit. de feud. disc. 44. & sub tit. de empt. & vend. disc. 10. 11. & 17. & sepius in his terminis supra disc. 31. quod scilicet cum venditor expressit denunciarit emptori hoc vinculum fidei commissi, expressum quoque in literis patentibus, adeo emptor illius certam habuerit scientiam, ipseque venditor processus sit vendere eadem loca, talia, qualia, & pro iure sibi competente, cum declaratione nolle teneri nisi de facto proprio, ita de plano intrare dicebant praefati textus regularem, eximentem non solum a praestatione evizioni, sed etiam a deductione pretii; Quamvis etenim plurimum sententia sit, ut praefati textus dispositio procedat solum respectu evizioni, non autem respectu restitutionis pretii, a qua venditor excusari non debeat, ob inconveniens locupletationis de alieno;

Contraarium tamen, praesertim in Rota, & Curia est receptum, quando diveria conventio explicata non accedat, vel facti circumstantiae eam implicite non inducant, iuxta considerationes, de quibus supra in his terminis d. disc. 31. Et merito quidem, quoniam incerta alea, seu eventualitas; Eodem modo, quo docet quotidiana praxis in venditione, seu cessione commoditatis; Idque argui dicebant ex quantitate pretii, quoniam cum pretium intrinsecum locorum montium esset scutorum centum ultra consuetum augmentum extrinsecum, ista venditio facta erat ad rationem scutorum 25. quodque propterea intraret alia iuris regula, de qua etiam locis citatis, & praesertim d. disc. 44. de feud. super exemptione venditoris a praestatione illius evizioni, que sequatur de natura rei.

His tamen non obstantibus (etiam cum sensu veritatis) contrarium dicebam verius, scribendo pro actore, pro quo iuxta prodiit solutio; Admirebam siquidem dictas theo-

ricas, tanquam veras in genere; Dicebam tamen, eas procedere, quando a casu, seu alias citra factum, & culpam ipsius venditoris, bona vendita avertentur ab emptore, puta quia pro ipsius venditoris morte, factus esset locus fidei commissio ad favorem alterius vocati, vel quod ex ignotis iuribus, quae alias quam ex facto proprio ipsius venditoris, tertio competant super casu vendito, daretur eidem tertio actio super locis montium, tanquam in pretio subrogato; Secus autem, dum molestia veniebant ex ejus facto proprio, quod nunquam censetur exceptatum, dum id ab omni iustitia, & aequalitate profus est alienum, ut caeteris relatis plene habetur apud Merlin. dec. 874. nu. 5. & seq. dec. 18. n. fin. par. 11. recent. & passim; semper enim in omni contractu, omni conventionione, quantumvis ampla, exceptus censetur dolus, five aliud factum proprium in quo dolus inesse potest, ut in proximè allegatis, & apud Cels. dec. 78. n. 6. cum segg. Greg. & add. dec. 119. Unde propterea licet venditor, quando profeatus est vendere rem pro tali quali, &c. atque ut vulgo dicitur come un sacco d'ossa, ad aliud non teneatur, adhuc tamen tenetur pro vitis, & defectibus latentibus sibi cognitis, quae non sufficit exprimere sub involucro generali verborum ex ductis apud Surd. decif. 146. n. 4. Gregor. & adden. d. decif. 119. & sub tit. de empt. & vendit. disc. 8.

Atque ad id bene contere dicebam, ea, quae habetur d. 6. disc. 69. de Pensionibus, quod scilicet causa commoditate pensionis, si ista cesset per mortem naturalem cedentis, vel per insufficientiam beneficij, aut per alium casum, tunc cedens ad nihil tenetur, sed si cessat ob delictum ipsius cedentis, aut ob alium ejus factum voluntarium, puta quia per matrimonium, vel per militiam, vel per professionem in Religione; aut per dimissionem Clericatus, diversum statum assumat, tunc intrat evizio, cum similibus.

In his autem terminis versari dicebam, quoniam licet emptoribus innotesceret vinculum fidei commissi, quo postea de consequenti intrabat actio praedicta uxoris in vim Aurb. rei que; Attamen id principaliter provenit ex debito, & facto ipsius venditoris, quoniam nisi dotem uxoris, aliaque ejus bona dispartisset, utique iste casus non daretur; Ubi enim agitur de dote restituenda per ipsum virum, tunc id referri non potest casui, sed totum provenit ex facto, & culpa ipsius viri, dum ipse est principalis debitor, fidei commissum autem dicitur quidam legalis fidei iustor ejusdem viri, adeo etiam sine cessione subintret in jus mulieris, cui dos restituta est, eiusque actiones exercere valeat pro reintegracione, iuxta imitata apud Coccin. decif. 1681. cum aliis, de quibus sub tit. de dote disc. 145. n. 56.

Neque ad rem facere dicebam dec. 7. & 57. coram Ninot in hoc proposito expensas ejus supra disc. disc. 31. quoniam earum casus est diversus, quod scilicet idem venditor, tanquam tertius, vendidit loca montium cadentia sub portione alterius venditoris fratris, pro cuius mortem jus emptoris exprivaverat ideoque evizio proveniebat de natura rei, & a casu, non autem a facto culpulo, seu aliis voluntario ipsius venditoris, quale dicitur illud, quod ejus creditoribus provenit, dum ita haec venditio redoleret speciem furti, vel truxit, si ille venditor, qui se oberatatum esse, bonaque vendita obnoxia ejus creditoribus; a quibus ad horam illa venditari possunt, etiam a pretii restitutione excusaretur, ac propterea excusatio restringenda est ad solum casum.

Ex causa autem provenire diceretur, quod filiae, & descendentes ipsius venditoris ex eadem beneficio Aurb. rei que, peterent dotem sibi constitui ex bonis fidei commissi, quoniam dici non potest culpulosum, quod natura ei fecunditate dederit procreando filios, minime dici potest culpa directa ad causam, quod ipse pariter se inopem fecerit, unde propterea ejus filii ab apertum sit praestatum subordinarium beneficium; Ideoque ut ad veritatem eod. disc. 145. & in aliis pluries eod. tit. magna dignoscitur differentia inter casum dotis restituendae, & illum dotis constituendae.

INTERAMNEN. JURIS COLLECTANDI, PRO CIVITATE INTRAMNAE, CUM CASTRO PAPINAE.

Causa pendet in Camera.

An, & quando Castra subiecta Civitati, dicantur de ejus Comitatu, vel territorio, ut propterea constituent unum corpus, atque participare debeant de iuri-

juribus, & proventibus Civitatis pro supportatione onerum, vel converso ad debeat Castra contribuere in oneribus majoribus, quae supportentur per ipsum Civitatem.

SUMMARIUM.

- 1 Falsi series.
2 Comitatus dicitur Civitas in omni bus.
3 De eodem, & qualis dicatur propriè districum, vel Comitatus.
4 De unico territorio constituto ex tota Diocesi.
5 Dismembratio iurisdictionis non tollit unitatem territorij.
6 De distinctione inter districum, agrum.
7 De alia distinctione inter Comitatum, vel districum improprium, & generalem, & proprium, & particularem.
8 An Civitas possit acquirere id, quod sit de ejus Comitatu.
9 Sicut simul, quod Civitas sit de dominio anius, & Castra sui de dominio alterius.
10 De eodem de quo nu. 5.
11 De montio, quod causarum decisiones pendet a circumstantiis facti.

D I S C. CLXV.

DE anno 1525. Civitas Interamniae emitit a quibusdam Domicellis Castrum ibi proximum Papiinae, cumque postmodum sub Paulo III. & Paulo IV. impositum esset subsidium triennale, a quo proveniunt onera Camerae, atque pro istius rigorosa exactione Civitas cavalcata ad praedictum Castrum transmississet, adeo Pius V. jurisdictionem illi abstrulerit, cum Gregor. XIII. successore reintegravit, hinc penes continuè sequitur fuerunt controversae inter Civitatem, & Castrum, & praesertim super modo contribuendi in solutione dictorum onerum Camerae, atque per Sacr. Congregationem boni Regiminis resolutum fuit, Castrum teneri contribuere pro octava parte, sed resumpta causa in Camera, ubi prius introducta erat, excitata fuit per idem Castrum praesentio, quod onera prius impleti deberent cum proventibus gabellarum respectu totum Comitatum, quoque propterea ad id, quod opus esset pro supplementatione, concurrere deberet in dicta octava parte; Datoque desuper dubio coram Bichio, An, & qui proventus proveniant ex gabellis respectibus totum Comitatum, sub die 19. Junij 1673. prodiit solutio utriusque parti respectivè favorabilis, quod scilicet Castro praetendente, omnes gabellas in notula deductas venire, Civitate autem nullas, dictum fuit venire quaedam, & non alias.

In disputatione autem desuper habita, scribentes pro Castro, episcopo Communitate, cum praesupposito, quod illud esset de Comitatu, dicebant ejus institutionem fundatam esse in iuris regula, quod Comitatenes dicuntur civis, omnibusque privilegiis, & favoribus civium potiri debent, eodem modo, quod subiacent oneribus, dum Civitas, & Comitatus formant unum, & idem corpus, ut definit Bald. cons. 419. n. 11. Aret. cons. 67. n. 4. Hieron. de Mont. de finib. c. 7. numer. 3. & 5. Cravett. in terminis onerum cons. 972. Galeot. l. 2. contro. 20. cum concord. relatis per modern. de Luc. ad Franch. dec. 316. nu. 7. Rot. dec. 400. par. 9. rec. & dec. 199. p. 12. atque super hoc assumpto immorabantur, illud exornando de more scriptorum cum aliis generalitatibus; Reliqua enim consistebant potius in facto, super natura, seu qualitate gabellarum, dum scribentes pro Civitate nimium insistebant in dicta qualitate, & quoniam esset illae gabellae, quae in Civitate solvebantur ab antiquo, priusquam istius Castrum acquisitio facta esset, & quoniam posteriores, quasi quod de antiquo priusquam idem Castrum acquireretur, atque efficeretur de hoc corpore, non deberet participare, sed solum de aliis postea impositis scribentibus solum Civitate, in hac ultima disputatione, adhibendo stylium Advocatorum Urbis, curabam exornare, five in iure probare ea, quae in facto deducebantur cum solitis generalitatibus.

Reflectendo autem ad veritatem, mihi videretur, quod revera quaesio esset potius facti, & applicationis, quam juris; Admirebam siquidem, tanquam veram dictam iuris propositionem pluries supra infamatum, & praesertim disc. 72. & 94. & sub tit. de praem. agendo de civitate, quod scilicet Civitas, & Comitatus constituent unum territorium, atque unum, & idem corpus politicum, seu communitativum, eodem modo, quo plura membra unum constituent corpus humanum, quasi quod Civitas sit ca-

put, & venter, seu reliqua majori pars corporis, Castra vero, seu Villae sint brachia, & manus, & crura, & pedes; Sive juxta exemplum finium spirituum unius Diocesis, quoniam licet intra ejus fines, ultra locum residentiae Episcopi, & situationis materialis Ecclesiae Cathedralis, quamplura existunt Oppida, Castra, & loca inter se omnino distincta, ac etiam sub diversis Provinciis, vel dominis temporalibus, omnia tamen constituent unum, & idem corpus, five unum, & idem territorium spirituale; Vel eo modo, quo sequitur, quod Civitas, vel alter locus divisus sit per quarteria, aut per pagos, & Villas, juxta aliquorum Regionum usum infinuatum sub tit. de iurisd. disc. 24.

Idque verum non obstante, quod singula Castra, seu Villae, & loca intra ambitum districtus, seu Comitatus, habeant inter se fines destitutos, & quandam speciem territorij contradistincti, etiam ab illo Civitatis, & cum Cons. 5 situatione propriarum subalternarum communitatum, quoniam id non tollit unitatem territorij, seu corporis in universum, sed solum continet quandam divisionem subalternam respectu usus, & commoditatis, ad tollendas confusiones, pro paucis, & pro cultura praediorum, & pro aliis effectibus, eo modo quo si pro aliquo magno Ovili diviso in plures tarmas, vel greges, destinatum sit praedium, seu tenuta, ut ad tollendas contentiones inter Pastores, singulis tarmis, vel gregibus, aut brachiis distribuuntur partes, vel fines ejusdem tenentae, seu praedij, quoniam id non tollit unitatem, tam ovilis, quam praedij; Unde propterea, ut in eisdem disc. 72. & 94. advertitur, pro ista contradistinctione, recensius propriis Civitatis, contra distinctus a finibus singulorum locorum Comitatus, appellari solet, sub vocabulo agri, potius quam territorij, ac etiam advertitur infra in Fanen. Molendani disc. 167.

His itaque constitutis inter scribentes hinc inde in genere, five in abstracto; Disputatio restringebatur ad factum, five ad applicationem, juxta pene generalem hodiernam naturam omnium quaestionum forensium, an scilicet illud Castrum, dicendum esset de illa specie Comitatu, de qua superius allegati, & alii DD. loquuntur, quod scilicet importet idem territorium constitutum cum ejusdem corporis, vel potius idem de illo Comitatu improprio, qui redoleret solum jurisdictionem vel superioritatem, ut dominium accidentale, aut quoddam jus metropolitatum, juxta exemplum antiquae Romae, quae juxta terrena, de qua disc. 32. de praem. in fi. & alibi pluries, vi bellica effecta est dominae magnae partis Orbis, adeo diceretur caput, & Metropolis Mundi, ideoque omnes Civitates, & Provinciae dicerentur de ejus imperio, & territorio, seu Comitatu in universum, ratione licet jurisdictionis, vel juris terrendi; Et tamen non inde inferri poterat ad verum Comitatum, vel territorium, dum habebat suum districtum particularem centum milliarium, qui nunc est quadraginta.

Sive quod, juxta hodiernam praxim, Praefectura, vel Praesidatus Civitatis, complectatur vel se gubernium, & administrationem quamplurimum Civitatum, Oppidorum, vel locorum adjacentium, quaeta quondam speciem Comitatus praesertim videantur, sed iste est Comitatus improprie ratione jurisdictionis, & juris Metropolitici, non autem verè constitutus unius corporis, & territorij, ut (ex gr.) docet praxis Civitatis Perusii, cum similibus, quod scilicet alia sunt Castra Comitatus, idest districtus, vel territorij particularis ipsius Civitatis, & alia sunt Castra, & loca existentia sub eo gubernio.

Applicando itaque ad rem, punctus videtur, an istud Castrum esset de una, vel altera specie, atque scribendo more Advocati, dicebam, quod esset solum de Comitatu improprio, idest jurisdictionali, quoniam cum ante praedictum annum 1525. esset de diverso dominio, diversumque corpus constitueret, dum ex titulo particulari emptiois obvenit in hanc Civitatem, tanquam penes extraneum, ac privatam emptorem, hinc proinde dicebam, ita clarum resultare probationem, quod non esset de ejus territorio, & pertinentiis, sed quod esset quid distinctum, ex jure certo principio, quod nemo emit, vel acquirat rem suam, quodque res mea non potest alieno effici mea, unde propterea nova acquisitio probat, quod prius res non esset sua.

Verum id non videbatur argumentum, quod concluderet, quoniam, aliud est iusterritoriale pro civis praerogativa, ac oneribus respectivè, & aliud est jus territoriale, pro exercitio jurisdictionis, ut docet nimis Neapolitano, pro cuius

ejus misera conditio; omnia penè loca sunt infeudata, ut insinuat *d. disc. 32. de pœniti. Et alibi pluries*, quoniam frequenter datur casus, quod Civitas sit unius Domini, vel sit demanialis, & Castra, quæ ibi Casalia dicuntur, sint diverforam Baronum, ut de aliquibus Casaliibus ipsismet Regis Civitatis Neapolis, habetur apud Franc. *disc. 129. Gizzar. decif. 24.* ubi add. Galeott. *lib. 2. contro. 20. Kovit. decif. 17.* & alios, apud quos disputatur quæsitio, an concessio alicujus Castris, seu Casalis in feudum, importet quandam implicitam dimembrationem territorii ad alios effectus jurisdictionales, illum presertim, an prohibito, quæ sit bannitis, quibus conceditur saluconducus sub lege de non conversando in loco delicti, neq; in dicta Regia Civitate residentiæ Principis, ejusq; territorio, completatur hujusmodi Casalia infeudata, sed hoc non tollit alios effectus civicos, neque unitatem territorii communitativos, tam favorabile, quam onerosos, ideòq; possunt simul stare; quod istud Castrum esset de eodem Comitatu, & territorio, sed quod ex Apostolica concessione, sive ex antiqua usurpatione, aliqui Dominicellus haberec ejus dominium jurisdictionale, seu Baronale, quod Civitas acquirere potuit, tanquam per restitutionem antiqui status, atque per quandam speciem recuperationis; Secus autem ubi ista circumstantia cessante, fuisset omninò nova acquisitio, quodque illud esset extrâ suum ambitum, seu communitatum proprium, quoniam tunc Civitas consideratur potius in ratione Baronis, vel domicelli, ita administrans hanc subditam communitatem, atque pro meliori administratione, jure ejusdam communis exigendo, & respectu solvendo onera, dum isto casu contributio sine dubio faciendâ esse ad limites ejus juris, & honorum abque participatione juris Civitatis.

Hinc itaque edocetur, quod causâ decisio non pendet à generalitatibus juris, vel à formalitate verborum, sed semper à circumstantiis facti, ex quibus pendet applicatio legum, & conclusio, quoniam ista verba, Comitatus, Districtus, Territorium, & similia, sunt æquivoca, & eaque promiscue, sive impropre adhiberi solent, ut præsertim advertitur supra *disc. 72.* & infra in Fanen. *disc. 167.* & alibi plures; Ideòque rota vis est in applicatione desumenda ex circumstantiis facti, sive ex effectibus, ad quos de hoc agitur, semperque error est immorari in solis generalitatibus, vel in formalitate verborum, & sic quod videndum esset, an reuera ab antiquo istud Castrum esset de hujus Civitatis Comitatu, seu territorio proprio, ut cum ipsa Civitate, aliiq; Castris, unum constitueret corpus, neque.

ROMANA

GABELLE CADAVERIS.

Discursus pro veritate.

An debeatur Gabella, seu aliud vestigial pro extractione, vel introductione, sive transtu cadaveris.

SUMMARIUM.

- 1. *C*ausa controversa.
- 2. *R*eprobatur traditio super solutione gabelle pro cadavere.
- 3. *D*e auctoritatibus id reprobantibus.
- 4. *D*e errore aliquorum, super legibus, quæ in id allegantur.
- 5. *A*n, & quando juxta leges civiles cadaveris translatio fieri possit.
- 6. *Q*uod cadaveribus impedimenta præstari non debeant.
- 7. *D*e rationibus, ob quas gabella solvi non debeat pro cadaveribus.
- 8. *A*n gabella pro animalibus debeatur, si ea sunt mortua.
- 9. *D*e rationibus, ob quas frant fuerat, & exequiæ.
- 10. *Q*uare apud Gentiles aliquid solvatur pro sepulchro.
- 11. *E*t quare hodie Parochis, & Clericis solvantur emolumenta, pro sepultura, & funeribus.
- 12. *D*ammatur quidam abusus circa hoc.
- 13. *U*nde provocant opinio, vel traditio, de qua n. 2.
- 14. *D*e exitu controversæ, aliæque decisio.

D I S C. CLXVI.

Equata immutata morte, nunquam fatis laudati Cardinalis Giberti Boromei, in Oppido Neptuni, ad quod per maritimis aeris salubritate, opportuno tempore fecerunt, ita expertus lyrici Poeta dictum, quod in medio Tyberi, quandoque Sardinia est, Eiusque cadave-

re diligenter ad Urbem translato, duplex excitata fuit præsentio super ejusdem cada veris vestigial, vel dohana; Appalatoris scilicet dohanæ, aliorumque iurium Cameralium Neptuni, pro extractione, & Dohanerij Urbis pro eius introductione in Urbem; Cùmque id bene totius Curriæ excitallet curiositatem, ac eam ejusdem Cardinalis hæredes, veritatem inquirere cura verint, Hinc proinde, quæstione ad forum adhuc non deducta à pluribus meum iudicium pro veritate delibet expectari fuit.

Respondi itaque, quod licet ferè per univèrsum Orbem nostri commercii, ista vigere videatur opinio, sive publicarum præsentio, ut pro cada veribus de loco ad locum evhendis, quod in illis Principum, & magnatum, aliorumque potentium, frequentius, quàm hominum privata fortuna contingere solet, vestigial, seu passagium debeatur; Nihilominus, vana est opinio, nulli juris, vel rationis fundamento innixa, sive auctoritates legales, sive rationes attentamus.

Auctoritates etenim attentis, ita inter alios firmant Florian. in l. ne corpora, ff. de Relig. & sumpt. fun. Ferrer. de Gabell. numer. 96. Cuiac. lib. 2. observ. c. 21. Faber. in l. funeris 37. ff. cod. tit. in fin. Lara de Anniverf. & Capell. lib. 1. c. 25. præsertim numer. 44. Moles in dec. §. 14. qu. 4. in princ. Irandis de profess. in apparat. nu. 100. cum seqq. apud quos concordantes.

Omnes autem in id allegare solent text. in l. fin. C. de Relig. & sumpt. fuer. per quem asserunt correctam juris antiqui dispositionem; Verùm iste videtur quidam communis error, qui derivat à consuetu legitimum vitio, quod scilicet unus alterum inconsideratè transcribat, tum quia ille text. de hoc non agit, tum etiam quia nulla est antiquior lex, quæ ita disponat.

Ad rem potius facere videtur text. in l. 1. & l. si nec dum 10. & l. penul. Cod. eod. tit. dum in earum prima disponitur ex justa, vel necessaria causa, permittendum esse translationem cada veris de loco ad locum, quæ permittitur etiam in l. si nec dum, ubi econverso prohibetur; quod perperetæ sepultura corpus traditum est; Unde propteræ movi inolevit, quando in animo habeatur corpus sepeliendi provisionaliter, atque ut vulgò dicitur in forma depositi, text. autem in l. penul. hanc translationem quoadmodum de Regalibus constituit, dum eam sine Augusti licentia fieri prohibet, nulla facta mentione alicujus solutionis vestigialis, vel alterius oneris.

Magis verò id probare videtur text. in d. l. ne corpora, ff. eod. tit. de Relig. & sumpt. fun. per quod generaliter disponitur, ne ossa, aut corpora mortuorum detineantur, aut vexarentur, nevé prohiberentur, quo minus via publica transferrentur, quod propriè quæstionem decidere videtur, dum ita præsupponitur impedimentum, quod à vestigialium, & pedagiorum exactoribus foret in vis publicis præstatur; Atque hinc Doctores communiter inferunt, ut corpora mortuorum, pro ære alieno, sive ex alia causa detineri non valeant, vel lequestrari, aut aliâ impediti, quo minus sepultura tradantur.

Idem dicendum venit, attenda ratione, cui pro genio semper dignior locus tribuitur; Ex duplici etenim causa, vestigial, sed aliud onus solvi debet, vel respectu exigii potest. Primò, scilicet, ratione oneris merè personalis, vel tributari, quod juxta frequentiore Juristarum loquendum, capitationem dicimus, plures hoc tit. insinuatam, & præsertim supra *disc. 102.* & hæc species utique convenire non potest homini mortuo, qui non est amplius homo; Adde ut nostri consuetis frigiditatibus, inferre soleant, quod gabella imposita pro quolibet animali, intelligitur de animali vivente, non autem de mortuo Moles *dec. d. §. 14. qu. 4. num. 4. cum aliis sup. disc. 62. & 71. num. 13.* ubi tamen advertitur, quod in hoc attendi magis debet substantia veritatis, quàm formalitas verborum, quibus ita innæret, semper est error.

Aut verò vestigial, seu dohana exigii præterditur ratione mercionum, sive introductionis, vel extractionis mercium, & honorum, juxta eam, quæ de isto onere vestigialis, seu dohanæ, aut portorii, habentur supra *disc. 65. 67. 68.* & in aliis; Et tunc pariter nulla ratio suadet hanc solutionem, cum cada ver sit res omninò inutilis, nulliusque existimationis, unde propteræ ex motivo Religionis, & pietatis, vel ex altero honorificentia, ut consuetudini satisfieret, sive ob vivientium consolationem, aut demum pro illa majori pietate, qua Christiana Religio suggerit pro aliquo animæ defuncti suffragio, sicut ea, quæ cum tanto sumptu, & quandoque cum excessivo, ac dam-

nabili

SUMMARIUM.

- 1. *F*acti series.
- 2. *Q*uilibet potest construere Molendina, neque alter, qui jam habeat, id prohibet, & quando competat prohibitio.
- 3. *D*e verbo territorium, an completatur solum territorium particulare Civitatis, vel etiam totum districtum.
- 4. *I*n flumine publico non possunt constitui Molendina sine licentia Principis.
- 5. *Q*uod decisiones causarum hodie pendant ex facto, & de probatione situationis Castrorum in territorio, seu Comitatu.
- 6. *J*us privativum, seu prohibendi est de regalibus.
- 7. *D*e eodem, de quo n. 5. an Castra sint de Comitatu.
- 8. *O*bservantia est interpretis.
- 9. *A*n aliqua divisio tollat unitatem territorii.
- 10. *D*e ratione, ob quam gabelle, & collectæ diversimodè extinguntur in Civitate, & in Castris, seu Villis.
- 11. *D*eclaratur conclusio, de qua n. 2.
- 12. *D*e eodem, & in quibus territorii loquantur auctoritates, de quibus eodem n. 2.
- 13. *D*eclaratur conclusio, de qua n. 4. circa usum fluminum, quæ sint de regalibus.
- 14. *F*luminaria non navigabilia, an sint Civitatis, vel Baronis.

D I S C. CLXVII.

Offidente Civitate Fani quædam Molendina ad usum triturationis tritici, aliarumque frugum redigendum ad farinam in fluminibus Metauri, & Arsilæ, impositaque quodam onere super frumento molendo, in univèrsum, Cùm id produxisset controversiam, cum aliquibus particularibus possidentibus eria molendina in istem fluminibus, hinc Civitas, ista molendina emit, ac propteræ obtinuit à Clemente VIII. circa finem decursi sæculi, approbationem dicti oneris impositi super frumento, donec solveretur pretium dictorum trium molendinorum, necnon concessionem juris prohibendi constructionem novorum molendinorum, tam in dictis fluminibus, quàm alibi in toto territorio, sine tamen præjudicio refectionis jam existentium, approbando quoque in eisdem literis quasdam capitulationes ininitas inter Civitatem, & Comitantes atque ad presens, spatio circiter annorum octuaginta servatum fuit, quod scilicet alia molendinorum constructio sequi non esset; Cùm autem Corbelli habentes aquas in prædio privato existente in Castro Cartoceri, molendinum construere vellent; hinc Civitas obtinuit ab A. C. inhibitionem, pro observantia dictarum litterarum Apostolicarum Clementis, super cuius moderatione assumpta desuper disputatur.

Scribentes pro construere volentibus, totum penè desumendo, ex jam deductis supra *disc. 144. & 145.* ex Capry. *Lat. conf. 106.* aliiq; ibi relatis, insistent super naturali libertate construendi in suo, non obstante præscriptione, vel possessione prohibendi præsentia per Civitatem, ex vulgari regula desumpta, ex dispositione text. in l. alterius, C. de serv. & aqu. de qua in histerminis locis citatis, & generaliter *sub tit. de serv. disc. 1.* cum plur. seqq. & de molendinis *eo d. tit. de serv. disc. 30.* quod scil. in facultativis non datur præscriptio, neque possessio manutenibilis, non præcedente prohibitione, cum subsequata acquiescentia.

Respondendo autem ad prædictam Apostolicam concessionem dicebant; Primò, quod illa intelligenda esse de territorio in stricta significatione, idest proprio, & particulari ipsius Civitatis, contradistincto ab illo Castrorum, non autem de toto Comitatu complexivo territorii Castrorum; Potissimè dum adest formalis contradistinctio inter Civitatem, & Castra, cum distinctis finibus, inde propteræ pro bonis existentibus intra eorum limites contradistinctis ab illis Civitatis, solvantur onera Cameralia, & alia cum quadam diversâ forma collectandi, & cum formalis communitate diversa; Atque exinde inferebat, quod Castra dicerentur de Comitatu, seu districtu Civitatis improprie, ac remore in sola ratione jurisdictionali, objectionem eidem gubernatori, non autem de Comitatu proprio, denotante unum, & idem territorium, atque unum, & idem corpus juxta distinctiones, de quibus supra in Interam. juris collectandi *disc. 165.*

Et secundò, quod concessio intelligenda de constructionibus in dictis fluminibus, tanquam publicis, à quibus non licet divertere aquam sine licentia Principis, cum sint

nabili solito luxu, pro Regionum moribus practicantur in defunctorum cada veribus tumulandis, non autem, quod illi jam annihilato viro id congruat, & per consequens nulla subest ratio, ob quam pro sepultura aliquid solvi debeat.

Eatenus etenim, apud antiquos Gentiles aliquid solutionem fieri scriptum invenitur, quatenus juxta gentilitatis leges, ac mores, ille ager, vel locus, in quem cada ver illarum esset, ex puro, vel prophano, fieret religiosus, unde propteræ in commercio esse prohibebatur ex deductis per Frances de *Eccelesia Cathedrali c. 26. nu. 136. & 153.* Ideòque invito, vel ignorante domino in alieno prædio cada ver inferri prohibebatur, per text. in l. 2. C. eod. tit. de Relig. & sumpt. fun. & sic ob istud præjudicium, reudè de ejusdem possessionis pretio, vel de estimatione illius diminutionis, quam ita patiebatur, conveniri poterat.

Et quamvis hodie apud Catholicos, sepulchrorum, vel funerum emolumenta habeantur, etiam necessaria, favore Parochorum, aliorumque Clericorum secularium, vel Regularium, ex his, quæ in materia juris sepeliendi, & habentur pluries *sub tit. de Paroch. & præsertim disc. 22. cum plur. seq. disc. 27. cum seq. & disc. 38.* ac alibi; Attamen id provenit, non ex directa ratione funerum, vel sepulture, sed ex indirecta subrogatione istorum emolumentorum loco decimarum, quæ in loco ex consuetudine non solvantur, vel si solvantur, non sufficient ad congruam sustentationem eorum, qui curæ animarum, aliiq; divinis, pro populi servitio, ac salute sunt additi, ex ea ratione, ut qui altari servit, de altare vivat, & ne homi trituranti os elaudatur, Et ob quam rationem in aliorum etiam Sacramentorum, aliorumque divinarum administrationum, aliqua persolvi emolumenta, moribus probabiliter est inductum, dummodò tamen moderatè, atque ad limites dictæ rationis id sequatur.

Atque hinc liquet, quòd detestabile, quinimò se vera punitione digni sint illi abusus, qui recensentur *lib. 9. tit. de testam. disc. 24.* & alibi, præsertim in aliquibus Apulix, aliarumque Provinciarum Regni Neapolitani partibus, quod scilicet moriente aliquo extero, vel etiam civis divite, sub hoc pretextu decimarum personalium, vel industrialium, per parochos, & fortan etiam per Episcopos, & per Capitula, magnè sunt extorsiones, & exactiones, faciendæ circa ipsa cadavera, istque alias sepulchrorum retardando, vel denegando, quo nil turpius, magisque scandalosum, dum etiam Gentilium, ac Ethnicorum legibus adversum est, ut de pietate Gentilium in sepeliendo, & late Franc. *ubi sup. c. 26. ex n. 110.* & generaliter *c. 17. & 26. per tot.* ubi de materia cada verum, & sepulture, meritoque S. Cong. pluries improbat.

Predictè autem traditionis, vel communis opinionis rationem, vel originem, diversimodè scriptores allegant; Puri etiam iustitias id referunt errori, *Gl. in l. funeris 37. ff. de Relig. & sumpt. fun. verbo Vestiaria*, quod explicat pro vestigialibus, sed male, ut advertit præsertim Cuiac. cum quo pertranfit Fab. ubi supra; Alii verò historice, seu erudite id referunt antiquorum Romanorum moribus, ut per Beold. Petr. Greg. Guid. Pancirol. Cuiac. & alios relatores per Irand. *in d. tr. de profess. in præf. sup. appar. n. 98.*

Quidquid anrem lit, atque, sive una, sive altera opinio teneatur, nil ad præxim id refert, cum neutra concludat super hujusmodi præsentionis subsistentia, ut etiam iidem gabellarii agnoverunt, qui à præsentionis fomento, seu prosecutione abstinuerunt, eamque amplius prosequuti non fuerunt; Idemque ex Alexandro VII. vivæ vocis oraculo, nostra ætate decernit fuit, occasione consimilis præsentionis, quæ habebatur per plurimum locorum gabellariorum, & dohanerios, pro translatione cadaveris Infantis Margherite de Sabaudia, nimirum exemplaris vitæ, quæ in Urbe decedens, Assisi sepulchrum elegit.

FANEN. MOLENDINI,
PRO CIVITATE,
CUM CORBELLIS.

Causa pendet coram A. C.

De eadem materia, de qua supra *disc. 144. & 145.* juris prohibendi constructionem novi Molendini; Et incidenter de istem, de quibus *disc. 165.* An scilicet Castra existentia in districtu, veniant sub nomine territorii.

de Regalibus, in id allegando Mandell. conf. 505. num. 2. Capyc. Lat. d. conf. 116. nu. 17. Buccier. de Reg. c. 2. nu. 165. cum seqq. Arnil. de jure Majest. l. 3. c. 3. n. 5. & seqq. non autem ubi agitur de aqua existente in pradio privato, quae dicitur de dominio privato Domini pradii, qui prohibito illa uti potest, ex iis, quae ad istam materiam aquae nascentis, vel existentis in fundis privatis, pluries habentur eodem tit. de servit. disc. 25. cum plur. seqq.

Histamen non obstantibus, scribens pro Civitate (etiam cum sensu veritatis) contrarium dicebam videri probabilius; Non negabam siquidem dictas propositiones, seu regulas in suis casibus, sed negabam earum applicationem, juxta hodiernam frequentiore contingentiam in omnibus penè forensibus controversiis; Imprimis autem insistebam in facti praesupposito, quod videbatur bases, & fundamentum totius causae, quod scilicet fuit Castrum, prout pleneque alia adjacentia, essent sine dubio de vero districtu, & Comitatu Civitatis, ex pluribus claris demonstrationibus; & praesertim ex publico instrumento, per quod, mediante operae Commissarii Apostolici, ista Castra, quae se rebellaverant à Civitate, denuò, illam agnoscent in superiorem, & matrem, cum expressa declaratione, quod essent de ejus territorio, & Comitatu, ac etiam ex alio instrumento transactionis super modo distributionis onerum, & collectandis, atque capitularibus approbatis in iisdem literis; Accidentibus etiam, allibratione omnium bonorum existentium intra fines istorum Castrorum in catastro Civitatis, & aliis probationibus, & enunciationibus; & praesertim, quod Civitas specialiter in isto Castro Cartoceti deputat potestatem, cum sola confirmatione Gubernatoris Apostolici, ex quibus imò minoribus probari istam qualitatem, aliis relatis firmatur in Celenat, feu Sarcinat. Emphyteusis 10. Junii 1642. Ghislerio, approbata in eadem causa dec. 400. p. 9. & 199. p. 12. rev.

Isto igitur verò certo, & incontrovertibili praesupposito sic stante, quod scilicet, ista Castra essent de vero, & proprio Comitatu, non esset sola ratione jurisdictionis, & subjectionis eidem gubernio, sed in ratione unitatis territorii, & constitutionis unius corporis juxta distinctiones, de quibus supra disc. 72. 94. & 165, adeòut Papa loquente de universo territorio, de jure veniant etiam Castra, ex deductis in proximè citatis locis; Ita dicebam fundatam esse intentionem Civitatis in predicta concessione Apostolica quae tamquam expressa, & literalis, non admettebat quaestiones, & argumenta ad vulgarem regulam textus in ille, aut ille, ff. de legat. 3.

Quamvis enim verum sit, juxta deducta disc. 144. & 145. & alibi pluries hoc eod. tit. & tit. de feud. disc. 3. ubi etiam in specie molendinorum, quod istud jus privativum, seu prohibens fit de regalibus, non obtinendum, nisi ex concessione Principis supremi, adeòut Civitas subdita ita sitare non valeat, nisi cum propriis subditis de illorum consensu, tamquam per speciem voluntariae collectae, ex deductis d. disc. 144. Attamen ista difficultas de plano sublata remanebat ex facto, ob existentiam privilegii Apostolici, quod omnem dubitandi occasionem tollit, quoties, non obest defectus comprehensionis.

Quatenus itaque pertinet ad punctum comprehensionis, ad quem te vera causa restringebatur, an scilicet illa verba, in toto territorio, intelligenda veniret de territorio particulari Civitatis, vel de illo totius Comitatus complexivo Castrorum, quorum territorium esset unum indivisibile; Dicebam probabilius videri hanc secundam partem, pro comprehensione totius Comitatus, tum ex regula juris, de qua in d. disc. 72. 94. & 165, tum etiam, & clarior ob duplicem facti circumstantiam; Primò, nempe ob amplitudinem, & universalitatem hujus verbi, territorii, dum dicitur in toto; Et secundò, quoniam occasione enunciandi situationem molendinorum emptorum, ut supra, fit mentio de agro Civitatis, sub cuius vocabulo explicari solet recessus Civitatis, contrafructus à finibus particularibus Castrorum, unde propter ad eadē clara discretiva, inter agrum, & territorium, & per consequens dici non potest, quod sub nomine territorii, iuncto cum dicto verbo denotent universitatem ejus totalitatem, veniret solum ager, juxta ea, quae circa hanc discretivam loquutionem in jure habemus in omni penè materia, & praesertim sub tit. de fidei. in ea quaestione an sub nomine filiorum veniant descendentes, cum similibus.

Omnemque difficultatem in hoc proposito tolli dicebam, ob sequentem observantiam, quae dicitur optima interpretis, ubi praesertim habeat verisimilitudinis fomentum;

ex iis, quae in terminis interpretationis Indulti Apostolici habetur dec. 59. n. 12. p. 10. rec. & frequenter; Improbabile etenim est, quod tam diuturno tempore, alterius molendini constructura neglecta fuisset, nisi istud privilegium coarctasset, ut ponderatur quoque supra disc. 145.

Neque hanc territorii unitatem tollit diversitas communiatas, seu modi collectandis, & solvendi onera, quoniam ut advertitur quoque supra in Interam. disc. 163. hujusmodi accidentales divisiones ad certos effectus, non tollunt substantiam unitatis; Adinfractum eorum, quae habentur in materia jurispatronatus, seu feudi individui sub tit. de feud. disc. 8. & alibi, ac etiam sub tit. de praem. disc. 3. cum duob. seqq. in uno corpore formaliter individuo Capituli, quod sit materialiter divivum, seu distributum in pluries Ecclesias, quae diversis iuribus, diversoque modo vivendi, atque passim exemplificant DD. in una, eademque Civitate diversa per contractas, vel quarteria, quod una pars supportet aliam onera, quae non supportentur per alteram, puta pro constructione, vel refectione pontis, pro usu, & commoditate unius partis, quae solum contribuat, non autem altera, quae tali ponte non indigeat, cum similibus.

Atque frequens videtur iste usus, quod Civitas supportet onera uno modo, & Castra supportent altero; Ut praesertim occasione gabrae carnis, & exemptionis religiosorum, pro ea carne, quam extra Civitatem in ejus Castris, & Villis elemolynter obtineant, de Reatina Civitate habetur supra disc. 57. ob congruam rationem, quod in Civitate, quae muris recincta est, atque cum portis, specie clausurae habet, unde propter fraudibus magis occurri potest, atque persone nobiles, & civiles vivunt, publica onera communi supportantur, mediantibus gabellis super pane, vino, caribus, aliisque victualibus, dum ita cum majori facilitate, mediante victualium usu, à sponte dantibus insensibiliter exiguntur, nimium vero incommodum, & difficile est practicare collectas & contributiones; E conversò autem, in Castris, & Villis, fuit rusticianis domibus sparsis per Comitatum, vel territorium, id est penè impracticabile; Tum ob locorum aperturam, ob quam fraudibus occurri non potest; Tum etiam quia, ob qualitates Incolarum, magis practicable, & oportunitatem esse vivere per collectas, seu taxas, & contributiones; Non per hoc tamen cesset unitas corporis, & territorii; Quinimò in eadem Civitate dignoscitur iste discretivus modus supportandi publica onera, inter nobiles, & plebeos, ut illi ea supportent per collectas super bonis per aes, & libram, isti autem per collectam personalem, quae capitatio dicitur, cum similibus.

Hic autem sic stantibus, atque respondendo ad assumptum, de quo supra, quod scilicet in facultativis non datur praescriptio, vel possessio, sine prohibitione, cum subsequata patientia; Dicebam id rectè procedere, quando possessor, soli possessioni, vel temporis beneficio innitatur; Secus autem, dum accedit titulus explicitus, qui solus, & de per se sufficit, ilique evitari praetendatur ratione non comprehensionis, quoniam tunc possessio temporis considerabilis, attendenda venit in ratione interpretationis magis, quam in ratione possessionis, atque alias est de facto cludere, vel circumscribere omnia hujusmodi privilegia, sub hoc praetextu, & consequenter, quando ex observantia, vel possessione, ita constat de privilegii effectuatione, tunc accedere debet res iudicata in petitorio, quae illud declarat, atque interim habens privilegium conservati debet in eo statu, qui fit uniformis privilegio.

Hinc proinde resultat, extraneas remanere auctoritates, quae in hac materia habentur, de quibus praesertim apud Capyc. Latr. d. conf. 116. cum aliis d. disc. 144. & 145. cum procedant in dicto altero casu longè diverso, quod scilicet ille, qui praetendit istud jus privativum, seu prohibens, innitatur soli possessioni, & observantiae, potius praescriptivae, quam interpretativae; Secus autem ubi titulus explicitus ad id habilis accedat, possessio autem deducatur, tanquam effectivatio, & observantia interpretativa, ad eligendam exceptionem non comprehensionis.

Nullius quoque momenti videbatur differentia constituta inter aquas privatas, & illas fluminum; Tum quia concessio Apostolica in verbis dirimit quaestionem, dum facta mentione fluminum, Metauri, & Arsilae, existentium in hoc territorio, subjungitur verbum universale, & alibi, complexivum omnium aliarum aquarum; Tum etiam quia, ut patet ex eodem textu in c. unie. quae sunt regalia, ea flumina, verè, & proptè dicuntur publica, ex illa publicitate, quae redolet regaliam, unde propter ea constructi non possunt molendina, & alia aedificia, quae causent

causent diversionem aquae, vel impedimentum navigationis, quando sint navigabilia, five sint etiam parva, sed quod eis constituitur flumen navigabile, ratione publicae utilitatis, ob quam, etiam extra navigationem, pro aliis publicis usibus cessat illa facultas, quae de jure, dominis praedictorum conceditur, divertendi aquas privatas in eis existentes, ex deductis sub tit. de servit. disc. 31. Secus autem ubi agitur de fluminibus non navigabilibus, quae dicuntur etiam publica impropria, vel scilicet ad denotandum usum publicum Civium, & Incolarum, tam pro irrigationibus, quam etiam pro usu molendinorum, a liorumque aedificiorum, juxta casus, de quibus d. tit. de servit. disc. 28. & 30. Sive dicuntur publica ad excludendum dominium merè privatum, atque ad denotandum dominium publicum habituale, quod sine praedictio usus Civium, & Incolarum, residere dicitur, vel penes Communitates locorum, vel penes Barones, & Domicellos, juxta quaestionem insinuatam, occasione Montium, & forestarum sub tit. de feud. disc. 2.

14 & alibi; Et super quo puncto certa regula statui non potest, ac propter aedificiosus error procedendi cum generalitatibus, vel cum traditionibus DD. in sola litera, non distinguendo regiones, quoniam in aliquibus regionibus, vel principatibus, ex consuetudine regula assistit Baronibus, ut ipsorum sint flumina, ut apud Franch. & add. dec. 183. & aliis plenè apud Prat. disc. 47. lib. 1. E conversò autem in aliis regionibus, vel principatibus esse solent Communitatis, ut praesertim patet d. disc. 30. de servit.

Clarius verò in hac facti specie id comprobari dicebam, ex eisdem litteris, ipsaque facti serie, dum plures particulares actus possident molendina antiquiora, quae per privilegium praeservata fuerunt, ac etiam possidebantur per tres alios, à quibus ipsa Civitas emit, unde propter concessio Apostolica non fuit pro facultate construendi molendina, quae requiritur in illis fluminibus publicis, quae sint de regalibus, sed solum pro jure privativò, & prohibendi.

PLACENTINA INTRODUCTIO-
NIS SALIS
PRO MARCHIONE MALVICINO FONTANA
CUM FISCO, SEU CAMERA DUCALI.
Responsum.

De facultate introducendi salem, illumque vendendi privative, An sit de Regalibus, adeòut competere non valeat feudatarius, & Domicellis inferioribus; Et quatenus competat, an concessio iustis juris in appaltum sub aliqua pensione, vel mercede, importet novam impositionem gabellae, vel abusum ejusdem juris.

SUMMARIUM.

- 1 Ad ista sortis.
- 2 Salaria est de regalibus, & non competit Baronibus, & Domicellis subditis.
- 3 De distinctione inter salinas, & salarias, & de jure privativò furnorum, & molendinorum.
- 4 Quod in hoc jure privativò insse dicatur vestigial, seu gabella, & quomodo.
- 5 Quando id procedat, vel potius jus privativum importet bonam administrationem.
- 6 Quando possessio alicujus regaliae importet potius passivam exemptionem, seu franchitiam ab onere.
- 7 Quod regalia minima, seu media quandoque obtineantur per Barones, & Domicellos.
- 8 De eodem, & quando haec jura congruant etiam Domicellis.
- 9 Quod importet jus introducendi, & distribuendi salem, pro certo pretio inalterabili, & non nimium alterato.
- 10 Quod officia, vel appaltus portarum, vel nivis sint de regalibus.
- 11 Unde proveniant emolumenta, quae resultare solent à dictis juribus privativis, absque eo, quod importent vestigial.
- 12 An Dominus ignoatur de fraudibus, & culpis appaltatorum, & quando.

D I S C. CLXVIII.

Existente ab immemorabili tempore Dominio Castrum Nibiani in possessione privativa, introducendi in Castrum, pro usu Civium, & Incolarum, ac aliorum in territorio existentium, saltē, ut ibi dicitur, grossum. Cum modernus Marchio tale ejus concessisset in appaltum quibusdam negotiatoribus, sub annua pensione librarum 300. sub lege non alterandi consuetum pretium. Hinc fiscales praetendere coeperunt; quod Marchio dicta facultate abusus fuerit, atque ita quod jura regalia Principis usurpaverit, implicite imponendo novum datum, vel gabellam subditis, five ita dando praesertim appaltatoribus occasionem fraudandi Camera Ducalem in datio salis, ob distributionem, quae fieri posset extra territorium. Ac propter ea desuper ex parte ejusdem Marchionis responsum petitum fuit. Sed quia communicata non fuerunt jura, seu fundamenta, quibus fiscales innitebantur, idcirco maturum iudicium pro veritate non defacili efformare potui. Cum praesuppositis autem contentis in nota transmissa, loquendo potius in abstracto, quam in concreto, tres efformabam inspectiones. Primò nempe super ipso jure, seu ipsa facultate hujus introductionis, & privativae distributionis, pro certo pretio ab antiqua consuetudine taxato. Secundo super adhuc non praedicato modo, concedendi in appaltum istud jus producendi, & distribuendi pro annua recognitione, an importaret, necne dictae facultatis abusus, vel implicitam impositionem novi oneris, & gabellae. Et tertio, quatenus aliqua exinde innovatio subditis, ac Incolis non sequeretur, sed quod Appaltatores ipsa occasione fraudes committerent, distribuendo salem extra Castrum territorium in praedictum appaltus generalis Camera Ducalis, an id importaret aliquid ipsius Marchionis delictum punibile.

Quatenus itaque pertinet ad primum punctum, dicebam, quod licet istud jus introducendi salem in loco, illumque vendendi, vel distribuendi privativè ad alios, ex quodam communi omnium principiarum usu, fit de regalibus, atque registretur in c. unie. quae sunt regalia, idè quod denegetur Baronibus, vel Domicellis subditis, ut doctet notoria praxis forte omnium principiarum nostri Orbis communicabilis, ut patet ex deductis supra à disc. 105. cum plur. seqq. ad 125. & disc. 158. & 159. in quibus de ista materia salis, & salinarum agitur, ibique allegantur concordantes, & praesertim Decius conf. 291. alias 293. quod in hac materia circumferri solet.

Attamen juxta ibi recentitas distinctiones, inter salinas, & salarias, regalia proprie non consistat in salinis materialibus, in quibus sal fabricatur, nisi ista quoque ex legibus, vel consuetudine principatus effectus sint juris regalis, seu privativè Principis, dum pro regula magis generalis, regalia consistit in salaria, idè in jure privativò introducendi, aut distribuendi salem, pro pretio alterato, ex eo quod ista alteratio in effectu continet sub se vestigial, seu collectam, quae ita à subditis insensibiliter mediante usu hujus victualis exigitur, eodem modo quo sequi dicitur in quocumque alio jure privativò vendendi victualia, vel alia humano usui necessaria, ut occasione juris privativè aperiendi furnos, seu vendendi panem, & similia, habetur supra in Veliterna disc. 61. & alibi.

Et per consequens id procedit, quando verificatur dicta ratio alterationis pretii intrinseci materiae, quoniam in illo extrinseco pretio altero, vestigial seu onus consistere dicitur, exinde inferri dicebam, quod ubi in hac facti specie, consuetum antiquum pretium, pro quo distributio fieri consuevit, dicendum veniret folum intrinsecum, & naturale, idè proportionatum expensis, quae fiunt in fabricatione, vel emptione materiae, ejusque vectura, & conservatione, aliisque expensis, tunc verè, & proprie nulla adeo dicitur regalia, cum id solum importet quandam providam economiam administrationem, & curam favore subditorum.

Neque qualitas juris privativè, sola, & de per se redolent per necesse regulam (ut aliqui male opinantur) quoniam, ut praesertim est, eatenus illa id importat, quatenus sub se continuat dictum implicitum vestigial, quod inest in pretio extrinseco, & alterato, cum in his, vel in similibus materiis, cessante ista circumstantia, jus privativum referendum veniat potius rectè administrationi, quod congruit fieri per unam manum, seu unam personam ad tollendas confusiones, five quod ita non possent bene consulti publicae necessitati, vel commoditati, juxta ponderationes de quibus occasione curatationem, seu portus literarum, ac etiam occasione provisionis, vel appaltus nivas, habentur supra disc. 46. Ac etiam occasione refectionis agrorum, vel expurgationis locustarum, & similibus, habetur pariter infra disc. 59. & sub tit. de servit. disc. 46. cum similibus.

Sive quod isto casu, verè, & proprie, non esset exercere jus

ius regale, sed potius cum prudenti, & œconomica administratione consulere indemnitati subditorum eo modo, quo supra *disc. 44. & 45. & 125.* habetur de anno.

Aut quod ista facultas non importaret ius regale activum, sed potius quandam franchitiam, seu passivam exemptionem ab eadem regia, sive ab illo onere, quod sub ea inesse dicitur, quod longè differt à jure activo, dum istud sine privilegio explicito supremi Principis, vel illo implicito, quod in vim immemorabilis, vel centenariae est allegabile obtineri non potest, & tamen de iure, præscriptio exemptionis per solam longissimam possessionem acquiritur, ut supra, hoc eodem titulo advertitur.

Et nihilominus, ubi etiam ius regale activum inesset, ratione impliciti vestigialis, vel gabelle, quæ inest in pretio extrinseco alterato. Adhuc tamen istud non de illis regalibus majoribus quæ pernecesse insunt supremo principatu, à quo divelli non possunt, sed videtur potius ius regale medium, seu inferioris ordinis, quod non implicat obtineri etiam per Barones, & Domicellos, juxta *dec. 56.* Franch. cum aliis relatis *sub tit. de feud. disc. 63. & seqq.* ubi de jure collectandis competentibus Baronibus, & Domicellis inferioribus. Verum non videbatur opus assumere hanc provinciam, quoniam dum ex hac innovatione pro admodum emolumento Camerali id motivaverat, signum est, quod prius nullum exinde reportaretur lucrum, seu emolumentum extrinsecum, sed verè, & propriè id redoleret dictam prudentem œconomiam administrationem, cum implicita exemptione, vel franchitia à vestigiali, seu gabella generali principatus, ita obtinendo quodammodo francum, & pro solo pretio intrinseco illud virtuale, quod alii subditi erant coguntur, pro pretio alterato, in quo inest vestigiale.

Ad istius autem juris, vel facultatis comprobationem ponderabam adamusim conferre ea, quæ habentur à *disc. 63. de feud.* quod scilicet talis facultas non proveniret à nova concessione Principis, sed à retentione facultatis antiquæ, non obstante deditione, dum istud dominium præsupponebatur antiquis, quam esset erectio Ducatus Placentini, eodem modo, quo ponderatur per scribentes in celebri causa status Palavicini *relatos cod. tit. de feud. disc. 74. in prin.* Unde propter quod dictum ius, seu facultatem introducendi, & distribuendi videbatur, quod nulla caderet ratio dubitandi, quæ (ut supponebatur) tota consistebat in secundo puncto innovationis, dandi scilicet hæc ius in appalium negotiorum, pro dicta annua recognitione, seu responsione librarum 300.

Quatenus itaque ad hunc secundum punctum pertinet, dicebam (etiam in sententiis veritatis) quod cum ista concessio in appalium, non importaret alterationem pretii consueti, nullum exinde resularet subditorum gravamen, sive alieni jure usurpatio, hinc proinde non videbatur, ubi nam fundari posset delictum usurpationis, vel exercitii iuris regalis. Cum etenim id potius importaret prudentem œconomiam administrationem, ex quo etiam implicito quasi contractu inter dominum, & subditos, ita eos providendi de hoc virtuali cum uniformi, & non alterato pretio, ita intrare dicebam ea, quæ habentur in eisdem terminis pretii salis supra *disc. 110.* quod scilicet ista esset quædam species partiti, quod fieri solet cum illis negotiationibus, qui vivanderii appellari solent, manutentendi exercitium, vel milites prædicatorios, aut classem maritimam, de virtualibus, aliisque necessariis, pro certo uniformi inalterabili pretio. Sive, juxta illam speciem appalium, furnorum, qui feri solent in aliquibus Civitatibus, cum obligatione manutentendi in toto anno pretium uniforme panis venalis, sive juxta casum, de quo *sub tit. de Canonis & Cap. disc. 7.* cum similibus, dum ita emi, ac respectivè vendi dicitur incerta alea, quæ potest hinc inde se habere ad lucrum, & ad damnum, quoniam dari potest bona occasio emptionis salis in magna quantitate, ut vulgo dicitur *all'ingressa*, quodque nullum in eo contingat infortunium, unde propter ista provisor vendendo ad minutum in aliquibus annis, possit esse in lucro. Et è converso in aliis annis in damno, quia ob sterilitatem salinarum, aliave accidentia supra in hujus materie discursibus pluries enunciata, compellatur carior pretio falis emere, vel quia ille ex aliquo accidenti percat, vel aliud patitur infortunium, ac propter ista nil prohibet, quin ista administratio, quæ habet huiusmodi incertam aleam, & quam viri nobili non expedit facere sepe ipsum, committatur negotiatoribus in materia magis periculi, qui huiusmodi aleam, seu eventualitatem in

se assumant, dando, vel respectivè recipiendo aliquam recognitionem. Adamusim juxta introductionem cursationum, & postquam, sive appalium nivo, & simularum, ex ponderatis supra *discurs. 46. & alibi.*

Et quoniam, ex planè disputatis in Romana census coram Bich. *inter suas dec. 171. & 606.* pateat, quod officio vel appalium sine de regalibus, supremo Principi reservatis, idque procedere etiam in appalium nivo, late comprobare conetur Ganav. *dec. 16.* cuius contrarius probabilis videri in hoc ultimo præsertim casu appalium nivo ostenditur à *disc. 46.* Attamen quidquid sit de hoc puncto in genere, sive in abstracto, admittique etiam opinione, quod concessiones huiusmodi officiorum, vel appalium sine de regalibus, ista regia consistere dicitur in ipso jure privato, quod scilicet dum Princeps supremus, ex originario motivo publicæ commoditatis, vel utilitatis, recteque administrationis Reipublicæ, istam curam, administrationem in se suscepti, excedendum per eos, quibus ipse committat, non possunt alii in hoc se ingerere. Ac propter ista admittitur, quod in hoc jure privato, seu prohibendi consisteret regia, sed ista in præsertim casu hic Domicellis jam habebat, ut supra in prima inspectione. Et per consequens, an illam exercere per famulos, & ministros, vel per appalatores id non faceret differe speciem, neque aliquam innovationem, seu alteram juris regalis usurpationem continet, ut contineret quando exinde resularet aliqua alteratio illius pretii intrinseco, & naturalis, quod antiqua consuetudo, per supra enunciatum implicitum contractum, vel quasi inter Dominum, & subditos, taxavit, dum illud extrinsecum, seu accidentale pretium alteratum, quod ab hoc jure privato oritur, redolet aliam regaliam implicitè collectè, seu gabelle, ut supra.

Neque vim facere videtur, quod exinde notabile emolumentum Princeps, ejusque fiscum, vel Camera penè in omnibus principatibus hodie reportare solet, ut docet praxis postquam, seu cursationum, ac etiam appalium nivo, vel appalium inferioris, cum similibus, quoniam id provenit potius à casu, quod scilicet illa introductio, quæ de ejus tempore, vel initio, potius damnosa erat, ob excreta hominum luxum sive ob industriam administrationum pro tempore, effecta sit lucrosa, sed non per hoc inesse dicitur vestigiale, seu gabella, dum alias, si ita esset, sequeretur, quod pretium portus literarum, vel pretium nivo, vel impressio illarum scripturarum, quæ per alium imprimi non possunt, non deberet esse uniforme in exemptis, & immunibus, sicuti est in subditis, & tamen praxis penè universalis docet contrarium, ex præmissa ratione, quod revera est potius lucrum industriae, vel exercentiae hujus usus, quæ ita effecta sit lucrosa illa introductio, quæ in ejus initio erat damnosa, ut ponderatur à *disc. 46.* Quosies (ut præmissum est, non adit innovatio alterativa pretii majoris, quod subditi, & alii, quamvis initio, solvere cogantur, ex sola ratione juris privati, sui prohibendi.

Demum quoad tertiam inspectionem suspicatur, vel possibilibus fraudis, quæ resularet appalium Ducali, ob distributionem, quæ ita fieri potest, ex industria appalatorum in aliis locis convicinis. Observabam adamusim congruere ea ex celebri *conf. 176. Socc. l. 2. & ex conf. 414.* Anchar. & aliis, in specie falis habentur superius ponderata *discurs. 159.* quod scilicet ista possibilitas apra esse potest parere in appalatoribus actionem, vel exceptionem defalchii, quoties immutatio proveniat à facto ipsius Locatoris, vel etiam tertii, quem ipse prohibere potest, & non prohibet. Non autem, quod exercente aliquo jure sumo, eo modo, quo exercere potest, atque concedente solum hanc administrationem in proprio territorio, si ille, cum administratione datur, malè agat, atque sibi præmissis fines egrediar, ut ad aliquid teneri debeat ipse dominus, dum iste solum cogi potest prohibere ejus conductores, vel ministros, ne id agat, ejusque culpa adesse dignoscitur, quando possit prohibere, & non prohibet. Juxta dictas auctoritates Socc. & Anchar. cum aliis *disc. 159.*

Ad quod comprobandum, congruit prædictum exemplum illius, qui sit solutus colere, & administrare propriam vineam per se ipsum, ejusque famulos, & operarios, quoniam si mutato consilio, illam concedat alteri, sub nomine locationis, vel colonæ, istive conductor, vel colonus, qui sit fur, dampnum inferat in vineis vicinis, hæc furto committatur sibi præbente vinea, quam habet condendam, non exinde inferri poterit, quod locator in aliquo delinquerit, sed solum poterit ipse cogi, ut puniat, & prohi-

prohibeat, & quatenus cum prohibitione, vel punitione non consulatur cogi potest, ut illum removeat, non autem, ut exinde ipse dicendus veniat criminofus, & punibilis, per solum actum locationis, istive videbatur casibus prædictis. Et per consequens concludendo, nisi alia adesse ignotæ facti circumstantie, mihi videbatur, quod molestia essent indebitæ. Incertum tamen est, quid sequatur sit.

ROMANA PORTÆ SANCTI PAULI PRO JULIANO, CUM CAROLO, ET IGNATIO DE CAPRANIA.

Casus decisus per Rotam pro Juliano.

De eadem materia, de qua supra *discurs. 5.* an officia sint ad vitam, vel transmissibilia ad successores. Et quando omnia mentio lisis obstat gratiæ, & alia qua de Constitutionibus revocatoris.

S U M M A R I U M.

- 1 Solent in Vrbe nobiles habere officia mechanica ad utilitatem.
- 2 Super officiis solent etiam imponi census.
- 3 Facti series.
- 4 Resolutio.
- 5 De generalitatibus super executione litterarum Apostolicarum, & quod debeant præsupponi.
- 6 De stylo interlineari in supplicationibus ea, quæ concedi nolunt.
- 7 Officia de curia natura sunt personalia, & ad vitam.
- 8 Habens pro se regulam, dicitur habere intentionem fundatam.
- 9 De administratis factis, quod concessio esset personalis.
- 10 Quando omnia mentio lisis non præjudicat gratiæ.
- 11 De Constitutionibus revocatoris concessionum officiorum.
- 12 Quando concessio dicitur ex causa onerosa.

D I S C. CLXIX.

Cum ex Urbis consuetudine enunciata supra *disc. 2. & disc. 21.* in aliis, etiam viri nobiles quædam officia mechanica acquirere, ac retinere solent ad solum emolumentum, exercitio penes famulos, vel conductores residentes, illaque solent etiam esse perpetua, ut propterea super eis imponitur census, ut *disc. 10. de Cens.* Hinc Angelus nobilis Romanus de familia Caprancia, de qua agitur *disc. 106. de fidei.* de anno 1563, ex causa resignationis onerosæ ad favorem à possessorebus, tanquam per speciem illius emptionis, de qua in præcedentibus pluries obtinuit à Pio IV. concessionem officii Custodis Portæ S. Pauli ad ejus vitam, ut concedi in præteritum consueverat, deindeque de anno 1565, in gratiam familiaris ejusdem Papæ, intuitu ejusdem summi eidem familiari solutæ, obtinuit prorogationem ad vitam Dominici, sed in supplicatione signata per concessum, pro quodam stylo tunc corrente, adjecta fuerunt verba denotantia perpetuitatem pro omnibus ejus filiis, & descendentibus.

Defuncto verò Angelo, Dominicus officii possessor à Greg. XIII. de anno 1577, obtinuit aliam prorogationem ad vitam Andree filii, contra quem post mortem patris, alii filii, & nepotes respectivè, prætendentes in vim dictæ secundæ concessionis Pii, coæquale jus habere, litem desuper introduxerunt in Camera, qua pendente, Andreas de mense Maii 1611 facta liti mentione obtinuit à Greg. XV. prorogationem in persona Hyacinthi filii primogeniti, cum facultate, ut emolumentorum participationem alii filii concedere posset, ut in testamento fecit, atque de mense Junii sequentis ejusdem anni proposita causa in Camera, prodiit resolutio, ut dicta concessio Pii esset ad vitam non autem perpetua, neque ulteriore progressum liti habuit. Sed de anno 1613, Hyacinthus prole carens obtinuit ab Innoc. X. aliam prorogationem in persona Juliani filii Bartholomæi unius ex dictis colligantibus. Quare sequuto ejus obitu, dicto Juliano petenti coram Viagerente literarum Apostolicarum executionem, pro adoptione possessionis officii Carolus, & Ignatius Hyacinthi fratres, ægrè ferentes amissionem dictæ participationis, se opposuerunt excitando dictam præsentationem perpetuitatis, eorum tamen præsentatione non obstante, prodiit sententia super executione. Commisitque per Signaturam Justitiæ causa in Rota coram Taja, cum clausula translativa executionis, *parito lictis arbitrio*, sub die 15.

Card. de Luca Lib. II.

Martii 1675. Juliano favorabilis prodiit resolutio, pro exclusione arbitrii.

Præsuppositis itaque consuetis generalitatibus super quibus, pro corrupto, inepto quidem stylo moderno fieri solet inanis chartarum repletio, quod scilicet Apostolicæ justificate, habent executionem paratam, non retardandam, per exceptiones dubias, & altioris indaginis, quodque arbitrium reguletur à jure, idcirco non interponendum, nisi quando incontinenti constat de vitio gratiæ, cum similibus cautionibus, quas, ut oportet nororias, & quotidie decamari solitas, sufficere debere breviter indicare, ac præsupponere, nulla penitus allegationum dote eis attributa. Punctum erat in objectis, quæ duo erant. Unum scilicet dictæ præsentæ perpetuitatis, & concessionis æqualis favore omnium, & alterum in valde diratis ob non factam mentionem lites pendentes in Camera. Neutrum tamen in utraque instantia scribens pro Juliano, subsistentiam aliquam habere dicebam.

Quatenus enim pertinet ad primum. Quamvis inter causam patronos, alioque scribentes hinc inde, nimium certaretur super formalitate verborum supplicationis, quod scilicet in aliquibus partibus diceretur pro Dominico ad ejus vitam tantum, in aliis verò diceretur generaliter pro filiis, & descendentibus, an scilicet ista posteriora verba censerentur delata per quædam signa in forma crucis, cum nolita cassari, seu interlineari, aut alias signari leant, juxta stylium, de quo fit mentio *disc. 65. de testament. & disc. 36. de benef. ac etiam disc. 9. in relat. Cur. & alibi*, ut probabilius videbatur.

Dicebam tamen, opus non esse in hoc principaliter consistere, cum negari non posset, quod ex hujusmodi contrarietate, dubietas resularet, idque sufficiens esset, ut pro consueta vitalitæ qualitate, ac restrictione ad vitam Dominici, respondendum esset, tam ex jure, quam ex facto, ejusque administrabilibus, & argumentis.

Ex jure scilicet, quoniam regulariter officia illa præsertim, quæ aliquod industræ, vel fiduciæ personalis ministerium annexum habent, sunt personalia, & ad summum, ad vitam, cum quandoque etiam manualia esse soleant, ex plenè deductis per Barbol. in *l. quidam tale n. 78. ff. solut. matrim.* Cyriac. *contro. 298. n. 1. & 2.* cum aliis, de quibus supra *disc. 5. in prin.* ubi ampliat, id procedere quamvis adesset dicitio, in perpetuum, super quo pro consueto collectorio more multa colliguntur per ibidem allegatum Præf. *disc. 18. n. 72. vol. 2.* Et in individuo hujus casus Spad. *conf. 146. lib. 1.* qui tanquam Advocatus Cameræ scripsit in dicta causa de anno 1621.

Illa verò est regulæ legalis frequenter enunciata operatio, præsertim *disc. 22. de jud.* ut fundet intentionem ejus, cui assistit donec probeatur limitatio, atque non præsumitur, sed per allegantem probanda est. Multo igitur magis, ubi eadem regula comprobata remanet à praxi, vel observantia generali Curie, de qua supra *disc. 1. cum plur. seqq.* ac etiam à particularibus hujus officii, quod de præterito ita conferri consuevit, ita quoque ejus qualitate, seu ministerio exigente, cum quædam administrationis speciem habeat, ut distinguendo ad vertitur *d. disc. 5.*

Ex facto quoque idem comprobari observabam. Primò nempe, quoniam in mandato de observando, quod illic de anno 1565, expeditum fuit per Camerarium, cum prorogatione ad solum vitam Dominici, ideoque tanquam observantia valde proxima, nimium attendenda est.

Secundò in idem, quoniam in annotatione liris Cameræ pariter ad solum personam Dominici fit restrictio. Tertio, quia de tempore recenti intra spatium scilicet duodecim annorum, & minus idem Dominicus redit concessus qualis esset gratia sibi concessa, prorogationem ad vitam Andree obtinuit à Gregorio Decimotertio contra omnem verisimilitudinem, præjudicando aliis filiis, & descendentibus propriis.

Quartò, ob dictam resolutionem huius Tribunalis, & Cameræ, cum subsequuta acquiescentia. Quintò in idem, quia idem Bartholomæus, qui cum aliis litem in Camera subsistebat, ut supra, curavit obtinere dictam prorogationem ad favorem ejus filii tunc infantis, quibus omnibus simul junctis, tam in facto, quam in jure iteri videbatur omnino plana. Adeo sufficere hæc observantia, quamvis non esset temporis valde considerabilis, ut potè interpretativa, ex deductis *discurs. 21. de jud.* multo magis, dum erat per saculum, & ultra, adeo intrare etiam termini observantia prescriptivæ, atque ad hunc effectum sufficiebat ultimus status, juxta ducta.

T

duda d. 103. de feud. d. 113. de iurepatr. & sepius sub tit. de benef.

Quo vero ad alterum objectum non facta mentionis litis, tres adhibebam responsiones. Primò nempe, quod ipsi non essent legitimi contradictores, utpotè nullum interesse habentes, dum eorum jus non aderat ex dicta concessione, ut supra, minùque aliquid jus præterendi poterat ex dicta participatione emolumentorum, cum illa non tangat substantiam officii, neque aliquid jus in re, vel ad rem tribuat, aut liberam vacationem impediatur, sed solum contineat gravamen ipsius officialis, ut emolumentorum participationem alteri tribuere debeat, ex iis, quæ pluries habentur in præcedentibus, respectu eorum, qui pecunias tribuant ad emptionem officii in persona alterius pro commo emolumentorum, ac etiam in proposito participationis appaltuum, habetur d. 27. de locato, & alibi pluries.

Secundò, quod his per silentium triginta annorum, & ultra, stante præsertim malo iure, tanquam habita pro derelicta de tempore huius gratiæ, dici poterat deserta, ideòque illius mentio facienda non erat, ex iis, quæ habentur d. 92. de benef. & alibi.

Et terciò, quoniam iuxta plenè firmata apud Bich. de. 286. & 301. & d. 66. de feud. & alibi pluries, tunc omnia licet mentio subreptionem causat, quando per illam, aliquid jus alteri quaesitum sit cui gratia præiudicet, secus autem ubi per novam gratiam in nihil colligantur præiudicetur.

Fortius verò, pro exclusione oppositorum procedere debentur revocata superventa de anno 1624. Constat. 30. Urb. VII. revocatio huiusmodi concessionem officiorum in perpetuum. Et quamvis in contrarium nimium insisteretur in eo, quod Constitutio revocat concessiones, ex gratia, non autem illas, quæ sint ex causa onerosa, & respectiva, cum tunc iustitiam potius redoleant, ex iis, quæ in proposito consimilium Constitutionum revocatarum habentur d. 4. de feud. & supra hoc tit. d. 47. & 56. & alibi. Ac etiam sub tit. de iurepatr. d. 10. & 69. & alibi. Attamen erat leve fundamentum, quoniam ad rectè procedit, quando onus, vel correctivitas fit ad favorem ipsius Camere, juxta casum, de quo d. d. 4. de feud. ac etiam supra d. 47. & 56. cum similibus, cum ita esset violare iustitiam, & æquitatem, obtinendo rem, & pretium. Secus autem, ubi ex parte Camere concessio sit gratuita, quamvis ex parte concessionarii sit onerosa, ob pretium solum privato, cui Pontifex gratificari voluerit, cum tunc dicatur etiam pura gratia facta per personam Pontificis, ad cuius commodum re vera cedit, & à quo potius gratias obtinere dicitur. Ad instar eorum, quæ sub tit. de dote d. 30. & 154. & alibi, habentur de dote, quæ uni contemplatione alterius detur, ut dotata non à dotante, sed à contemplato potius obtinere dicatur, cum similibus.

MELEVITANA DEPREDATIONIS.

Responsum pro veritate ad petitionem incerti recurrentis.

Deprefalsis, vel depredatione bonorum, quæ jure bellifant contra subditos infidelium, vel inimicorum, quamvis ipsi bonorum Domini sint fideles, vel respectivè bellum non exerceant. Et quod inter subditos Principum Christianorum, inter quos viveat bellum.

SUMMARIUM.

1. **C**ausa controversa.
2. De materia text. in c. 6. de Judeis, super Christianis, qui opem ferunt infidelibus.
3. De dominio bonorum, quæ occupantur jure belli.
4. Quod ista non sint questionis Juristarum.
5. In hac materia non attenditur diversitas Religionis, sed alia ratio.
6. De publica, & generali inimicitia cum Turcis, & prohibito cum eis commercio.
7. Quare eorum commercium habeatur in portibus, & emporiis, & quomodo permittendum.
8. Quod quandoque inimicorum subditis prohibeatur commercium, & quare.
9. An liceat depredari personas, & bona subditorum Principis inimici.
10. De modo intelligendi dubia Doctorum, vel legum.
11. De eodem, de quo nu. 9. & quid si non sit subditus, sed ab alienis.

12. Quod in hac materia non debeat procedi cum legibus civilibus Digestorum, & Codicis, & de ratione.
13. Et cum quibus legibus procedi debeat.
14. De legibus Maris, vel navigationis.
15. Distinguuntur species inimicitie.
16. De depredationibus inter Christianos inimicos jure publico.
17. De eisdem jure privato.
18. De depredationibus infidelium, vel eorum subditorum.
19. Quid de Christianis subditis Turcarum.
20. Quod etiam in pugna inter singulas naves intrat ratio belli.
21. An depredatione, vel reprefalsis in Mari obset ratio violationis libertatis naturalis.
22. Quando laici concedere cognoscere de statu personarum an sint fideles, vel infideles, vel Schismatici.

D I S C. CLXX.

Cum, ultra Sac. Religionis Hierosolymitanæ trimium classem, quæ contra, infideles, ad eos coercendum, ne fideles infestent, atque in servitutum redigant, mare cursitare solet, quamplures adfint in eadem Insula Melevitana belligere naves, quæ ad differentiam aliarum, quæ gratia mercium vehendarum tenentur, piraticæ dicuntur, eandem facientes cursitationem, incertæ belli alæ expostæ, quod scilicet cum Turcarum navibus maritimum inuentibus bellum, capiunt, vel capiuntur. Contingat autem, aliquas, ex Græciæ, & Armeniæ, aliarumque partium, Turcarum imperio subiectarum, naves Schismaticorum, vel Catholicorum Christianorum Mercatorum reperiri, cum quibus, utpotè fidelium amicorum non ferentibus vexillum, sive ob vexillum suspicatum simulationem, pati volentibus illam visitationem, sui recognitionem, quam leges, vel consuetudines navigationis permittunt ad effectum recognoscendi, an verè fidelium, vel infidelium sit. Et quatenus etiam sit fidelium, an in eis infidelium hostium persona, vel bona adfint pro eorum depredatione, ac respectivè servitute, ideòque contingat haberi pugnam, dictæque naves in propriam reduci potestatem, ac depredationem, atque ad eam impediendam obijci solet ad ipsorum fidelium qualitate, quodque tanquam Christiani subijcere non debeant illis depredationis legibus, quibus infideles hostes subijcunt. Hinc proinde ad eas dirimentas quæstiones, quæ desuper oriri solent, plurimum Curia Advocatorum consilium pro veritate expetitum fuit super quatuor dubiis, per hæc præcisa verba conceptis.

Primò, an depredari possint per trimes, vel pyriaticas naves Insule Melevitanæ persone, & bona Christianorum Schismaticorum, quæ reperiuntur in tremibus, vel navibus Turcarum, quorum sint subditi, vel etiam in navibus ipsorum Christianorum subditorum. Tyranni Turcarum.

Secundò, ad quem Judicem pertineat cognoscere de Schismate.

Tertiò, an Christiani, etiam Catholici, Turcarum subditi, qui voluntariè arma sumunt contra Christianos, possint in persona, & bonis depredari.

Et quartò super modo probandi dict. voluntariam assumptionem armorum.

Quinque in eadem notula in dubiis data, insinaretur Textus in c. ita quarundam 6. de Judeis, quasi quod ab eis dispositione, vel intelligence penderet dubiorum resolutio. Hinc inter alios Ego consulis, prius quam ad daborum examen defenderem, præmittetbam, extraneos esse à casu quæstionis terminos dictæ decretalis, ac propterea, superfluum, inanemque laborem remanere illum aliquorum desuper respondentium, qui cum perpetuo mandanda, & contemptibili chartarum inutili repetitione, deducebant ea quæ ad ejusdem Textus materiam plenè colligit, elaboratos modernus Gonz. in repet. generalium, referendo decreta quamplurimum generalium, vel nationalium conciliorum, pluresque Summorum Pontificum antiquas, medias, ac etiam modernas Constitutiones.

Omnes etenim percipiunt casum longè diversum, ubi scilicet illi Christiani, qui sub Principum Christianorum dominio vivunt, ab avaritia excæcati, turpis lucri gratia, mercando, sive ex odio, vel æmulatione, cum altero Christiano Principe, communibus hostibus infidelibus, opem præstent cum armis, vel navibus, aut vicualibus, adeo ut actus sit ex sui natura criminofus, ideòque subiectus tot pœnis, quæ in conciliaribus, vel Pontificis decre-

decretis, & legibus continentur, inter quæ ista est, ut in servitutum redigi valeant, atque naves, & bona depredari. Ad praxim deduci non solita dicta pœna personali servituti. Non quidem ratione consuetudinis, ut Christianum Christianum servum non faciat, ut aliqui putant, sed potius ratione pœne majoris, cui per dictas leges, ac etiam per illas Principum secularium subijcuntur etiam capitali. Verum id nil commune habet cum casu quæstionis, dum hujusmodi orientales Catholici, vel Schismatici Christiani. Turcarum imperio, vel Tyrannidibus subditi, cum eis necessariam habent commercium, atque non gratia præstandi opem infidelibus; sed gratia negotiationis, & mercaturæ, in propriis, vel in illis infidelium navibus navigationem inveniunt.

His autem, pro æquivocis tollendis, ita prænotatis. Quatenus ad præmissa pertinet dubia, ut oportune in casu præcise quæstionis resolvenda essent, observabam, ea quoque malè concepta videri, sive quod tria posteriora essent superflua, & præsertim, tertium, & quartum, cum tunc respectu bonorum, etiam inter nostri pacifici commercii Catholicos, jus, vel ratio belli, id concedat ex iis, quæ in hac materia dominil, vel acquisitionis bonorum in conspectu belli, habentur deducta sub tit. de feud. d. 58. quoties ejusdem belli iustitia verificetur, adeo ut iusta addit causa pugnæ. Secus autem, ubi potentioris navis pugna, contra aliam excitata, iniusta, & illicita sit, adeo ut pyriaticum potius crimem redoleat, ut in iis contingit navibus, quæ sint subditorum ejusdem Principis, vel alterius ejus amici, adeo ut liberum inter Provincias, vel nationes adfint commercium, dam ad effectum, ut jus, vel præmissa belli ratio intret, illius requiritur iustitia, cujus illud est principale requisitum, ut sit publicum, ab eo indicium, qui hoc regale jus habeat publicum indicendi bellum.

Et quamvis istud solum requisitum non sufficiat, nisi etiam alterum iustæ causæ accedat, ne alias tyrannidis potius motivum habeat. Arratam, ut advertitur d. d. 58. de feudis, ista inspectio cadit respectu ipsiusmet Principis, vel alterius belli auctoris. Et nihilominus etiam istò casu nulla, vel nimium rara est praxis, ut in iis, quæ ad extemporales pertinent forum, juridicæ regulæ, vel propositiones hujusmodi quæstiones decendant, cum ea, quæ ultima dicitur ratio rerum, earum potius Judex, ac decisor sit, ut alibi quoque advertitur præsertim sub tit. de dote d. 146. n. 17.

Prout incongruum advertebam esse secundum dubium, vel quæsitum super competentia cognoscendi de qualitate Schismatici, sive de ejusdem justificatione, quoniam in hac materia sola diversitas religionis abque publicè inimicitie qualitate, non attendatur, nihilque operetur, & per consequens ubi etiam notoriè Schismatici, quin mò Hæretici sint, & quod magis est etiam infideles, qui sub Christiani Principis amici dominio vivunt, atque pacificum habeant commercium. Quinimò, & ipsimet Turcæ, seu alii Mahometanæ Sectæ sequaces ad pacificum admitti commercium, hujusmodi non subijcuntur licitis depredationibus, adeo ut illæ, quæ sequuntur illicitæ, & pyriaticæ potius censendæ sint, ex iis, quæ apud inferius allegandos communiter firmantur, & per consequens non videbatur ad quid hujusmodi jurisdictionis, vel competentie assumeretur quæsitio, quam unicè ad primum mihi videbatur quæsitum restringi.

Quatenus itaque ad illud pertinet, cum publicè pertractandum esse inspectione, observabam. Primò nempe pragmatico, seu legaleico stylo per doctrinas, & auctoritates. Et secundò, cum altero magis geniali, longèque meliori ratiocinativo.

Primò itaque pragmatico, seu doctrinali stylo attento, tanquam absoluta, & notoria præsuppositio est publica inimicitia, quæ generaliter viget inter Christianos, & Turcas, magis verò quoad istam Religionem, cuius peculiare institutum est, militandi contra hujusmodi infideles, cum quibus, eorumque, Principe generaliter infidelibus Christianis prohibitum est commercium, juxta decreta conciliaria, & canones, ac pontificias Constitutiones, de quibus supra, & plenè habetur apud Borell. de præsentia Regis Catholici cap. 32. n. 178. & seqq. ubi generaliter de iustitia belli cum Turcis.

Et quamvis in aliquibus portibus, vel emporiis hujusmodi infidelium commercium habeatur, non tamen id præmissam tollit genericam inimicitiam, seu hostilitatem. Tum quia commercii libertas non provenit ab amicitia, vel qualitate personarum, quoties specialis conven-

tio non accedat, sed provenit à qualitate loci, ut scilicet tanquam in quodam asilo omnes tui sint, juxta ea, quæ de publicis portibus, eorumque securitate habentur supra d. 129. Tum etiam quia interdicti commercii est, ne Christiani infidelibus opem ferant, atque fruges, vel merces, & arma eis tribuant, & ne ita potentiores fiant, non autem, ut ipsi infideles pro nostro servitio, & commoditate ad nostras deferunt regiones ea, quibus caremus, juxta ea, quæ habentur sub tit. de dote d. 23. & 143. nu. 31. & 38. cum seqq. Quoties tamen personale commercium aliquam in fide, vel moribus labem inferre non possit, sive quod politica ratio status non prohibita, etiam in portibus commercii ratione explorationis propriarum virium, & status rerum, vel ratione exhauriendi à principatu pecunias, cum venditionibus mercium, juxta ea, quæ generaliter etiam inter ipsosmet Christianos Catholicos de prohibitione commercii in propriis portibus, vel emporiis, alii quoque locis subditorum Principis inimici, habentur apud Larr. alleg. f. 17. & seqq. & alios pluries in præcedentibus recentibus, hoc eod. tit. & præsertim d. 159. ubi de dictis allegationibus Larræ, occasione agendi de materia defalcata, quod per dohanarum & vestigialium Appaltatorum præterendi solet, hujusmodi commercii interdictionem.

Posito itaque inimicitia, seu hostilitate inter Principes, abque distinctione fidelium, vel infidelium, disputant DD. an liceat repræfalsari, seu depredari personas, & bona subditorum Principis inimici, etiam extra aciem Castellarum, vel conspectu belli. Atque in hoc omnes agnoscere videntur in primum auctorem, seu antesignanum Innocentium, in c. olim il primo n. 9. de restit. spol. ubi proposita quaestione, affirmativam ponit, deindeque subiungit, quod aliqui dubitant, seu negant, quoties sequatur extra Castellarum aciem, & belli conspectum. Atque exinde nostri, pro consuetura legaleica, verèque contemptibili incepta disparant, quam ex his hujusmodi opinionibus ipse Innocentius tenet. Aliqui etenim opinantur, ut teneat posteriorum, ex magis communiter recepta propositione pluries insinuatæ, quod Doctòr censetur tenere eam opinionem, quam ultimo loco refert. Alii verò volunt, quod ipse pro suo sensu abutens abique eo, quod ad adhesionem deinde referat dubitantes abique eo, quod ad adhesionem inferri possit, quæ quod ageretur de lege inducente auctoritatem necessariam, quodque ab uno, vel altero dictò, vel sensu unius Doctòris, pendere debeat veritas, & iustitia rerum, quo nil ineptius. Unde propterea, juxta dictum Concilii Horatii, rimum, ac bitem, eodem tempore promovent hujusmodi simplicitatis, quæ nimium frequentes dignoscuntur in magnis quæstionibus, quas nostri assumere solent super interpretatione ambigui dicti alicujus Doctòris, qui subsocure funditus dignoscitur super doctrinis, vel traditionibus Andr. de Ifern. de quo dicti solet, quod non disputatur, an bene, vel malè dixerint, sed an dixerint.

Utenim advertitur sub tit. de judic. d. 35. & alibi, in authenticis, & obligatoris legibus, quæ necessariam faciunt auctoritatem, ubi ambigæ sint, atque plurimum intellectum sint capaces, tunc tolerabiles videntur hujusmodi quæstiones, non tamen commendabiles, quoniam stante quæstione adeo controversa, præsertim inter interni fori professores, an lex sit solus effectus potestatis legislatoris, non curata ratione, vel potius sit effectus mixtus potestatis, & rationis, ut propterea sit utriusque requisitus copulativus accedere debeat concursus. Quando etiam ea tenenda sit opinio, quam meritò exterius fori magis recipit, ut sit effectus potestatis, quodque propterea legis virtus, vel operatio sit, ut quamvis dura servari debeat, cum subditis tribuenda non veniat licentia, inquirendi de rationabilitate, vel irrationabilitate legum proprii Principis, vel Superioris, atque ita Judices se constituendo, sub prætextu irrationabilitatis, eas fèrvere, vel non servare. At tamen in Doctòrum non necessariis, sed probabilibus traditionibus, stultitiæ, vel bestialitatis species videntur, adeo mordicus in littera, vel in una, sive altera eorum dicti interpretatione ad limites verborum, vel ordinis scribendi insistero, & an ex duabus relatis opinionibus unam, vel alteram teneat, dum isto casu, in quo necessaria deficit legis auctoritas, rationes, & principia juris potius attendi debeant, ut d. d. 45. de judic. advertitur.

Et nihilominus, ubi etiam cum ista ineptia procedendum esset, advertebam, quod magis communiter receptum est, ut sensus Innocentii sit juxta Primum partem affir-

mativam sui dicti, ex iis, quæ aliis relatis plenè firmant in eodem casu scribentes Lanar. *confil. 84.* & Apone. *confil. 93. lib. 1.* idem Apone. in *tract. de potest. Prærogis*, (ubi magis quam in consiliis attendi debet) *sic. de trimerib. nu. 12.* Loiffred. *confil. 24. n. 4.* Covarr. in *regul. peccatum. part. 2. §. 9. sub n. 4. vers. hinc denique*, & §. 10. *num. 2. & seqq.* qui per modernos, & præsertim morales reputari videtur in materia magistratrali, atque latè prosequuntur, & commovent Mastrill. *dec. 254. ex nu. 4. & Castill.* pro more penè transcribendo *dec. 107. lib. 2.* Reverter. *dec. 76.* ibique de Marin. in *add. Rocch. de officii. seu Magistrat. tit. de præda bonorum §. 2.* & plenè Magister meus Arias de Mesa *lib. 2. var. cap. 23. ubi n. 1. cum seqq.* benè assumit materiam referatiam, juxta earum diversas species, ac potestatem eas faciendi, vel indicendi, atque cum iis proferatur videtur Castropal. & alii morales, quorum unum dixisse sufficit, ut reliqui de more transcribendo sequantur. In iis tamen, quæ externum percipiunt forum, non multum eorum curata auctoritate, ubi illam forsorsum habemus. Eam pro interno foro, ut decet venerando, inter quos Diana *part. 1. tract. 3. resol. 1.* multa colligit in ista materia, præsertim circa capturam personarum.

Quinimò quod magis est, non desunt volentes, ut etiam id procedat in personis, vel bonis eorum, qui non sint subditi Principis inimici, ei tamen adhaerent, atque secum habeant commercium, ut in specie bonorum iustitiam Januensis existentium in trimeribus, vel navibus Regis Gallorum prædatis, vel militibus Regis Aragonensis, ex eadem auctoritate Innocentii, & sequacium, Grammatic. *conf. civil. 24. nu. 6.* cum quo petrausit Constant. in *l. unic. Cod. de class. lib. 1. n. 134.*

Hætenus agendo de articulo cum solo pragmatico stylo, juxta primam inspectionem, in parte scilicet doctrinali, & cum sola auctoritatibus, & traditionibus in littera. Assumendo verò alteram longè meliorem inspectionem referatiam, quam cessante lege clara, & expressa, omnimò attendi debere, observabam, Prorsus improbabile videtur in hac materia procedere, cum iis, quæ disposita leguntur in legibus civilibus Digestorum, vel Codicis, ut perique faciunt in illarum legum littera, vel interpretatione, ad inductionem principaliter immorando, sive in iis primorum glossatorum, & interpretum traditionibus, quæ excusabiliter ab eis datæ fuerunt in scholis, & Cathedralis, ut scholares instruerent.

In illo siquidem septem circiter seculorum spatio, quod intercessit inter prædictarum legum compilationem, quæ de mandato Justiniani Imperatoris facta fuit in Grecia, & earundem legum causalem inventionem pluries recensitis, & præsertim *tit. de servit. dist. 1.* Magna in hac præsertim nostra occidentali Europa sequuta fuit, legum, & morum immutatio. Magnaque etiam vigor differentie ratio inter ea tempora, in quibus leges Digestorum, præsertim, ac etiam aliquæ Codicis, Romæ conditæ fuerunt, quando Romanum Imperium, juxta Romanorum præsentiorum, in toto Orbe unum constituebat Principatum, adeo ut omnes illi, qui alios in Navibus deferrent vexillos, quam illos Populi, vel Imperii Romani, pro hostibus, vel rebellibus haberentur, & tempora nostra, in quibus habetur tanta divisio Principatum independentiam, adeo ut quilibet Princeps prætendat esse Imperator in suo principatu, in quo tantam habet potestatem, quantum Imperator in suo imperio, unde præterea, ut etiam advertitur supra *dist. 16. t. & alibi pluries*, tot fuit Mundi diversitas, quot sunt principatus.

Isto etenim rerum statu attento, procedendum est cum scriptis, vel non scriptis legibus cujuslibet Principatus, quæ sine dubio prævalent dictis legibus civilibus, quæ apud nos, potius ex popularum usu, ipsorumque Principum tacito consensu, quam ex auctoritate per Justinianum Imperatorem illis attributa, vim legum habent, ac propterea in subsidium attendendæ sunt, quando propria deficiunt leges.

Potissimè verò, & clarius in hac materia navigationis, de qua præfate leges non multum agunt, ea quæ magis regularia à quadam recepta consuetudine navigantium, sive ab illis conventionibus, quæ per alias nationes habitæ fuerunt, & ab aliis postmodum acceptatæ vulgò nuncupantur, *il Consolato del Mare* de tempore, quo vivebatur sine dictis legibus, dum earum inventio adhuc sequuta non erat, atque respectivè adhuc non erant communiter receptæ, ut occasione agendi de Consulatu in materia assecurationis, advertitur *sub tit. de Credito dist. 106. & seqq.*

Quare pertractando materiam, ut decet juxta curren-

tium temporum leges, vel mores, advertendam, distinguendum esse inter illam inimitiam accidentalem, quæ ratione belli habeatur inter Principes Christianos Catholicos, & respectivè hæreticos, ut (ex. gr.) in eodem genere catholicorum, juxta præsentem contingentiam contingit inter Reges, Catholicum, & Christianissimum, Et in eodem genere hæreticorum inter Anglos, & Olandese, cum similibus. Et alteram inimicitiam naturalem, ac fixam, communem, & generalem inter Christianos, & Turcas, ut supra.

Quatenus enim pertinet ad primam speciem, distinguendum videtur inter casum, in quo repræsentat, vel de prædationibus personarum, & bonorum subditorum Principis inimici, sicut à Navibus, & militibus ejusdem Principis, in ratione publica, & illas, quæ de converso sicut ab eisdem subditis privatis, qui privato jure hanc piraticam artem exercent, per quamdam speciem mercaturæ, & negotiationis.

Primo etenim casu, ex quadam communi consuetudine, quam asserit, vel præsupponit Apone *d. conf. 63. n. 18.* receptum videtur, ut quilibet ex Principibus, inter se inimicis, subditos proprii inimici insequatur, et si que commercium prohibere, vel impedire curet, ex ejusdem belli, vel publicæ inimicitie, aut status ratione, ad evadendum scilicet, debilitandum vires ipsius Principis inimici, dum Principum potentia à subditorum divitiis, ac industriis, in magna portea provenit. Adeo, juxta notoriam praxim impediatur etiam terrestris commercium, gratia simplicis iterationis, pro qua oportet obtinere assecurationes, & falvos conductus. Multo verò magis ubi de prædatione sequatur in parte maris, quæ sit ubi ipsi Principis jurisdictione, cum tunc inret altera ratio violationis commercii, quæ juxta solitum sequitur fit.

Ubi verò casus contingat inter privatos, qui ad privatam utilitatem, ex præmissa industria, & mercatura ratione, istam exercent piraticam artem. Et tunc altera intrat distinctio, an id fiat, de eisdem proprii Principis licentia, & auctoritate sub ejus vexillo, juxta frequentem praxim, cum obligatione contribuendi publico ærario aliquam de prædationum portionem, juxta diversas locorum consuetudines. Vel potius, omnimò privato jure id fiat. Ut scilicet primo casu procedat idem, quod supra in ipsomet Principe dictum est, ex vulgato legali axioma, quod omnia nostra factus, quibus nostram impartitur auctoritatem. In altero autem, adus dicendus venit illicitus, & criminosis, quoniam sicuti, si aliqui Galli privato jure diffrabent, atque grassationem committerent in personis, & bonis Hispaniarum, aliorumque subditorum Regis Hispaniarum, dicendi essent latrones, & grassatores, neque inimicitia, vel bellum inter eorum Principes, crederet excusaret. Ita pariter in ista grassatione, quæ piratico more in mari sequitur, dum gravius potius delictum ex quadam communi usu reputari videtur. Nisi absque necessitate obtinendi particularem licentiam, & facultatem à proprio Principe, istius generis licentia, vel permissio accedat, cum tunc idem importet.

In altero verò casu inimicitie naturalis, ac generalis, non solum inter Principes, sed etiam inter privatos, qualis est illa inter Christianos, & Turcas; Et tunc, abique dicta distinctio inter jus publicum, & privatum, de prædatione licita est, ob licentiam generalem, quæ ab omnibus Principibus Christianis attributa videtur persequendi, & de prædandi infideles, tam ratione hostilitatis, quam etiam ex altera servandi æqualitatem, dum ipsi infideles magis huic piraticæ arti incumbunt, ut Christianorum personas, ac bona de prædentur, & per consequens ad rem nostram magis de plano intrat præfata theoria Innocentii, quam superius allegati Auctores, & alii indefinitè recipiunt etiam inter ipsomet Christianos.

Neque hanc facultatem adimere debet qualitas personarum, quæ sint communis hostis subditi, quia nempe essent etiam Christiani, quoniam, in initio infinatium est, vis non consistit in diversitate Religionis, sed consistit in publica inimicitia dominantium, & in interdictione commercii. Qualitas autem Religionis operatur exemptionem à formali captivitate, quodque solum capti detineri valeant in ratione carcerum, donec redimantur.

Item quia magna ex parte resultaret inæqualitas, inter Christianos, & Turcas, in Christianorum præjudicium, & fraudem; Siquidem ita idem Turcæ, qui hanc piraticam artem exercere velint, subditos Christianos in navibus secum habere affectarent, illos fingendo mercium

alio-

aliorumque bonorum dominos, ut contingente succumbentia, bonorum jacturam, ac de prædationem non paterentur; Sive quod idem mali Christiani Schismatici Turcarum subditi, qui æque, & fortè magis, inimici sunt Catholicorum, tandem piraticam artem, Turcarum ad instar, & cum eorum auctoritate licite, ac impunè exercent, & per consequens eo ipso, quod Christiani Turcarum subditi in propriis navibus, magis vel in illis eorundem Turcarum, navigationem assumunt, scire debent, huic periculo expositos esse.

In hujusmodi item de prædationibus, quas private naves faciant, ex beneficio victorie, quam pugna præbeat, intrare quoque videtur illa acquisitionis dominii ratio, quam vis belli tribuat, juxta deducta *dist. 58. de feud.* cum eadem videatur ratio, seu proportio, inter illum belli conflictum, qui habeatur inter terrestres exercitus, vel maritimas classes, speciem exercitus maritimi constituentis, & inter pugnas, quæ habeatur inter hujusmodi piraticas naves; Quoties tamen pugnae initium, seu occasio, iusta, & licita sit, ex præmissa ratione inimicitie Principum, vel Nationum, & diversitate vexillorum; Seu ex justo motivo se opponendi illis recognitionibus, quas leges, vel consuetudines navigationis fieri posse concedunt; Hujusmodi etenim iusta causa cessante, pugna ex parte iniciata, dicenda potius esset iniusta oppressio, & ex parte aggressi, dicenda venire iusta defensio, Sed data pugna iusta causa, intrat ratio illius quasi contractus, super incerta alea, qui inter invicem pugnantem iniri videtur, ut scilicet, quemadmodum navis victa, succumbentiam, ac de prædatione passa est, ita victoriam quoque habere poterat, atque de prædationem facere; Ideoque inter Christianos consideratio digna videtur illa circumstantia, an de prædatione, cum ista æquali incerta alea circumfusa sit, vel potius cum navium potentiori, & sine pugna, vel oppositio, ut vulgo dicitur manu salva, cum tunc intrat dicta alteratio publicæ inimicitie, non autem ista, quæ resultat à dicto quasi contractu inter invicem pugnantem.

Et quamvis super præmissa interdictione commercii, & navigationis cum jure referatiarum, ac de prædationum, aliqui Historicorum, vel eruditiorum, Academicorum more potius quam forensium Jurisconsultorum more, de jure, vel ratione belli scribentes, ut præsertim est Hugo Grotius, hanc Principum de negent potestatem, quasi quod navigationis, libertas manet à jure naturæ, cui Principes derogare non possunt; Attamen commendatione quidem dignè sunt hujusmodi ponderationes, ratione acuminis ingenii, atque scholis, & Academiis congruè ad ingestionem exercitationem, & exercitium, praxi verò sunt penitus incongruæ; Siquidem, ut occasione derogandi ultrimis voluntatibus, & fidei commissis, aut legitimæ filiorum, & similibus, quæ per aliquos juris naturæ dicuntur, vel gentium, iste est quidam loquendi usus, ut ita diffingantur ea, quæ per jus civile Romanorum omnino de novo introducta fuerunt, non autem, ut à natura, vel gentibus omnibus ordinatas habeamus eas leges, quas violare non liceat, cum nullibi istæ leges habeantur scriptæ, illudque solum jus naturæ præcisè obligatorium inter nos Christianos dicitur, cui derogari non potest per humanam potestatem, quod in sacra novi, seu veteris testamenti scriptum legitur, quod divinum appellatur, promiscuè appellari quoque solum naturale.

Illud namque dicendum esset jus naturæ, vel gentium, quod absque Religionum, & sectarum, vel Nationum differentia, omnes ita afficiat, quod ubique ejus violatio illicita reputetur; Et per consequens, cum Turcæ, Persæ, Sythæ, Indi, & aliæ similes Nationes nostras irrideant, ac spernant leges, atque non cognoscant legitimum, vel testamenti, & fidei commissi, alique ultimas voluntates, nisi prout eorum mores concedant, idcirco istæ considerationes inter fabulas collocari merentur, atque consuetas legislarum continent simplicitates.

Hinc proinde opus non erit respondere super secundo questiono, ad quem scilicet spectaret cognoscere de Schismaticæ qualitate, dum ista in proposito, in nulla est consideratio, ut supra; Verum, ubi de hoc puncto agendum esset, observandum cadere easdem distinctiones, quæ habeantur in materia cognitionis clericatus *sub tit. de jurisd. dist. 64.* ac etiam in materia cognitionis usurarum, vel facultatis, cum similibus; Quod scilicet, aut agitur de ista cognitione de jure, ac principaliter, ad effectum declarandi illam personam ream latæ Majestatis divinæ, ac punibilem, & tunc id privativè pertinet ad Episcopos, & Inquisitores fidei, nullatenus autem laicalis potestas in

hoc se ingerere valeat, utpotè in materia merè spirituali, & ecclesiastica; Aut verò incidenter, & de facto ad propriam instructionem pro aliis effectibus, & tunc secus, præsertim verò in hujusmodi contingentis, in quibus more militari procedi solet; Ac propterea in præmissis omnibus concludendum videtur, ut magis communiter navigationis receptæ consuetudines attendi debeat.

CRACOVIIEN. NAVIGII, PRO COLLEGIO SOCIETATIS JESU, CUM PP. TYNECENSIBUS ORDINIS S. BENEDICTI.

Causa disputata in Rota, resoluta pro Collegio.

An, & quando in iuribus regalibus competat remedia possessoria sine titulo habito à Principe supremo, vel potius iste sit necessarius; Et ad quos effectus flumina navigabilia dicantur de regalibus.

S U M M A R I U M.

- 1 **F**abri series.
- 2 **R**esolutio.
- 3 **D**e extremis spoliis, & n. 6.
- 4 **F**lumina navigabilia sunt de regalibus.
- 5 **I**n regalibus, quæ obtineri non possunt sine titulo non suffragatur sola possessio, ideoque non intrant remedia possessoria.
- 6 **D**e eodem, de qua n. 3.
- 7 **D**e errore scribentium immorandi in rebus certis, & non controversis.
- 8 **D**eclaratur conclusio, de qua num. 3, ubi possessio est temporis considerabilis.
- 9 **D**e virtute contentaræ allegandi quemcumque titulum de mundo meliorem.
- 10 **D**e alia declaratione conclusionis, de qua nu. 5, ubi agitur cum privato.
- 11 **Q**uando juris assistentia, & restitutio in his obstat.
- 12 **A**n jura regalia pene privatum sint talia.
- 13 **Q**uando in iudicio reintegrationis obstat exceptio dominii, seu proprietatis.
- 14 **A**d quos effectus flumina navigabilia dicantur de regalibus.
- 15 **Q**uod aque non possint diverti à flumine sine concessione Principis.
- 16 **D**e differentia inter usum, & dominium in viis, & fluminibus.
- 17 **D**e regulis tenendis pro Advocatis, & Consulentes.
- 18 **D**e editione cap. unic. quæ sint regalia, qua occasione processerit, & ex qua ratione, vel auctoritate attentatur.
- 19 **R**egalia ignota in jure communi, & quomodo ab eo capiuntur, & de nomine, vid. sup. Imperatoris.
- 20 **D**e nomine seu vocabulo Principis, & Principatus.
- 21 **D**e Regno Poloniæ, quod non subjacent Imperatori.
- 22 **D**e errore pragmaticorum super applicatione doctrinarum.

D I S C. CLXXI.

Possidente Collegio Societatis JESU Cracoviæ, ex donatione ejusdem Nobiliss. Viri tenimentum in Oppido Opatovieck; propè flumen Vistula, unà cum navigio in eodem flumine, & cum Patres Tyneccenses Ordinis S. Benedicti, ex consimili donationis, vel alio titulo habito, ab alio nobili, forsan fratre, vel conjuncto auctoris Collegii possiderent in eadem contrata, & propè idem flumen aliud tenimentum, ad quod potius dictum navigium, sive jus illud retinendi, spectare præterenderent, atque de facto, ab ejus possessione Collegii ministros, vel Conductores expulserent; Hinc introducta causa coram Ordinario, per istum in possessorio retinendæ fuit pronuntiatum pro PP. Tyneccensibus; In gradu verò appellationis, Nuncius Apostolicus, in altero possessorio reintegrandæ pronuntiavit favore Collegii; Istaque sententia confirmata fuit in altera instantia in Curia per Auditorem Cameræ; Introducta causa per appellationem in Rota coram Rondonio, atque pro hujus Tribunalis stylo dato dubio ex integro, *An eadem Collegio concedenda sit reintegratio*, sub die 26. Januarii 1674. affirmativa prodiit resolutio, atque in hoc statu causa pendet.

In hac itaque disputatione habita in Rota, in qua solum pro Collegio scripti, duæ erant inspectiones; Una scilicet facti

facti super justificatione hujus iudicii, & præsertim primi, quod perfectam, & concludentem exigit probationem, dum alterum leviore probatione est contentum, ex deductis sub tit. de iudic. disc. 44.

Et altera iuris super puncto in quo alterius Partis defensor insitebat, quod scilicet cum ageretur de flumine navigabili, quod est de regalibus, juxta expressam dispositionem cap. unic. quæ sunt regalia, cum concord. per Peregr. de iur. hie. lib. 1. tit. 1. n. 19. & 20. Rosenthal. de feud. cap. 20. conclus. 23. Montan. de Regal. verb. flumina, & alii communiter. Idcirco inferebant ad regulam, quod jura regalia, quæ sine Principis concessione, vel titulo possideri non possunt, sola possessio non suffragatur, sed necessaria est tituli justificatio, juxta auctoritates relatas supra disc. 14. n. 2. & 8. unde scribentes, tacito Auctore, totum delumebant.

Super prima inspectione, scribens pro Collegio, præsupponit pro stylo, habebam me relative ad deducta per causæ Patronum in informatione facti, cujus revera potius, quam iuris erat questio, cum in iure non dubitaret de necessitate justificationis duorum extremorum; Primi scilicet antecedentis possessionis illius, qui dicit se spoliatum, & alterius actualis possessionis illius, contra quam petit reintegratio cum superius insinuata distinctione, quod scilicet, primum extremum perfectam, concludentem exigit probationem, Alterum vero leviore contenta est, etiam illa præsumpta, quæ ex litis sustentatione resultat, ex insinuat. disc. 44. de iudic.

Ac propterea contemptibilis, & nauseosus, perpetuoque dammandus est stylus illorum Consulentiũ, vel Scribentium in iure, qui cum inani chartarum repletione, desuper immorari solent, atque allegationum cumulis faciunt, cum sint principia certa, & præsupponenda, toraque vis consistat in facto, sive in applicatione, an scilicet ex rebus, vel documentis resultat, nec ne, sufficiens probatio, quæ certam iuris regulam non habet, sed remissa est Iudicis arbitrio ex facti circumstantiis regulando, ex insinuat. d. tit. de iudic. disc. 44.

Quatenus itaque pertinet ad alteram inspectionem juris, Pro causæ necessitate, vel opportunitate, etiam distinctivè, seu alternativè, quod dicebam sufficere fundamenta, multo magis ea simul junta considerando; Primum nempe, quod admisso etiam præsupposito, ut ageretur de iure regali, quodque contentio esset cum ipsius supremi Principis Camera, vel Palco, adhuc tamen dicta conclusio procedit in possessione recenti, seu brevi, quæ ita vitiosa, & intrusiva præsumitur, secus autem, ubi ea sit diuturna, & temporis valde considerabilis, quoniam tunc licet quando fit minor centenaria, vel faltem quadragesimaria, cum titulo colorato, & cum fama privilegii, in petitorio reputari non solet sufficiens; Attamen in possessorio reintegrando, vel retinendo, receptum est, eam esse sufficientem, ut aliis relatis Capyc. de iur. num. 18. Capyc. Latr. consule. 68. n. 23. Rota in celebri Hostien. litoris maris de iur. cum seqq. & de iur. 39. cum seqq. part. 1. divers. cum concord. dec. 85. p. 7. rec. Add. ad Gregor. dec. 370. Add. ad Buratt. dec. 131. & frequenter.

Multò vero magis ubi adesset centenaria, & ultra, ut in præsertim in Acto supponebatur, coniungendo etiam possessionem Auctoris, quam ad hunc effectum conjungi debere absolutum, ac receptum est, dum ita etiam in petitorio cessat necessitas justificationis tituli ex recepta, nimirum que frequenter in omni ferè materia insinuata conclusionem, præsertim sub tit. de feud. disc. 3. & hoc eod. tit. disc. 47. & in aliis, & sub tit. de alienat. & contract. prohib. disc. 3. quod scilicet centenarius possessor allegare potest quemcumque titulum de mundo meliorem, ut etiam eadem conclusio expenditur sub tit. de iuridic. disc. 96. & 97. illamque in proposito huiusmodi iurium regalium late præ ceteris expendit Capoblanch. de Baron. pragmat. 1. nu. 213. & seqq.

Cavente solum difficultate examinata d. disc. 47. hoc eod. tit. & disc. 3. de alienat. & contract. ac etiam d. disc. 96. & 97. de iuridic. & alibi, quando scilicet constaret de initio infecto, vel resolutio, cum quantitate tamen restrictiva, & exclusiva possibilitatis alterius tituli melioris, ex iis, que locis citatis deducta habentur.

Et secundo, quod eadem conclusio, ut iuribus regalibus, sola possessio sine titulo non sufficiat, procedit, ubi questio fit cum ipso supremo Principe, vel Republica habente iuris assistentiam super privativa competentia iurium regalium, unde propterea verificetur copulativus concursus duorum requisitorum de quibus in c. ad decimas

de restitu. spol. in 6. ubi videtur sedes materiæ cum ibi notatis juxta collectaneas Barbosa, & aliorum modernorum Collectedorum ibidem; Assistentiæ scilicet iuris in eo, contra quem reintegratio petatur, & resistentiæ in eo, qui illam petat juxta eisdem textus exemplum, in laico pretendente possidere decimas spirituales contra Parochum particularem, sive univrsalem, qualis in plerisque partibus, & præsertim in Hispania solet esse Episcopus, ex deductis in sua materia sub tit. de decim. disc. 1. cum seqq. & sic quod ad sit assistentia in Parocho, & resistentiæ in laico possessore huiusmodi spiritualium iurium incapace sine privilegio Apostolico, quoties tamen certum sit agi de decimis, vel iuribus spiritualibus, fecus autem ubi possibilitas viget, quod illæ possint esse decimæ temporales, cum tunc ista possibilitas sufficiat in possessore, ut advertitur eod. tit. de decim. disc. 6. Idemque ad instar, & ex paritate rationis, procedit etiam in illis iuribus prophanis quorum Principi regulariter sunt incapaces, absque supremi Principis concessione.

Secus autem ubi contentio sit cum altero privato ex triplicatione; Primum nempe ex conclusione, de qua plene supra disc. 81. ubi de eius declarationibus, quod scilicet iuris regalia, eatenus sunt talia, eorumque naturam, & privilegia habent, quatenus sine penes supremum Principem, vel Republicam, secus autem, ubi penes privatum, penes quem desinit esse talia.

Secundo, quod ita, in privato cessat supradictus copulativus concursus assistentiæ & resistentiæ respective, ut concurrat quando sit questio inter Principem, & privatum.

Tertio, quod ita patet huiusmodi iura esse solita concedi perquisitis, atque ab eis possideri; Quædam enim obtineri possunt ab ipsis colligantibus ita à nostris, præsertim dum agitur in solo possessore.

Quamvis autem præmissa insisterent; Ac etiam, quod in hoc privilegiato iudicio spolia, seu reintegratio non admittitur exceptio domini, vel boni iuris in petitorio, nisi de illo constet incontinenti per confessionem partis, vel rem iudicatum, aut publicum instrumentum clarum, adeo ut nulla cadat dubietas, vel contraria possibilitas, quæ illa supersit ex deductis apud Bich. de iur. nu. 18. cum seqq. dec. 73. n. fin. part. 10. recen. & frequenter, ac etiam habetur d. disc. 44. de iudic.

Attamen ad superabundantiam dicebam, quod admisso etiam, ut dispositio d. c. unic. quæ sunt regalia, recepta sit, atque locum habeat in Regno Polonia; Adhuc tamen clarè videbatur equivoque recensere inter jura regalia istud navigium, de quo erat questio; Siquidem dicuntur de regalibus ipsa flumina navigabilia, ad excludendum in Baronibus, vel Communitatibus, aut privatis illud privatum jus, vel dominium, quod datur in aquis, & rivulis, aut parvis fluminibus, ex iis, que habentur sub tit. de servit. ad materiam aquarum, ac etiam apud Ann. singul. 35. Franch. & add. dec. 183. Capoblanch. de Baron. pragmat. 8. part. 2. n. 25. & passim.

Secus vero ad effectum usus navigationis, quoniam iste dicitur publicus, & communis omnibus ex illo iure, quod improprie, & per quamdam contradistinctionem à mero iure civili dicitur naturæ, ut idem Peregrin. de iur. hie. lib. 1. tit. 1. n. 19. Montan. ubi supra n. 5. Capoblanch. disc. pragmat. 8. part. 2. n. 25. & passim.

Atque tunc in hoc propositio intraret ius regale, quando in hac retentione navigii præstaretur jus privativum, ut alter in eodem flumine, illud habere non posset, juxta ea, que ad materiam iuris prohibendi habetur supra disc. 142. & seq. & in aliis, & de iure privato picandis in flumine sub tit. de feud. disc. 40.

Et quamvis text. in l. 1. §. ait Pretor. ff. de aqua quodid. & assura disponat, ut è flumine publico aquæ diverti non valeant sine concessione Principis; Attamen id recipit diversum effectum, ne scilicet privatis licitum reddatur divertere aquam à flumine publico in præiudicium navigationis, quæ ita impedita remanere, vel magis incommoda redderetur, vel quod alius publico usui præiudicaretur; Ac etiam quæ est de vii natura illicitum, & intrinsecè malum, ut ea quæ sunt pluribus communia, sibi appropriare liceat, atque facere sua; Huiusmodi etenim jura publica, omnibus communia, in domino, sive in protectione respective, sunt Principis, vel Civitatis, Ad instar eorum que habentur supra disc. 136. de viis publicis, que sunt omnibus communes, quoad usum, ideoque nullius quoad dominium privatum. Principis autem, vel Civitatis, quoad dominium vel protectionem; Ideoque stant simul, quod privata libera pateat facultas utendi illa via ad usum destinatum, & tamen quod ea in parte occupari non possit, minuseque in eadem

eadem fieri id, quod eidem publico usui aliquod præstat impedimentum, cum similibus.

Item ad superabundantiam, ita cumulando motiva, seu motivanda totum id, quod motivari potest, ex pluribus insinuat. Advocatum, & Consulentiũ regulis deducendis scilicet omnino deducibilia stricto tamen, & quo breviori fieri potest stylo ob ingeniorum varietatem, juxta dapsiter parabolum; Considerabam, quod non bene supponebatur, in hoc Regno, seu Regione pro certo istud jus regale, quasi quod d. cap. unic. quæ sunt regalia, esset lex talis naturæ, quod ad instar aliarum legum in corpore digitorum, & Codicis omnibus communis esset, atque ubique eandem haberet viam, non confuso de non usu, qui non præsumitur ex insinuat. sub tit. de servit. disc. 1. & alibi.

Siquidem, ut avertitur sub tit. de feud. disc. 2. & supra in annotat. ad hanc rubric. vel disc. 1. Istud cap. unic. continet solum quandam conventionem initam inter Fridericum Imperatorem, & Civitates confederatas Longobardiæ, ob quamdam Italiam, illarumque præsertim ejus partium consuetudinem, ut advertit Montan. de Reg. d. verb. flumina navigabilia n. 2. vers. ad consuetudines; Idq; potius in exclusionem iurium regalium ipsius supremi Principis, ita scilicet explicando ea regalia minora, quæ competere debent Civitatibus, per quamdam speciem limitationum, per quas firmata sunt in reliquis regula generali favore Imperatoris, tanquam Principis supremi, cujus respectu considerantur alia regalia majoris sphaeræ, quorum omnino incapaces sunt privati, imò etiam dictæ Civitates subditæ, adeo neque ab ipso Principe concedi possint, ut potest perneceffe annexa imperio, vel supremo Principati, ejusdemque Corone, à qua avelli non possunt, ut etiam insinuat sub tit. de dot. disc. 146. circa princ. & alibi; Tractu vero temporis apud Italos, ac etiam apud Germanos, ex illa eadem consuetudine, ex qua receptæ sunt consuetudines feudales, utpotè insertæ in aliquibus Authenticorum voluminibus, ista quoque conventio transit in quandam speciem legis, potissime in Germania, & in aliquibus Italiae partibus, in quibus vigeret auctoritas Imperatoris Germaniæ, qualis præfatus Fridericus erat.

In corpore siquidem juris civilis, iste regalium terminus non legitur ob abhorrentiam apud Romanos, post expulsionem Tarquinii Superbi septimi, & ultimi Regis; vindictamque libertatem nominis regii, adeo ut quando Romana Republica denuo in servitutem recidit, cum mutatione regiminis, ex Aristocratico, in Monarchicum, Princeps supremus, quamvis factus, ac reipia regiam haberet jurisdictionem, ac potestatem, inferiorem tamen potius assumpsit nomen, vel titulum Imperatoris, dum congruebat supremo Duci militum, qui Regis potius est subditus ac minister, deindeque ob Romani imperii magnam potentiam, & amplitudinem, iste titulus adeo magnam sortitus sit fortunam, & majestatem, ut Regum superioritatem, atque creationem redoleret; Ita eo tempore explicando hæc jura publica, in quibus Republicæ, vel Principatus dos consistit sub nomine, vel termino iurium fisci.

Quinimò, neque cognitur erit terminus Principis, vel Principatus, eo modo quo nunc in usu est, denotando scilicet supremam, ac absolutam Regiam potestatem, cum tunc iste Principis terminus, aliud non denotaret, nisi quandam prioritatem ordinis, quod scilicet inter Reipublicæ Senatorum esset primus, ut etiam hodie Grammatici, seu puræ lingue latinæ professores, in eodem sensu, atque in eadem significatione istud adhuc terminum, explicando illum, qui inter alios sit primus, quamvis non dominus, neque superior; Puta (ex. gr.) in Collegio Cardinalium, juxta eorum diversos ordines, explicando antiquiorem, seu primum Presbyterum, vel primum Diaconum, & sic passerit in aliis Collegiis, vel Universitatibus, quod nosse Juristicus congruit, ac etiam ipsismet Grammaticis ad evitanda, vel tollenda æquivoca super huius termini, seu vocabuli intelligentia, vel significatione, cum ea varia sit, juxta subiectam materiam, de qua agatur, vel spectato effectu, ad quem iste terminus, vel vocabulum adhibeatur.

Cum itaque istud Poloniæ Regnum, quod revera Reipublicæ liberæ prerogativa potitur, sibi eligendo primum Magistrum, vel regulatorem ad vitam, absque iure successorio, eo modo quo etiam ad vitam, eundem primum Magistrum, vel Regulatorem, sibi eligi nostra Itala Veneta Republica, in qua Italicæ libertatis, & antiquæ majestatis adhuc aliqua conservatur species, vel imago, cum sola differentia tituli, quod iste est Ducalis, ille vero

Regius; Itaque Respublica pleniã, ac omnimodam præstetur præscripsisse libertatem, ac exemptionem ab antiquo Romano Imperio, nullatenus verò agnoscit Imperatorem Occidentis vel Germaniæ.

Hinc proinde ad rem, ad hoc ut intrent termini d. cap. unic. quæ sunt regalia, quod modum esse dicebam, quod ex consuetudine in ea Regione, vel Republica, id quoque receptum esset; Ac propterea consueta legale dignoscitur simplicitas Bartoli, aliorumque antiquorum Italorum Scriptorum traditiones prodias pro nostræ Italiae moribus, aliis Provinciis, & Regionibus indefinite applicare, non confuso, quod ibi quoque in moribus receptum sit; Quæmodum è converso eundem dignosci errorem, eandemque simplicitatem legaleam advertitur, sub tit. de fideicom. disc. 1. & 7. & in aliis partibus, applicando scilicet Italicæ primogeniis, & majoribus auctoritates, ac traditione Hispanorum loquentium de illis majoribus; Ac etiam sub tit. de feud. pluries super consensu errorum illorum, qui traditiones (ex. gr.) feudistarum Regnorum utriusque Siciliae indefinite applicant omnibus feudis regulandis juxta leges vel consuetudines feudales communes, non reflectendo ad circumstantiam, quod illæ proveniant à legibus, vel consuetudinibus particularibus, cum similibus; Atque quod pejus est, eadem meta non solum operatur, ut ad id non applicetur, sed ut potius huiusmodi ponderationes damnetur tanquam ratiocinia ex ingenii acumine, quo nil ineptius, & contemptibilis.

ROMANA PROXENETICI, PRO MERCATORIBUS RIPARUM, CUM COLLEGIO PROXENETARUM.

Causa disputatus in Camera, & pendet, ut infra.

De iure privativo concessio aliquibus personis exercendi in Civitate, vel in Emporio, artem proxeneticiam super contrahente mercium, ac importet etiam jus coactivum, ut propterea mercatores, alique contrahere volentes, teneantur eorundem Proxenetarum operam adhibere.

S U M M A R I U M.

- 1 **F**Adi series.
- 2 Quando confirmatio fit in forma specifica, vel communi.
- 3 Jus privativum, et coactivum est de regalibus, & non conceditur nisi a Principe.
- 4 De clausula sublata, & de veto irritanti.
- 5 Princeps non potest, vel debet tollere, vel minuire concessiones ex causa onerosa.
- 6 De commendabili usu proxenetarum.
- 7 De abusu modernorum in scribendo.
- 8 Ad quid deserviat, confirmatiorem esse in forma specifica, vel communi.
- 9 Quando confirmatio importet ampliationem, vel novam concessionem.
- 10 De argumento discretivo.
- 11 Quando non obstat clausula, de quibus n. 4.
- 12 De bannimentis Camerariis, ad quid attendantur.
- 13 Que jura regalia concedi possint, vel soleant.
- 14 Ex stylo arguitur voluntas.
- 15 De puncto in quo consistat causa.
- 16 Servatus non præsumitur, adeoque pro libertate sufficit eam negare.
- 17 Non debent extendi onera, & servitute, & quod jus coactivum fit majus, quam privativum.
- 18 Quando jus privativum habeat annexum jus coactivum.
- 19 An Proxenetæ teneantur de approbatione.
- 20 De fide præstanda proxenetis.
- 21 De his officiis proxenetarum.

D I S C. CLXXII.

Variis proditis privilegiis, & provisionibus Apostolicis ad favorem Proxenetarum Ripalium, sub Pio Quarto, Gregorio Decimo tertio, Sixto V. & demum Paulo V. de anno 1609. Postmodum idem Pontifex Paulus de anno 1611. novas statuit reformationes, præsertim circa numerum à quadraginta ad viginti quinque reducendo, ac etiam quod essent officia venalia vacabilia, habentia jus privativum in proxenetice artis exercitio cum quadam massa communi emolumentorum, alique provisionibus ad rem non factibus. Nuper

T 4 autem

autem obtente per istud Collegium præfata ultima concessione Pauli V. confirmata à Clemente X. cum nova concessione, vel declaratione, quod eorum jus privatum restrictum non esset ad illam Ripam magnam, prope Portam Portuensem, quæ pro maritimo mercimonio deferyt, sed etiam alteram complecteretur Ripam minorem, quæ vulgo Ripeta nuncupatur, prope portam Populij, conspectu Ecclesiæ S. Rocchi, pro mercibus, quæ ex parte superiori fluminis evehantur; Istius confirmationis vigore, præfentionem excitarunt Proxenetæ super jure coactivo contra mercatores, & negociantes, quod scilicet in omni negotiatione, eos evocare tenerentur, atque consuetam mercedem solvere, quamvis invicem contractantes, directè, ac per se ipsos pacificendo, concordés essent, curando desuper per literarum Apostolicarum executione expediri consueta Cardinalis Camerarii bannimenta, in quibus id contineretur; Quare desuper exorta lite in Camera coram Cavalerio, datoque dubio, an hæc privilegia comprehensa essent in præfata moderna Clementis confirmatione, de mense Martii 1674. prodiit resolutio, juxta istius Partis votum, comprehensa, scilicet, esse sola privilegia contenta in præfata ultima cedula Pauli V. reservato videre, an, & quæ ista privilegia sint, Atque in hoc statu causa pendet.

In disputatione itaque desuper habita, scribentes per Collegio Proxenetarum magnum faciebant, verè inutilem, ac superfluum conclusionem cumulium, cum copioso allegationum apparatus, in plerisque à casu questionis extraneis; Primò nempe, quod dicta, moderna confirmatio Clementis, esset ex certa scientia, & in forma specifica, dum habebat insertum tenorem dictarum literarum Pauli de verbo ad verbum, qui est verus modus discernendi, quod confirmatio esset in forma specifica, & ex certa scientia, ut etiam pluries sub diversis materiis advertitur, cum sit conclusio vera, & recepta.

Secundò nimium insisteretur in potestate Pontificis, tanquam supremi Principis, concedendi hoc jus tam privatum, quam coactivum, quoniam ambo sunt de regalibus, ideòque non nisi per supremum Principem concedi possunt, sed de istius potestate non est dubitandum, ubi constat de voluntate super quæ solum questiones cadunt, ut etiam in hac materia juris privati, vel coactivi advertitur supra disc. 44. & sequ. & in alijs, ac etiam disc. 148. ubi generaliter de materia potestatis Principis tollendis jus recti.

Fortius verò id procedere dicebant ex eo, quod ista potestatem litteræ Clementis, ac etiam præcedentis Pauli erant munite consuetis clausulis præjudicialibus, nempe decreto irritanti, & clausula sublata, & quod de obreptione, vel subreptione lari non posset, dum istæ claudunt os, & ligant manus Judici, & Parti, ut quidquam in contrarium deduci non possit, ut pariter sub pluribus materiis advertitur, & præsertim sub tit. de judic. disc. 20. Potissimè verò favore illorum, qui hujusmodi officium obtinebant ex causa onerosa, ideòque Princeps non possit, vel non debeat eis præjudicare, deducendo desuper cumulatam per Nogueroi. alleg. 5. ex u. 28. & Grat. dissect. 891. ex n. 32. per tot. & supra d. disc. 148.

Et demum nimium insisteretur in probando, quod introductio, atque usus proxenetarum esset res nimium commendabilis, atque Republica proficiosa, pro commercii facilitate, ac libertate, atque ut ita exteri negotiarioris, qui merces vehunt, non decipiantur, neque opprimantur à mercatorum monopolio ex collect. per Braech. de proxenet. par. 2. n. 1. cum seqq. Hartman. Pistor. quest. jur. lib. 2. quæ 2. n. 24. Marquard. de jur. mercat. lib. 1. c. 8. n. 51. & seqq. Zach. de Salar. quest. 83. n. 3. & seqq.

Scribentes è contrario pro mercatoribus contendebat de eorum libertate, & negi debent pati hanc servitutem necessarier evocationis proxenetarum, etiam quando concordés essent; Dicebant quoque omnia præmissa inanem, ac superfluum continere laborem, ut potè extranea vel inutilia à casu questionis, ideòque pro academis discursibus, vel Tyrorum instrutionibus essent congrua, foris autem disputationi omnino incongrua; & nihilominus, adeo ille irreplet abusus damnabilis, ignaro vulgo placitus, quod per scribentes magni sunt conclusivum, & auctoritatum apparatus, in his, quæ sint extranea à præfata questionis puncto, iste autem contactu, vel nimium leviter actus remaneat, ita abundando in superfluis, & descendendo in necessitas.

Nihil enim referre dicebatur ad effectum questionis, an confirmatio esset in forma communi, vel specifica, quoniam ita in ipso non cadit ad effectum majoris, vel minoris

operacionis, ut scilicet quando est in forma communi non sit operativa in his, quæ sunt juria contraria, eo modo, quo operativa est, quando fit in forma specifica, ut sub diversis materiis pluries advertitur, præsertim verò sub tit. de success. abintestat. ubi est magis peculiaris statutorum fedes; sed five uno, five altero modo, id non alterat confirmacionis naturam, quæ est, ut ad limites confirmati restringatur, ac intelligenda fit, neque plus de novo concedatur, sed solum operetur effectum revalidativum, five quod confirmatio majus robur tribuat, ad instar juramenti, vel pacti, seu clausulæ exequutiæ cum similibus.

In hoc enim proposito majoris operacionis confirmacionis, quælio cadere solet, quando accedat amplitudo verborum, vel nullitas actus, ut propterea confirmatio redolere valeat novam concessionem ex integro, juxta insinuatam sub tit. de feud. disc. 4. 5. & 60. & alibi pluries, & præsertim sub tit. de judic. disc. 37. occasione agendi de confirmatione Ægidiana, cum similibus.

Id autem in hac facti specie præteriri non poterat, ideòque ista non cadebat quælio, quoniam non solum nulla aderant verba, vel clausulæ, quæ id funderent, sed potius constabat de contraria voluntate, cujus clarum probacionem, seu demonstrationem requiritè obviabam, ex discretivo modo loquendi, respectu Ripetæ, ut supra, dum in hac parte non contentus Pontifex, verbis confirmativis, & approbativis adiecit etiam alia verba denotentia declarationem, novamque concessionem, ideòque dicebatur, quod clarè voluit argumentum discretivæ, quod scilicet, ubi intraret dixerit, &c. ad vulgarem text. in l. unic. §. fin. autem, c. de caduc. tollent.

Nulatenus item ex hac parte impugnabatur potestas concedendi utrumque jus privatum, & coactivum, nisi quæ ipsa confirmatio dicebatur infecta; Et per consequens extranea, & inutilia erant, quæ deducebantur super potestate, ac etiam super virtute, & operacione dictarum clausularum præjudicialium, dum istæ solum obstant, quando directè impugnetur gratia, vel concessio, nec secus autem quando allegetur non comprehensio, cum impugnare, vel contravenire non dicatur, qui non comprehensio allegat ex deducis de ci. 247. p. 11. recent. & passim, atque advertitur d. disc. 20. de judic.

Impugnacionem autem potestatis deducebatur, circa bannimentum Camerarii, quoniam, ut advertitur etiam disc. 174. & alibi, ista bannimenta, ubi præsertim sunt plura, & continuata per tempus notabile, sumq; effectum, & observantiam habuerint, nimium considerabilia sunt pro interpretatione pontificia concessionis, quæ ambigua sit, ut interpretacione pontificia concessionis, de qua non patet, non autem pro ampliacione, vel extensio ad casus in concessione non comprehensos, quoniam Camerarius est solum executor hujusmodi Pontificiarum concessionum, quarum observantiam cum ejus bannimentis mandat; Præsertim verò ubi agitur de gabelis, vel de hujusmodi juribus privativis, ac similibus, quæ ut potè regalia reservata tantum Principi reservata sunt.

Et magis ubi agatur de illorum concessione alicui privato, quoniam tunc longè major incomparabilitatis, ac potestatis defectus intrat in hujusmodi magistratibus, vel in Baronibus, & Domicellis, ac similibus.

Longa siquidem dignoscitur differentia, inter capacitatem obtinendi, & exercendi hæc jura regalia ad propriam utilitatem; Pata habendi jus privativum in molendinis, furnis, ac macellis, & similibus; Aut imponendi, & exigendi vestigalia, & pedagia; Et potestatem ea concedendi alijs; Primò etenim casu, facilis eorum praxis datur in Baronibus, & Domicellis, vel Magistratibus, quomodo Principe inferioribus, ex ejusdem Principis explicito, vel implicito privilegio, quod concessit Corone; In altero autem videtur, quod fit de magis annexis Soloræ, & quæ non possunt concedi, vel quod non solent; Et per consequens, quod ubi etiam non intrat ille defectus potestatis, qui considerari solet in his, quæ important formalem securam, vel deturpacionem Corone, juxta deducta sub tit. de dot. disc. 146. & alibi; Attamen ex insolito resultat probatio voluntatis, quæ ex consuetudine, vel stylo in Principe regulari solet, ex deducis apud Greg. & add. de ci. 150. atque frequenter insinuat sub diversis materijs, occasione agendi de obreptione, & subreptione, vel defectu intentionis.

Evagatoria quoque extranea à casu questionis, dicebatur esse ea, quæ cum in utili charitatum repletione copiosè deducebantur super commendabili usu proxenetarum;

FARFEN. GABELLÆ MACINATUS PRO MONASTERIO FARFEN. CUM APPALATORE GABELLÆ.

Causa disputata coram Thefaurario, resoluta ut infra, & pendet in Camera.

An, & quando pro eadem re duplex gabella solvi debeat; Et in specie, an debeat pro illo frumento, quod solvitur pro molitura gabelle macinatus, quod per accedentes ad molendum jam soluta sit.

S U M M A R I U M.

F Acti series.

De exemptione Congregationis S. Benedicti.

De eadem re non debeat solvi duplex gabella.

Declassatur, quando id procedat.

Non debeat solvi redictiva.

De ratione, ob quam moderni nesciunt ratiocinari.

De eadem conclusio, de qua n. 3. & 4.

Quando immunitas sit realis.

Et quando pro eadem re pluries exigatur gabella.

Qualis propriè sit gabella macinatus.

An à molitura Ecclesiasticis sint exempti.

De qua rata frumenti solvi non debeat ista gabella.

De ratiocinibus, ob quas solvi non debeat ista gabella pro frumento molitura.

Quod Ecclesiastici possunt laici concedere eorum franchitias.

Quando in hac materia deferendum sit ob servantia.

D I S C. CLXXIII.

Ossidente Monasterio molendum ad usum frumenti, quædam parva portio ejusdem frumenti, quod ad illud molendum asportatur, solvi solet pro mercede moliturae, cumque aliqua hujusmodi parvarum portionum notabili cumulatâ massa, vel quantitate, cum idem Monasterium pro ejus, vel servitium, & laboratorum usu, moleret in eodem molendino; Hinc appalator gabelle macinatus præfentionem excitavit super solutione gabellæ pro istius frumenti molitura, quare super hoc, & super alia gabella secundum julii in alio frumento: introducta licet coram Thefaurario, prodiit sententia utrique parti favorabilis, appalatoris scilicet pro solutione gabellæ alterius frumenti, Monasterio verò, ne teneatur pro dicto frumento retrasto ex molendino, dum pro eo jam soluta fuit, sed revera partium acquiescentia, pendet causa in gradu appellacionis in Camera.

Ille punctus in quo Monasterium succubuit, erat positus facti, quam juris super inclusionem scilicet huius gabellæ in quadam concordia, seu compositione inita cum eodem Urbano Oslavo impositorè per omnes Congregaciones Benedicinas, mediante solutione scutorum centum mille, & quatenus dicta compositio illam non comprehenderet, an suffragaretur privilegia concessa ex causa onerosa per B. Pium Quintum; alioque Pontifices, de quibus agitur supra disc. 56. adeo ut non obstant pluries enunciatae Constitutiones revocatoria, ut potè exprecitæ exemptiones concessas ex causa onerosa merè respectiva, examinanda in plena Camera.

Quo verò ad alium punctum, scribendo tanquam Advocatus pro Monasterio, deducebam regulam, de qua supra disc. 68. n. 12. & disc. 97. n. 11. in quibus concordantes allegantur, quod scilicet pro una, & eadem re, duplex onus, vel duplex gabella præstari non debet, ac propterea ubi semel pro isto frumento soluta est, illud in quantumcumque speciem converterat, alteri non debeat oneri subjacere; Potissimè verò ubi agatur de eadem gabella, quæ respiciat unum, eundemque finem, usus scilicet panis, ut agendo de ista gabella molitura, advertitur supra disc. 54. & 155. ac etiam in Miscellan. Ecclesiastic. lib. 14. disc. 5.

Tunc etenim non implicat, ut pro eadem re, duplicata gabella solvi debeat, quando ambo essent diversæ, diversioque haberent fines, vel diversos respicerent effectus, ut ponderatur supra d. disc. 68. & magis disc. 74. Pars (ad rem) si in loco adesset gabella imposita frumento introducto in Civitatem, in ipso actu introductio, in portu, vel ponte, vel in alio loco, non curato quid de frumento deinde agatur, & an ad usum panis reduceretur in eodem loco, vel extrahatur à Civitate, vel Provincia, seu Principatu, five an corruptur, & pereat, vel detur

15 ram; Siquidem quælio non erat super hoc usu, etiam privativo, dum ille non impugnabatur, flantibus Apollolis concessionibus, ac propterea amittebatur, quod quatenus mercatores, alique negotiantes adhibere velint in mercium contractationibus, alique negotiis operam proxenetarum, teneantur evocare, istoque habere in officium, neque alii, quamvis in arte periti, adhiberi possunt; sed punctus controversiæ erat, an exinde inferri posset ad præteritum jus coactivum, ut scilicet etiam nolentes mercatores, & negociantes, atque sine proxenetarum mediatione inter se concordés, teneantur inviti, proxenetas adhibere, five consuetam mercedem absque ministerio eis solvere atque concordés, teneantur inviti, proxenetas adhibere debere dicebatur, & tamen ille remanebat penè intactus, juxta insinuatam modernorum frequentem consuetudinem.

In hoc autem dicebatur, quod nulla cadebat juris quælio, sed illa erat nudi facti, ideòque decidenda cum sola lectura prædictarum literarum Pauli, absque librorum apertura, dum totum pendebat à voluntate Papæ, an concedere voluerit; Donec autem per alteram id expressè non probaretur, clarè, & concludenter fundata erat huius partis intentio, quoniam cum id redoleat formale exorbitantem servitutem; Hinc proinde ille, qui allegat libertatem, cui jus assisist, obrinere debet cum sola propositione adionis vel exceptionis negatorie, eo ipso, quod altera Pars concludenter non probat servitutem, eo ipso deducis det. 101. par. 4. rec. t. 2. dec. 39. 8. p. 14. & frequenter de sua materia sub tit. de sero.

Non debent etenim multiplicari onera, & servitutis, neque eorum extensio admittenda est, quamvis rationis identitatis accedat, juxta nimium vulgaria, & frequentia axiomata quoridie per ora forensium volitare solita; Multo verò magis, ubi majoritas rationis, vel exorbitantia accedat, quoniam quando alicujus protefforis opera, vel ministerium jam adhibendum est, tunc necessitas adhibendi potius una, quam alias personas, est quidem exorbitans, ut potè redolens restrictivum naturalis libertatis, ac etiam quia sub se continere solet quandam implicitam gabellam, quam secum ferre solet jus privativum, ex pluries insinuat in præcedentibus, sed adeo magnam non continet exorbitantiam, cum solum importet quandam prætensionem, juxta ponderaciones, de quibus supra disc. 47. & 45. & alibi, sed cogere ad id, quod alias nullo modo faciendum esset, est multo magis exorbitans, longèque majorem importat servitutem.

13 Quamvis etenim jus privativum, quandoque annexum, seu consequitivum habeat jus coactivum; Attamen id procedit in his, quæ per necesse faciendâ sunt, juxta exemplum, de quo supra d. disc. 44. & 45. quod scilicet jus privativum molendorum, & furorum, ac similiarum, habeat annexum, seu consequitivum jus coactivum, in necessariam consequentiam, vel necessitatem istius usus; Sectus verò ubi ista necessitas non urgeat, ut in præfati, dum etiam sine opera proxenetarum, directè inter se concorditer negotiatores perficere possunt negotia.

Ad quod comprobandum, deducebam practicum exemplum Notariatum Cameræ, vel alterius Tribunalis, habentium Notariatum in officium, quod scilicet si Parties acta contentiosa, vel voluntaria, publica facere volunt, adhibendo auctoritatem publici Notarii, tunc adhibere debent unam ex hujusmodi Notarijs, neque possunt assumere alios bene viros ratione juris privati, quod importat solum quandam prætensionem, quoniam licet id, ali-quod importet damnum, vel onus, ob gratitum operam, five cum minori mercede, quæ à benevolò Notario ad libitum elidendo obtineretur; Attamen non videtur magna exorbitantia, sicuti esset illa juris coactivi, quod scilicet concordantibus partibus super conventionè, inire scripturam privatam, cogi deberent facere publicam instrumentum per unum ex his Notarijs, cum similibus; Et hic erat casus ad quem controversia restringebatur, atque super eo stricte, & præcisè scribendum erat, relinquæ verò contingebat inutilis, ac damnabilis evagaciones.

19 De hujusmodi proxenetarum materia, an scilicet ipsi teneantur tanquam fidejussores, vel affeudatores eorum, quibus eorum mediatione accedente, mercatores credunt mercem, habetur sub tit. de credit. disc. 87.

20 Et de fide præstanda coram attestacionibus, vel libris, & de differentia inter proxenetatum, vel libris, habetur sub tit. de dot. disc. 27. & alibi; Atque de hujusmodi factis, quæ dicuntur, portiones Ripæ, quod eorum sine capitis etiam mulieres, vel intactes in habitu, pro emolumentis, injundo exercitio alijs ejusdem Collegii, five ab eo approbandis, habetur supra disc. 6.

tur pullis, &c. Aliis vero fit ista gabella macinatus pro eisdem frumenti molitura, quoniam tunc solutio unius, nil commune habet cum altera, & per consequens verè, & proprie dici non potest illud prohibitum eisdem rei duplex onus, quod percipit casum, in quo idem onus duplicat ex eadem causa, vel pro eodem fine, seu effectu.

Atque ad idem ponderabam receptam regulam, de qua sub tit. de decim. disc. 18. ubi concordando super prohibita solutione reddecimæ, ut scilicet de illis, pro quibus decima jam accepta sit, alteram decimam Parochus, vel alter decimator exigere non valeat.

Quamvis autem scribentes in contrarium pro gabellario, super hoc puncto nimium leviter pertransirent cum aliquibus generalitatibus, idque ex ratione insinuat in Relat. Curiae lib. 15. disc. 47. & alibi, quod scilicet tota moderatorum eruditio, vel scientia, pro frequentiori usu, reducit ad traditiones, & doctrinas in reperiendis adnotatas, abque parte scientifica principiorum, unde propterea, quando casus non præbeat venire decisiones vel doctrinas punctuales, aliud dicere nesciunt.

Atamen de tempore, quo causa disputabatur, ea mihi aliquam difficultatem inferebat, ex eadem ratione, super consideratione, de qua in his similibus, nimiumque proximis terminis habetur d. disc. 18. de decim. quod scilicet, quamvis pro frumento de tempore recollectæ per dominum, vel cololum in area soluta sit decima, adhuc tamen pro eodem frumento decimator possit alteram decimam exigere à domino molendini, quoniam ita ex exigere decimam de fructibus, & emolumentis molendini, accidentaliter consistentibus in frumento, quod solvatur loco pecuniæ pro mercede molituræ.

Siquidem, ut etiam advertitur supra d. disc. 54. & 155. hoc tit. & disc. 5. Miscell. Eccles. ista non est gabella merè realis imposita ipsi merci, adeo ista semel ingabellata, per quascumque manus transeat, atque plures ejus contractiones fiant, sint immunes, per immunitatem realem eis impressam, ut (ex gr.) contingit in dohana, quo per mercibus serici, vel lanæ, aut similibus, vel pro vino, & aliis solvitur, in introductione in portum, vel in Civitatem, juxta deducta supra disc. 63. cum plur. segg. quoniam tunc si post introductionem, & solutionem dohanæ, plures earum contractiones sequantur in Civitate, atque per plures manus transeat, alia dohana solvenda non est; sed si gabella non respiciet ipsam rem, ejusque introductionem, sed respiciat contractum, quoniam si pro contractu inito super una re, soluta sit gabella, prohibitum est, eam plures exigere pro diversis contractibus, qui deinde super eadem re fiant, ex iis, quæ in materia gabellæ contractuum habentur supra disc. 49. atque in Urbe, in qua ista gabella generalis contractuum non habetur, docet etiam praxis in gabella panis, seu eorum, de qua supra disc. 72. quoniam pro eodem equo solvitur gabella tories quoties illum vendi contingat; ad instrumentum quæ habemus in materia emphyteotica super resolutione laudemii, dum isti termini passim pacificantur.

Applicando itaque ad rem, ut advertitur in superioribus allegatis disc. 54. & 155. hoc tit. & disc. 5. in Miscell. Eccles. ista gabella molituræ, seu farine, dici non potest realis, imposita ipsi frumento, (ut malè opinatum fuit quando prodiit resolutio S. Congregationis, quod etiam absentes illius franchitiæ gaudere debent) sed est imposita personis, ratione, vel occasione usus panis, & per consequens non solvitur ratione frumenti, vel aliarum frugum, minuscule ratione ipsius molituræ, pro qua solvitur merx molendinaria, & à qua neque Ecclesiastici sunt exempti, nisi in ea majori extrinseca, seu accidentali mercede, quæ solvitur ratione juris privati, cui Ecclesiastici non subjaceant, ex insinuati d. disc. 5. in Miscell. sed solvitur pro fine, seu effectu conversionis in usum panis, & sic pro actu diverso, in quo Dominus molendini consideratur tanquam diversa persona, dum illud frumentum ex molendino percipitur, poterat non molere, sed alius vendere, sine in illud usum convertere.

Et quamvis ita gabellarius duplicatam obtineat gabellam, unam scilicet à molitoribus, & alteram à molendinario; Atamen quoad istum, videtur exceptio de jure tertii, qui sibi imputat quod solvit gabellam pro ista portione, pro qua de jure non teneatur ex dicta ratione, quod ista gabella respicit effectum usus; Unde propterea si molere volentes triticum pro eorum usu, adducerent ad molendinum in uno sacculo justam mensuram tritici molendi,

& in alio parvo sacculo, illam portionem, quæ danda est molendinario, videretur, quod de ista portione, cujus usum molentes habituri non sunt, gabella solvenda non esset, sed solum gabellarius exigere possit à molendinario redditionem rationis, ne moleter in fraudem, propterea si molentes eam indolenter solvant, ac remittere volunt gabellario, de hoc ad molendinarium non perinet.

E converso autem favore hujus partis urgere videbatur consideratio, quod si molendinarius loco accipiendi suam mercedem in aliqua modica portione frumenti, priusquam molatur, illam percipiat in farina, possit istam ad usum panis convertere absque alia gabella, dum farina est jam ingabellata, ideoque usus percipiendi in frumento gratia majoris commoditatis causare non debeat præjudicium duplicati oneris.

Retorqueri etiam videtur supradicta ratio, vel consideratio, quod scilicet ista gabella imposita non est tritico materiali, neque actu molituræ, sed imposita est personis ratione usus hujus vitalis, & per consequens ita ab omnibus personis loci pro rata usus obtinetur gabella integra, quoniam illi de populo, qui accedunt ad molendinum, si solverent mercedem molituræ in pecunia, atque ad domum asportarent integram quantitatem frumenti redacti ad farinam, haberent illum majorem usum, unde propterea ob hanc diminutionem coguntur denudè molere illud plus, atque denudè gabellamolvere, juxta ponderationes, de quibus d. disc. 5. Miscell. Eccles. occasione agendi de facultate Ecclesiasticorum vendendi, vel concedendi laicis, eorum bulletas, seu franchitias, dum ita illi gabellario deperit, ex quo Ecclesiastici coguntur emere panem ingabellatum sic à pari.

Ex his autem negari non posse, ponderabam, quoniam casus esset dubius, & per consequens, ut nimium deferendum esset observantiæ; Potissimum dum illa erat longissima annorum triginta, que in hac materia gabellarum regulariter sufficit, etiam præscriptiva pro exemptione gabellæ, aliàs debet, ex deductis pluries in præcedentibus; Quamvis enim in hoc Principatu non sit practicabilis ista species præscriptionis, ob tot Constitutiones revocatorias continentes decretum irritans, quod impedit quamcumque præscriptionem, ejusque initio se opponit, ex adeo frequenter insinuat in omni materia; Atamen saltem attendenda venit, tanquam interpretativa, quæ licet non indiget temporis decursu, ut præscriptiva, majoris tamen ponderis est, quando sit longissima, ideoque probabilis visa est resolutio.

ROMANA GABELLÆ LIGNORUM, PRO HOSPITALI MENDICANTIUM SANCTI SIXTI CUM MERCATORIBUS LIGNORUM.

Causa pendet in Camera.

An, & quando regalia penes privatos retineant suam naturam, ut possideri non possint sine titulo, quodque sola possessio non sufficiat; Et de interpretatione concessionis gabellæ, quid comprehendat; Et de bannimentis Camerarii in Urbe.

S U M M A R I U M.

- 1 F A C T I S E R I E S.
2 In regalibus non suffragatur possessio sine titulo.
3 Possessio non suffragatur ubi constat de titulo infecto.
4 An sit deferendum bannimentis Camerarii.
5 Gabellæ odibiles, ideoque non extendende.
6 Quod questio esset in applicatione.
7 Quando locus pius non habetur jure privati.
8 Princeps tenetur subvenire pauperibus.
9 Quando possessio sit manutentibilis etiam in regalibus, aliisque prohibitis.
10 An, & quando bannimenta Camerarii attendi debeant.
11 In quo proprie gabella, de qua agitur, consistat.
12 Quod solvatur etiam pro lignis, que introducuntur per terram.
13 De differentia in solutione dohanæ inter introductionem per navigationem, vel per terram.

D I S C. CLXXIV.

R Etenta facti serie, de qua supra disc. 81. super erectione istius Hospitalis facta per Sixtum Quintum, & concessionem sibi ab eodem Pontifice facta de gabella li-

lignorum; Cum à moderno tempore inoleverit usus quarundam cymarum, sive instrumentorum navigationis pro vehendis lignis per flumen, & quæ Chiova, seu Media Chiova nuncupantur, de quibus privilegium, seu bulla concessionis non loquitur, curatum verò esset per Hospitalis administratores, in bannimentis à Camerario pro tempore renovatis, ut ista nova instrumenta quoque deferberentur, atque consumtum esset pro gabella exigi jus quinque pro qualibet Chiova, & duos cum dimidio pro media Chiova; Hinc præteritionem excitavit mercatores lignorum, ad hujusmodi solutionem non teneri; Introductaque causa coram Præsidente dohanarum, decreta sunt hospitali manutentio in quasi possessione exigendi, interpositaque appellatio ad Cameram, atque dato solito dubio, An, & quomodo esset inhibendum, prodiit resolutio hospitali favorabilis, super exclusione appellations suspensivæ, cum consueto hujus Tribunalis rescripto ad devolutivum tantum; Concessa verò appellanti nova audientia, in repropotione ob votorum discordantiam, dilata fuit resolutio, quæ pendet.

Dubitandi rationem aliquibus præbebat sæpius insinuatam conclusio, quod in iis, quæ sunt de regalibus, ut præsertim est sine dubio istud jus imponendi, & exigendi gabellas, non intrat solita juris interdicti possessorii propositio, quod querendum non sit de titulo, vel de bono jure, sed sufficiat sola possessio de facto, ex insinuatis, præsertim disc. 44. de judic. & alibi pluries, sed doceri debet de titulo, ob vehementem juris resistentiam in privatis possidendi hæc jura sine privilegio Principis.

Potissimè vero ubi possessio non sit diuturna, & temporis valde considerabilis, quo casu solet ipsa propositio limitari, ex insinuatis supra disc. 138. & 146.

Et fortius ubi in continentibus constat de malo jure, atque de infecta, seu intrusa possessione, contra, vel præter titulum, ad quem possessio restricta sit, cum tunc possessio, quantumvis antiqua non suffragetur, ex deductis supra disc. 47. & in tit. de alien. & contrah. prohib. disc. 1. & 3. alibi pluries, quoniam illa præsumptio quæ à temporis antiquitate resultat excluditur per contrarium probationem.

Cum etiam eadem bannimenta Camerarii, quorum vigore aliquæ exemptiones ortæ fuerant, relationem haberent ad dictam bullam Sixti V. cujus vigore in omnibus appellatis, aliisque actibus semper hospitalis administratores istam gabellam possidere professi sunt, adeo ut incontrovertibilis esset restrictio ad hunc titulum, tanquam unicum, absque eo, quod intrare possent sæpius insinuatæ possibilitates, vel facultas allegandi alium titulum meliorem, ita de plano præmissa procedere dicebant scribentes pro mercatoribus, ac etiam illi Judices, qui dubitabant, dum ex eisdem bullæ, seu privilegii tenore incontinenti constabat de incompetencia juris exigendi gabellam, ex hujusmodi specie cymarum, vel instrumentorum, quorum nulla mentio habebatur, sed ea solum fiebat de quibusdam aliis cymarum speciebus, ad quas proinde concessio restricta dicebatur.

Cumque aliqui scribentes pro hospitali, & præsertim causæ Patronus insistere in bannimentis Camerarii, in quibus pro continuatione antiqui stylli adici solet clausula, habito Sanctissimi vovæ oraculo, quodque propterea ita adesset Pontificis concessio; Hinc proinde iidem scribentes pro appellatis, cum consueto moderno superfluo allegationum cumulo, nimium in hoc se diffundebant ad probandum, quod hujusmodi clausula, super vivæ vocis oraculo, quæ antiquius in Cardinalibus, aliisque Magistratibus latius præbebat, per modernas Constitutiones nimium moderata fuerit, atque restricta ad ea negotia particularia, in quibus pro qualitate officii, & ipsorum negotiorum solet fieri verbum cum Papa, atque ab eo particularis vivæ vocis oraculum haberi, secus autem in hujusmodi bannimentis, aliisque generalibus provisionibus, in quibus id ex quodam stillo Notariorum adici solet; Et per consequens cum iste Magistratus, quamvis sit nimium qualificatus, atque de majoribus, & primariis, in hoc tamen gerat partes executoris pro observantia concessionis, & provisionum pontificiarum, Idcirco facere non potest concessionem illorum jurium, quæ sunt de regalibus, & solo Principi reservatis.

Ac ulterius, non solum adesse dicebatur defectus potestatis, sed etiam ille voluntatis, dum bannimentorum tenore ostendebat, quod voluntas non erat aliquid de novo concedendi, sed tantum demandandi executionem, & observantiam eorum, quæ jam concessa sunt, & competant.

Ac ulterius, non solum adesse dicebatur defectus potestatis, sed etiam ille voluntatis, dum bannimentorum tenore ostendebat, quod voluntas non erat aliquid de novo concedendi, sed tantum demandandi executionem, & observantiam eorum, quæ jam concessa sunt, & competant.

Nimium quoque iidem scribentes cum eodem consueto magno allegationum cumulo superfluo, vel inutili, in iis, quæ certa sunt, ac præsupponenda veniunt, iuxta scribentium præcepta insinuat in Relatione Curie disc. 46. se diffundebant in odibilibus gabellarum, & onerum, quodque propterea earum concessionem extentionem, seu favorem abilem interpretari onem non admittant, sed ad præcisos verborum limites restrictionem habere debent, iuxta genericam omnium odibilibus, & exorbitantium naturam.

His tamen non obstantibus, scribens pro hospitali, etiam cum aliquo sensu veritatis, contrarium dicebam probabile esse, quodque justè, ac fundatè dicta manutentio concessa fuisset, ideoque merito rejecta appellatio suspensiva, juxta istius iudicii privilegium, de quo disc. 44. & alibi pluries; Non quod dem negando, vel impugnando omnes præmissas conclusiones quas admittere tantquam veras, quodque propterea inanis labor esset, eas cum tot allegationibus comprobare, adhibendo consuetam inepiam inducendi multos testes ad probandum iuxta Solis meridiani æstivi; sed quod pro frequentiori, penèque generali forensium questionum consuetudine, fallacia consisteret in applicatione, tam de jure quam de facto.

De facto scilicet, super minus vero præsupposito, quod ageretur de privata persona contentente de possessione, ac pertinentia jurium regalium, cum potius ista exadio fieri, & continuari dicatur per ipsummet supremum Principem, cujus vice, & nomine hujus hospitalis administratores, tanquam ejus ministri applicant emolumenta huic pio operi, quod Principi ex debito officii incumbit, eodem modo, quo ministri Camerales, vel militares, aliarum gabellarum, aliorumque publicorum onerum redditus, & emolumenta erogant in stipendia militum, & officialium, aliisque publicas impensas, dum Princeps dicitur pater pauperum, eorumque indigentia in subsidiis consulere tenetur, ut agendo in specie de isto hospitali, istaque gabella, lacius advertitur in supra alleg. disc. 81. Et generaliter de ista Principis obligatione erga pauperes, occasione agendi de publica annonæ, advertitur supra disc. 44. & seq. & 125. Et consequenter, quod equivoce dignosceretur in facti præsupposito, quod corrupte, mole sua corruerent omnes præfatæ juris conclusiones, dum procedunt cum hoc præsupposito, quod ageretur de persona privata, quæ ad privatam utilitatem hujusmodi jura publica, & regalia obtinere prætendat.

In jure quoque, applicacionis fallaciam adesse dicebam, quoniam præmissa omnia rectè procedunt, quando in privato (quatenus admittitur, quod est jus jure, hoc hospitale censendum esset) nullus adesse titulus, adeo ut in sola possessione se fundaret, vel adesse titulus, de cuius infectione incontinenti constaret, aut quod eo valido, legitimo existente, & tamen id, quod possideatur clarè sit contra, vel præter illum, secus autem ubi vel clarum sit, vel saltem probabiliter dubium, quod idem legitimus titulus comprehendat illam speciem exactiōis, de qua fit questio, tunc etenim possessio non habet illam iuræ resistentiam, vel malam præsumptionem, quam habet deficientem titulo, & quando ex illa tantum jus possessionis deducatur; sed potius attendenda venit tanquam observantia interpretativa tituli, seu privilegii dubii; Et per consequens, pendente questione super tali interpretatione, vel comprehensione, possessio juxta ejus regularem naturam est manutentenda, cum tunc cesset illa ratio, cui regulæ generalis limitatio spectatis, de qua supra, innixa est, dum potius possessio ipsius tituli solummodo habet.

Ad instar eorum, quæ habentur in materia decreti irritantis, quod scilicet quamvis, ubi illud obstat, non competat hoc remedium possessorium, ex ea ratione, quod possessio est infecta, & habenda pro non exante; Atamen ubi aliquid cadat dubium super dicti decreti obstantia, vel comprehensione, interim possessorem deneganda non est manutentio, ex insinuatis d. disc. 81. & 44. de judic. & alibi; Ita pariter non competunt remedia possessoria illi, qui possidet ex titulo, vel causa jam resoluta, ut habetur in possidente causa feudis, vel emphyteusis, & simili, & tamen si id non sit omnino clarum, sed aliquantulum recipiat dubitationem, quæ examen, vel discussionem exigat, interim manutentari debet, ut pluries sub tit. de emphyt. cum similibus; Et in specie possessionis hujusmodi iurium, quæ obtineri non possunt sine privilegio, quod si de illo per possessorem doceatur, & converso autem doceatur de revocatione, tunc ubi ista aliquam dubitationem habere potest, interim possessor est manutentendus, ex de-

deductis disc. 2. de praeemin. & alibi; Ex ea congrua ratione, quod in possessorio sufficit color tituli, de cuius viribus videndum est in petitorio.

Fortius verò ubi interpretatio, quae ab observantia, vel possessione resultat referri non valeat ad potentialem usurpationem, cuius praesumptio ex qualitate personae, vel regionis cadat, juxta ponderationes, de quibus sub tit. de feud. disc. 65. Multoque magis, ubi non sit possessio merè privata, quae intrusiva dici valeat, sed fomentum habeat auctoritatis superioris, qui titulo, vel privilegio eandem auctoritatis interpretationem, ut in praesenti ob superius enunciata hantimenta Camerarii, circa quae dicebam idem, quod habetur supra disc. 172. quod scilicet quamvis non habeat potestatem incidendi, vel augendi gabellas, aliaque jura regalia concedendi, illis exceptis, quae in eius facultatibus leguntur, sive in quorum possessione existat, ut (ex gr.) sunt concessiones aliquorum locorum publicorum ad usum, vel ad aedificium, ex infirmis supra disc. 142. & sub tit. de feruit. disc. 5. & alibi; Attamen negari non potest, quin tanquam huiusmodi privilegiorum, & concessionum exequatur, dicendum veniat legitimus interpres, quodque possessio, quae cum eius auctoritate sequata est, bonam, non autem malam habeat praesumptionem.

Præterea ad veritatem, quod etiam in bono iure, iustitia hospitali assistere, quoniam licet pontificia concessio loqueretur de quibusdam speciebus cymbarum, & instrumentorum, cum quibus ligna per flumen ad Urbem eveniuntur; Attamen gabella non est imposita ratione navigationis, adeo dicit valeat, quod dispositio loquens de una specie, non conveniat alteri, ob prohibitam extensionem, & ad instar eorum, quae circa hanc distinctionem specierum navium, vel cymbarum in proposito affectu rationum habentur sub tit. de credit. disc. 106. & sequ. led imposita est lignis, seu verius personis occasione usus introductionis habentur supra disc. 63. cum plurib. seq. Et etiam in proposito gabellae macinatus, vel aliorum victualium insinuatur disc. praec. ubi alii referuntur, & per consequens attendatur qualitas mercis gabellabilis, quomodo, & quomodo introducatur; unde propterea cymbarum species, de quibus pontificia concessio loquitur, sunt demonstrative, non autem taxativae, ex eo, quod illae tunc solum in usu essent, dum inventio, vel introductio huiusmodi instrumentorum est recens; Alias etenim esset dare inconveniens, quod lex diceretur imposita potius verbis, quam rebus, nimirumque lata, & facilis aperiretur via fraudandi istam gabellam, eamque inanem reddendi, dum posset fieri introductio in longè majori quantitate cum tiritibus, aliique magnis navibus belligeris, vel mercantilibus, quando ob inundationes, vel aquarum copias, flumen esset earum capax, dum de istis concessio non loquitur, tanquam de specie impropria, & insolita, quod utique absonum est dicere.

Quodque dicta gabella imposita non esset cymbis, vel instrumentis, cum quibus ligna vehuntur, ac in Urbem introducuntur, sed ipsi mercimonio, pro quo etiam solvitur dohana, tanquam de merce; Clarè comprobari dicebam ex antiqua, & inconcussa observantia, quod eadem dem gabella exigatur in portis Civitatis ad proportionem quantitas lignorum, pro illis quae introducuntur super dorso jumentorum, vel in curribus, & plaustris, his exceptis, quae in propriis vineis, vel praediis incisa introducuntur pro usu proprio domestico; Idque rationabiliter, quoniam alias ad fraudandum gabellam possent ligna in cymbis, aliique instrumentis navigationis introduci ad loca proxima extra Urbem, ibique exonerari, atque fieri introductio per terram animalibus, & plaustris, vel curribus.

Ad instar ejus, quod praxis docet circa solutionem dohanæ, quoniam major quota solvitur in dohana Ripæ, pro illis quae cum maritima navigatione introducuntur, quam in dohana terrestri, ex probabili fortè motivo majoris sumptus, qui in hac specie introductionis fieri debet per introductores, quoniam si merces, quae per mare vehuntur, exonerentur in proximis litoribus, ex quibus cum iam jentis, vel curribus, & plaustris per terram introducuntur in dohana existente in Civitate, non autem in Ripa, adhuc tamen exigitur dohana ripalis, quoniam jus est in effectu, vel substantia, non autem in formalitate verborum, semper in omni materia damnabili.

ROMANA APPALTUS VEL DEFALCHI, PRO BARBARINIS, CUM CAMERA POPULI ROMANI.

Casus disputatus coram Camerario.

De eadem materia, de qua supra disc. 159. An scilicet, & quando Appaltatoribus gabellarum, & vectigalium competat defalcum, ob frandes, & contrabanna, ex eo, quod locator, vel ejus Officiales illis aliquam dederit causam, sive negligant ea impedire, atque opportunas tradere provisiones.

SUMMARIUM.

- 1 **F**acti series.
- 2 Non petitur defalcum pro causa jam praexistente, & cognita, & n. 15.
- 3 De eodem, ut non competat pro casu, qui post praevideri.
- 4 Quod pro fraudibus, & contrabandis non competat defalcum.
- 5 Exceptuatio aliquorum casuum, in quibus competere debent defalcum, statuit regulam in contrarium in aliis casibus.
- 6 Quando dicitur damnum intolerabile remissione dignum, & de compensatione anni sterilis cum fertili.
- 7 Quomodo ista materia regulari debeat, & quod sit error procedere cum generalitatibus.
- 8 De distinctione casuum, vel specierum questionum in hac materia.
- 9 De interesse, ac damnorum refectione facienda per conductorem locatori.
- 10 De casu converso refectionis damnorum, & interesse, ad quam locator tenetur ex ejus facto voluntario erga conductorem cum distinctione inter factum culpofum, & non culpofum.
- 11 De damno proveniente à culpa, vel facto tertii, quando locator de illo tenetur, necne.
- 12 Quando perit, vel deficit rei substantia indefinitè sit defalcum, non curati qualitate damni.
- 13 Quando dicitur perire, vel deficere substantia rei.
- 14 De deficientia voluntatis, vel praesuppositi, quae aequi-pollent deficientie substantie.
- 15 De eadem conclusione, de qua u. 2.
- 16 Quando non obstante scientia, seu praevisione casus, debeat defalcum.
- 17 In damno casuali, quando illud dicitur magnum, & intolerabile, remissione dignum.
- 18 Postio damno intolerabili, an defalcum competat pro toto, vel solum in eo, quod excedat ratam, ex qua resultat intolerabilitas.
- 19 De compensatione anni sterilis, cum fertili, ejusque modo.
- 20 De conventiono, per quam conductor suscipiat in se casus & renunciet defalco, & quando etiam hoc non obstante debeat.
- 21 Quando istud pactum censendum sit pro adjecto.
- 22 De casu converso, quod fiat pactum super defalco in aliquibus casibus, quomodo tale pactum intelligi debeat.
- 23 Quomodo in huiusmodi questionibus procedi debeat.
- 24 De casu praetio controversie, & qui in termini in eo intrent.

D I S C. CLXXV.

SUscpto per Barbarinos negotiatores Januenses de anno 1660. appaltu gabellæ vini, quae gabella studii nuncupatur, juxta seriem ad aliud propositum enarratum sub tit. de locat. disc. 26. Inter alia capitula desuper pro stylo confecta, fuit illud, quod ubi per milites in Urbe morari solitos, pro custodia Papæ, vel Civitatis, aut per familiares, & ministros Oratorum, Regum, & Principum, alioque exemptos, & privilegiatos, fraudes, vel prajudicia committerentur, tunc tenerentur Conservatores Populi, aliique Officiales Camerale de hoc certiorati huiusmodi fraudibus, & prajudiciis occurrere, atque opportunas capere provisiones, quodque alias defalcum de eo, quod interest fieri debet, iola denunciationis obligatione ipsi Appaltatoribus injuncta; Cumque familiares, & ministri aliquorum Oratorum Principum, ac etiam aliquorum Cardinalium, nec non milites, in diversis temporibus, de facto vinum sine bulletta, vel gabella vendidissent, absque eo, quod manu, vel potestate sua id impedire potuissent

Ap.

Appaltatores, qui tamen ad Capitulorum praescriptum suo tempore praemissas fecerunt denunciationes, ac interpellationes; Hinc proinde finito appaltu, occasione solutionis residualis summæ census, vel pensionis orta est conclusio, penèque connaturalis quaeritio defalchi cor. Camerario.

In disputationibus itaque desuper habitis, majus, praecipuumque fundamentum scribentium pro Camera Populi, consistebat in individuali disc. 60. Cavaler. ubi agendo in specie de ista gabella, & de consimili petitione defalchi petita per Appaltatores, ex consimili causa quarundam franchitarum, deciditur, quod cum de tempore suscepti appaltus, illæ franchitiæ jam adessent, atque verisimiliter innotescerent, non poterat ex earum causa defalcum praetendi; Potissimè stante retroacta observantia, dum appaltus censetur facti juxta solitum, ut etiam pluries in praecedentibus advertitur; Atque ad idem faciunt ea, quae ad materiam text. in l. si fundum scienti, C. de evict. habentur in tit. de empt. & vend. disc. 10. 11. & 17. in emptore non agente ad evisionem pro sibi jam cognitis defectibus ac jurius alienis.

Deducendo quoque conclusionem firmatam apud Coccin. disc. 422. ut scilicet non competat defalcum pro eo damno, quod praevideatur, vel praevideri debuerit; In idem dudendo resolutionem Congregationis Computorum in Ferrarienti. de qua supra disc. 159. quoniam fraudes, & contrabanna, sunt connaturalia gabellarum, ideoque Appaltatores id redè sciunt, vel scire, ac praevideri debent, eaque videtur pars pretii.

Fortius verò, vel aliquorum casuum expressionem, quibus exceptis conventum est, ut defalcum praetendi non valeat, ex causa scilicet belli divini, vel humani, vel absentis Papæ, ejusque Curiae ab Urbe, ideoque omnes alios in se susceperit, ex illis, quae apud Isaacalem Larream alleg. 17. & seqq. habentur, ac alios deductos d. disc. 159. & in aliis, hoc tit. & disc. 1. de locat.

In eo quoque insistendo, quod non justificaretur damnum intolerabile, quale solum dicitur, quando adfit læsio ultra dimidium, quod scilicet fructus, qui percipiuntur, non sufficiant ad medietatem pensionis, juxta opinionem, quam inter plures, Romana Curia sequitur dictam decisionem receptam 422. Coccini, & supra disc. 65. Et nihilominus, data etiam in uno, vel aliquibus annis ista damni specie; adhuc tamen neque id sufficiat, ut in illis locat. & officialium vel subsequenter uberiorum, ac utilium annorum compensatio, seu peraequatio fiat juxta plures in praecedentibus insinuatæ hoc cod. tit. & praeterea disc. 65. ac etiam sub tit. de locat. disc. 1. & in aliis.

Scribens converso pro Appaltatoribus dicebam, idem, quod dicitur disc. praecedenti, nimirumque frequenter, in omni penè materia, semper tamen utiliter, & opportune, mea est dicendi consuetudo, manifestum scilicet errorem esse in huiusmodi questionibus decidendis, cum praemissis, vel similibus conclusionibus indefinitè in omni casu procedere, dum illæ, pro singulorum respectivè casuum qualitate, omnes quidem verè sunt, sed non omnibus casibus congrunt, ac propterea totum consistit in applicatione, ex singulorum casuum qualitate, & circumstantiis regulanda, ideoque reassumendo alias deducta disc. 63. & seqq. & 159. hoc tit. & disc. 1. de locat. & alibi, advertetbam, quod generaliter quatuor distinguendi sunt casus, vel species; Primò nempe, quando damnum proveniat ex facto ipsiusmet Conductoris, vel illorum famularum, sive ministrorum, & officialium, quos ipse operi praeposuerit, adeo de jure, factum istodrum, habendum sit pro proprio, juxta deducta d. tit. de locat. disc. 7. & seqq. Secundò, ubi proveniat facto Locatoris, vel suorum officialium, seu ministrorum, ut supra; Tertio, ubi facto tertii, Et quartò, ubi à casu fortuito.

In primo casu, certum est, quod defalcum non competit, eodem modo, quo habemus in emptione, & venditione, ut praesanda non sit evictio, quae sequatur ex facto emptoris; Distinctio cadente inter factum culpofum, & excusabile, pro excusatione aliorum damnorum, & interesse, ad quæ Locator actione locati, & conducti, vel ex altera legis Aquiliae contra ipsum agere valeat, ex deductis in praefata sua sede sub tit. de loc. & conducti. disc. 7. & seqq. Cum praesupposito tamen, quod factum sit tale, cessarium fit, ut potius cadat sub quarta specie casus fortuiti, ut frequentius contingit in facto locatoris, ut infra.

In secundo autem casu, in quo agatur de facto ipsius locatoris, vel eorum, quorum factum habendum est etiam

pro proprio, ut supra, juxta toties insinuatam receptam theoreticam Bartol. in l. si uno s. Item cum quidam. ff. de locat. & in q. 4. quae incipit publicanus, distinctio est, an factum sit ita voluntarium, quod dici valeat culpofum, ob violationem fidel, super observantia, & implemento contractus, ac praestatione debitae patientiae, quia nempe, nulla accedente necessitate praecia, vel cautiva ad emulationem, sive ad lucrum, aut ad alterius complacentiam, &c. aliqua fiat innovatio praedicialis; Et tunc dicitur factum merè voluntarium, ex quo resultat, non solum remissio pensionis, sed etiam resectio omnimoda ejus, quod interest conductoris, etiam ratione lucri amissi, ut in individuo istius gabellæ firmatur in dec. 285 post Pacif. de Salv. quam vis in eo casu incongrua videatur applicatio.

Aut verò damnum, sive innovatio proveniat à facto voluntario locatoris, qui volens, potuisset illud non facere, vel differre, sive alias necessitati consulere; Attamen iusta accedat causa, quae si non praeciam, saltem inter privativam necessitatem redoleat; Ut (ex gr.) contingit in ipsius gabellæ suppressione, vel diminutione, aut alla alteratione, juxta casum de quo in dict. dec. 285 post Pacif. & supra in Romana redditionis rationis disc. 76 sive casum, de quo supra disc. 159. quando motum diversitatis Provinciae non obstat; Vel è converso quia eadem gabella augetur, vel fierent novæ impositiones aliarum gabellarum praedicialium; Aut quod fieret mutatio monetarum, cum similibus, juxta conf. 50. Eugen. lib. 1. Ann. allegat. 21. Marcan. sen. conf. 7. cum aliis relatis supra disc. 107. & disc. 159. & in aliis; Et tunc excusabitur quidem locator ab illa refectione damnorum, & interesse, etiam lucri amissi, quae intrat in casu facti merè voluntarii, & culpofis, sed tamen locus est remissioni pensionis, pro rata damni, tale quale illud sit, neglecta distinctione intolerabilitatis, vel compensationis cum anno ubere, cum tunc congruat potius praxis tenta in d. disc. 86. quod scilicet conductor induatur pro eo anno, vel tempore personam administratoris, ne sit in lucro de alieno, non autem, ut sit in damno.

Aut verò factum locatoris, vel ejus officialium, & ministrorum proveniat à tali causa, quae dici mereatur potius necessaria, pro recta Republicæ, vel Principatus administratione, ut formidatis damnis, & praedictis occuratur, ut (ex gr.) contingit in casibus, de quibus agunt Camill. de Medic. conf. 23. & 141. Menoch. conf. 671. Larrea d. alleg. 17. & seqq. & alii; Quia nempe, ob timorem pestis prohibentur alique nundinae, sive prohibentur commercium maritimum, vel terrestre aliarum Civitatum vel nationum, vel quod eadem prohibito sequatur ex causa belli, vel inimicitiae cum alio Principe, vel populo, cum similibus; Et tunc cessante pacto, de quo infra, quidquid dicant Camill. de Medic. d. conf. 23. & 141. & alii, probabilis videtur, ut sub quarta specie potius huiusmodi casus cadat; Circumspèctè tamen tractando cum aliqua majori aequitate, quam ubi agatur de sterilitatibus, aliique naturalibus accidentibus.

In tertio verò casu, in quo damnum proveniat à facto tertii, intrat quoque distinctio, an sit tertius, quem ipse locator oportune coercere, seu prohibere valeat, necne; Si etenim non possit, tunc pariter subsequenti quarta specie collocandus venit, ut sunt (ex gr.) irruentiae hostium, vel bannitorum, & piratarum, cum similibus; Sive factum alicujus tertii ita potens, qui de facto prohibere non possit; Si autem locator prohibere potest, & negligit; Et tunc in sensu aliquorum Doctorum, & praetertim Socci in celebri tates emendato conf. 156. & Ancharan. conf. 414. & aliorum de quibus d. dec. 159. videtur, quod fit idem, ac factum proprium culpofum, quasi quod paria sint impedimenta praestari à se ipso, ac à tertio, quem ipse prohiberi possit; Verum erroneum videtur ita indefinitè id firmare, cum potius eadem intret distinctio, de qua supra, an scilicet negligentia habeat, necne aliquid justum motivum, vel è converso dici valeat culpofa, cum ita culpa intret in omittendo, ac in committendo; Isto etenim posteriori casu rectè intrant ea, quae allegari vult, secus autem in primo, in quo justum motivum, quod à congruentia ratione, vel à prudentialibus motivis proveniat, excusabit quidem à culpa, propterea contra locatorem non intret rigor, de quo supra in casu facti culpofis, pro omnimoda refectione ejus, quod interest, sed non per hoc è converso intrabunt ea, quae habentur in defalco, ex damno casuali, de quo infra, & sic, ut juxta secundam partem casus praecedentis fiat locus remissioni pensionis ad ratam damni, quale quale illud sit, quamvis ad metam intolerabilitatis non ascen-

ascendat; Puta (ad rem) quod damnus proveniat a ministris, & familiaribus Oratorum Principum, sive Magnarum, & potentium personarum, qui de stricta juris censura, iustitia mediante, coerceri, ac prohiberi possent, sed ex prudentialibus motivis non expeditur.

Denum in quarto casu, quod scilicet damnus, absque alicujus facto proveniat, a mere casu fortuito; Et tunc eodem retento presupposito, quod nullum accedat patium, ideoque in solo puncto juris quaestio sit; Ea imprimis distinctio cadit, an rei substantia in toto, vel in parte perierit, vel potius ea salva adhuc existente, damnus sit in fructibus, vel preventibus; In primo etenim casu peremptionis substantiae, absque distinctione, an damnus sit magnus, & intolerabile, necne, & an uberitas compenset fertilitatem, cum aliis distinctionibus, de quibus infra, locus est defalco pro rata, vel proportione deficientis, qualis qualis illa sit, juxta pluries in praecedentibus insinuat, & praesertim disc. 64. & segg. & 105. & segg. & 159. & dist. tit. de locat. & conduct. disc. 1. & segg. & 42. dum in hoc scribentes sunt concordantes.

12 Adhuc tamen magna inter ipsos discordantia dignoscitur, unde propterea punctus in volutus esse videtur super applicatione, seu verificatione istius primae partis, quando scilicet substantia defecere dicatur, necne; Siquidem plerique volunt, quod quamvis in ipsa proprietate, sive in ipso habituali jure, aut in ipsa causa fructuum, & emolumentorum productiva, nullum accidens contingat, illud vel sequatur in ea occasione, qua mediante fructus, alioquin inutilis, efficiantur utiles, adhuc substantia defecere dicatur; Puta (ex gr.) juxta assumptum, de quo apud Sured. conf. 507. & supra disc. 105. & segg. quod scilicet in salario, vel in salinis defecere dicatur substantia appaltus, ob mortalitatem hominum, & animalium, in quorum usu consistit valor, seu pretium salis, alias inutilis; Vel juxta casum, de quo disc. 134. super impedimento commercii, sine quo inutilis pisces lacus, vel similes fructus, aut super impedimento curationum, sive super impedimento Tribunalium, in appaltu Cancellariae, vel Notariatus, ut tit. de locat. disc. 2. & 3. cum similibus; Verius tamen est oppositum, quoniam in istis, vel similibus casibus, damnus dicitur potius esse in fructibus, quorum perfectio, vel exstitio impedita vel diminuta sit, cum damnus in rei substantia, propriè dicatur illud, per quod tollitur, vel impediatur ipsa causa productiva; Puta, quia in rebus soli, fundus, vel rei proprietatis perierit, vel infructuosus redditus sit, ob aquarum inundationes, habentes causam permanentem, puta, juxta casum, de quo supra disc. 108. in devastatione ipsarum salinarum, vel in urbanis ex ruina, cum similibus accidentibus; Et in incorporalibus, quia sublatum, vel impeditum sit ipsum jus percipiendi, puta, quia concessio appaltu salariae, seu vestigialium, aut postlarum, aliorumve similibus jurium aliorum Provinciarum, vel Civitatum, aliqua Provincia, vel Civitas dismembratur, vel alias occupata sit, dum in ea parte deficit causa productiva, sive ipsum jus habituale; Vel quod illud officium, quod exerceatur, vel exerceri possit per totam Civitatem, sive in universo causarum genere, restringatur ad certam contractam, vel ad certum genus causarum, vel personarum, cum in partibus dismembratis, vel prohibitis, deficit substantia, id est jus habituale, seu causa productiva, non autem effectus; Secus autem, ubi ipso jure habituali adhuc competente, non alterato, impedimentum commercii, vel alius accedens impedit exercitium, quod redundat in diminutionem fructuum, & emolumentorum, juxta casum, de quibus tit. de locat. disc. 2. & 3.

13 Et licet quandoque illud accidens, quod impotat quandam mutationem status rerum, atque revera percutit potius diminutionem fructuum, vel proventuum, haberi solet pro cessatione, vel diminutione substantiae, juxta celeberrimumque frequenter insinuatum casum Ancharani conf. 403. de appaltore vestigialium Civitatis Pistorii, de tempore, quo Pontifex Alexander Tertius, cum ejus Curia ibi residere, ob eisdem Papae, & Curiae discessum; Atta men id ita dicitur per quandam improprietatem, dum idem jus habituale exigendi victualia in ea Civitate, saltem remaneat, atque per hanc immutationem, solum effectum sui minus fructiferum, accidentaliter, adeo ut si Curia redisset, illud fructum majorem effectum produxisset; Ad habitum tamen iste terminus, ad denotandum defectum voluntis appaltatoris, tanquam ex cessante presupposito; eodem modo, quo (ex gr.) appaltus dohanarum suscipiuntur pro majori emptione, intuitu aliquarum mundi-

narum, quae prohibeantur, juxta casum, de quo agit dicitur Camill. de Medic. dist. conf. 23. Sive in Urbe intuitu anni sancti, vel Jubilei juxta ponderationes, de quibus supra disc. 65. Si contingat ex aliquo accidenti portum sanctum non aperiri, atque jubileum non indici, quoniam jus habituale exigendi dohanarum mercium, est idem, atque diminutio exinde potius resultat in fructibus, & preventibus, sed cessat illud presuppositum, quod fuit causa majoris persequendi, & sine quo, & ex tanti conventa non esset, unde substantiae defectus potius sit in voluntate, quam in ipsa re, vel jure; Et per consequens clarus dignoscitur nostrorum error, qui ad praemissa casuum, vel terminorum distinctiones non reflectendo, materiam in hoc adeo involunt cum generalitatibus, vel cum confusione doctrinarum, & decisionum, quae diversos casus percutiunt.

Ubi verò damnus non sit in substantia, vel in fructibus, tunc consideratur in primis, an casus existeret, vel immineret, seu alias praevideri potuerit, ac deberet, cum tunc etiam si damnus esset intolerabile, locus non sit defalco, ut supra n. 2. Idem ex ea congrua ratione, quod illud periculum imminens, vel praevium, sit pars pretii ita diminuti; Unde propterea appaltator, seu conductor incertam aleam emisse videatur, ad instar censuum, aliorumque contractuum vitalitiorum, de quibus praesertim sub tit. de donat. disc. 54. & sub tit. de emp. & vend. disc. 1. Sive ad instar emptionis locorum montium vincularum, ex deductis sub disc. 50. & segg. cum similibus; Juxta exemplum positum apud Coccin. d. disc. 422. de conducto casale, vel praedium prope flumen, cujus inundationibus de sui natura subiacet, unde propterea locari solet minas, quom locentur similia calalia, huic periculo non subiecta; Idemque in appaltibus vestigialium, vel dohanarum de tempore, quo bellum jam vigeat, vel indicium sit, aut quod jam rupta sit pax, sive quando pestis grassetur, vel inciperet, in eodem loco, vel in aliis, cum quibus haberi solet commercium, cum jus prohibito praevideri potuerit, ac deberet, cum similibus.

Et nihilominus etiam in istis, vel similibus casibus, erroneum videtur procedere, cum haec generalitate, non reflectendo ad circumstantias facti, & praesertim ad pretium, seu pensionem, an scilicet casus, vel periculi imminens, seu praevium fuerit causa diminutionis pretii intrinseci, vel consueti, quod alias seculo hoc accidenti, vel ejus timore, conveniri debuisset, dum tunc intrat dicta ratio susceptionis aleae, & quod casus sit pars pretii; Secus autem si imprudens conductor à locatore deceptus, vel alias ex ejus imprudentia, non praeviendo id, quod praevidere debebat, suscipiat appaltum pro pretio consueto temporis pacifici, & non accidentaliter, in malis, & accidentalibus temporibus, cum eorum diligentis fecerint consueto appaltus absque diminutione, cum vanis, minusve veris assertionibus, vel promissionibus, & quandoque etiam cum minis, aliiisque malis actibus, personas imprudentes, vel inexpertas, aut ambitiosas ad id inducere solent, ideoque rei veritatem attendenda est, cum dicta conclusio fundata sit in praesumptione juris, quae per contrarium probationem, vel veritatem cessare debet; Atque pretium sit magnum voluntatis argumentum, ex frequenter in omni materia insinuat.

14 Seclusa verò dicta circumstantia, praesentientiae, vel praevisionis casus, unde propterea casus sit verè improvvisus, vel fortuitus, tunc intrat inspectio super qualitate damni, an illud sit intolerabile necne, atque super hoc variè habentur opiniones; In Curia tamen, (ut supra insinuat) est inter privatos, & non privilegiatos illa recepta videtur, ut esse debeat ultra dimidium, juxta terminos textus in l. 2. Cod. de resind. vendit. qui in hoc proposito adhiberi solent; Ac propterea eius retentus in Urbe ad praescriptum statutum, sufficere debet, quod sit ultra tertium; In siccis autem, vel in Civitate, aliique privilegiatis, in quibus attenditur solum sextas, debeat ista sufficere, ex deductis supra disc. 64. & seg. Atque postea, quod damnus ad hanc respectivè metam ascendat, unde propterea intolerabile, atque remissionem dignum dici mereatur, adhuc duae aliae intrant inspectiones; Una scilicet, an remissio, vel defalco fieri debeat

15 solvitur in ea parte, quae desit ad supplendam medietatem, vel tertiam, aut sextam respectivè, vel potius in toto, adeo ut illa deficientia locum aperiat ad defalco, vel ad refecionem totius damni, ut verius esse firmatur, sup. disc. 66.

16 Altera super compensatione annorum utilium, & uberiorum, cum fructibus, vel accidentalibus, atque ad hunc effectum plures cadunt quaestiones, an attendantur solum anni proximi, vel omnium annorum totius appaltus, fieri debeat peraequatio, juxta ea, quae habentur supra d. disc. 65. 105. 107. 134. & 159. & in aliis; Ubi etiam advertitur ad aequivoconum nostrorum, non distinguendi illos casus damni, vel infructuositatis, qui proveniant à vitio Caeli, vel Naturae, quae unus anni infecunditatem, cum alterius anni fecunditate compensare solet, & illos, qui proveniant à peste, vel bello, vel alio accidenti, cui dicta ratio supplementationis, vel compensationis non congruat, ex ibi deductis.

17 Hactenus quoad illas defalcas, vel restitui quaestiones, quas agi contingat, ex sola dispositione juris, nullo pacto, vel partium conventionne accedente: Ubi verò conventio accedat, & tunc delat in inspectio, Una scilicet, quando pactum sit defalci exclusivum, quia nempe conductor, sive appaltator promittit conventae pensionis solutionem absque ulla exceptione defalcas, cui expressè renunciarit, aut quod super illo ferat voluntatis, vel arbitrio locatoris, aut quod illo conveniat in certis casibus, puta (ex gr.) juxta frequentem Urbis consuetudinem, ex causa belli divini, vel humani, vel absentiae Papae, ejusque Curiae, cum tunc istorum, aliorumque civilium casuum exceptio firmè regulam generalem in contrarium; Et altera inspectio est e converso, quando generaliter in omni casu infortunii, sive in istis, qui jam cõtingerent, adit pacti affirmativi defalcas.

18 In prima specie conventionis, plana est regula negativa, tum ex generali axiomate, quod quilibet potest proprio favori renunciare; Tum fortius ob superius insinuatam rationem, quod scilicet casuum, vel periculi susceptionem, speciem conventionis aleae continet, quae utriusque damnum, & commodum aequè inferre potest, cum intrinseci, & majoris pretii diminutione, tanquam per speciem assecurationis, juxta ea, quae de contractu trino, vel similibus assecurationibus habentur sub tit. de usur. disc. 1. & seg. vel juxta illam refecionem, aliarumque expensarum susceptionem, quam in se faciat conductor, cum similibus.

19 Adhuc tamen, ista regula exempta non est ab aliquibus limitationibus, illa praesertim, quae ex dec. 139. & 145. Millin. & aliis habetur supra d. disc. 159. quando scilicet contingat casus omnino insolitus, vel in magno excessu, & praeter solitum, adeo ut veri similiter incogitatus; Sive ubi facti circumstantiae ita suadeant observantiam hujusmodi praesertim magnam injustitiam, magnamque laesionem, juxta generalem conclusionem frequenter sub plurius materiis insinuatam, & praesertim sub tit. de decim. disc. 3. & infra sub tit. de emp. disc. 54. quod scilicet contractus, quomvis ab initio, & in sua ordinatione licito, si tractu temporis efficiatur nimium injustus, & inequalis, reduci debeat ad iustitiam, & aequalitatem.

20 Clarius verò ubi facti circumstantiae suadeant, quod hujusmodi pactum studiosè adjectum non sit, ex particulari conventionne inter contrahentes super dicto requisito diminutionis pretii, etque sit congrua assecurationis merces, seu praemium; Sive potius ex formulario Notarii, aut ex quodam stylo locatoris, absque eo, quod conductor specialiter ad id advertat; Potissime ubi dignoscatur aliqua mutatio temporum, & circumstantiarum, inter antiquos contractus, in quibus hujusmodi pactum adjectum consuevit, & illud, de quo agitur; Maxime verò, ob verè detestabilem usum conscientiam instrumenta, & hujusmodi contractus latine idiomate, & quod Notario oretenus, & in compendio stipulante contractum in partibus substantiis, circa quae revera contrahentium tractatus, & conclusio fuit, postmodum domi transcribendo à formulariis, vel ab aliis instrumentis longas desuper extendat verborum, & clausularum cantilenas, super istis, quae nunquam à contrahentibus cogitata fuerunt, immò, quod neque ipsemet Notarius intelligat quid scribat, ac propterea Judices ad id praesertim reflectere debent, an scilicet instrumentum ita confectum sit, quod ejus minuta, prout acit transferit per manus contrahentium, eorumque Advocatorum, vel Sapientum, adeo ut pactum ex materia, & studiofa conventionne, & praordinatione adjectum sit, vel potius eo modo, quo supra fortius verò hujusmodi considerationes habenda sunt, quando istud pactum negativum non sit purè, ac indefinitè conceptum, sed aliqua habeat annexam quali-

10.

tatem moderativam; Puta, juxta casum, de quo sub tit. de locato disc. 4. quod scilicet conductor se remiserit arbitrio, & discretioni locatoris, cum similibus.

21 Atque ita intelligenda videtur Contlit. Clementis VIII. nuncupata boni regimini, super appaltibus, qui sunt per Communitates, ut adici debeat, vel pro adjecto habeatur istud pactum negativum, ex deductis per Cohell. ad dictam Bullam boni regimini c. 48. cum aliis in tit. de locato, & conducto disc. 6. quoniam rationabiliter, ac praedenter ita statutum est, ad occurrendum fraudibus, & cavillationibus committi solitis, quod scilicet potentes Cives, & negotiatores solebant suscipere appaltus Communitatum, atque in fine retinendo notabilem partem pensionis in manibus, excitare hujusmodi lites, cum quarum colore, colludendo cum administratores, ipsae Communitates supplantari solebant; Quod etiam congruit sisco, & Ecclesiis, aliique locis piis, & omnibus, qui per se ipsos propria negotia tractare non possunt, sed sub aliena administratione per necesse vivunt; Ac propterea discretè id intelligendum est ad istius rationis limites, non autem indefinitè in omni casu, cum solis generalitatibus est procedendum, ad instar eorum, quae habentur circa clausulam appellatione remota, ut intelligenda sit de frivola, & quae non habeat omnino iustum motivum, & similibus.

22 E converso autem, in casu pacti affirmativi; Quamvis aliqui opinentur, ut illud intelligendum sit, prout de jure, atque in illis casibus, in quibus debeat, quasi quod sit expressio ejus, quod inest; Contrarium tamen probabilius, magisque receptum est, juxta opinionem, quos antesignanus reputatur Angel. conf. 312. cum pacta repudiari non debeant otiosa, sed aliquid addent juris dispositioni, ita tamen, ut eorum operationem extensis, vel multiplicatio admittenda non sit, vel sufficiat, quod unam faciant operationem, per quam tollatur fatutas, ex insinuat supra disc. 65. & seg. & 105. & 159. & disc. 1. & seg. sub tit. de locat. unde propterea si aliud non adit obtaculum, tunc tale pactum istam facit operationem, ut desiderandum non sit requisitum intolerabilitatis damni, sed illud tale, quale sit, cum defalco refici debeat; Sed si accedat pactum, de quo supra, quod scilicet causa periculi, vel casus jam praevixerit, vel quod praevideri potuerit, ac deberet, tunc pactum circa istius obfasculi remotionem, suam facit operationem, ut hoc non obstante, defalco debeat, juxta ea, quae in d. tit. de emp. & vend. disc. 10. & 11. & 17. & aliis, habentur ad materiam text. in l. si fundum sciens, C. de evict. ut non obstante scientia juris alieni, vel imminentes evictions, ista debita sit, quoties ita conventionem deducta est, quoniam ex eo, quod emptor, vel conductor sciebat, idcirco voluit sibi consulere, sed non facit aliam operationem, circa requisitum intolerabilitatis, vel circa compensationem sterilitatis cum uberitate, juxta dictam dec. 22. Coccini, & supra disc. 64. & segg. hoc tit. & d. disc. 1. & segg. de locat.

23 Atque hinc semper magis, magisque edocemur, quam clarus, ac damnabilis, fit error in procedendo in hujusmodi quaestionibus, cum solis generalitatibus, vel cum auctoritatibus, ac decisionibus, quae diversos percutiant casus, cum revera dicende veniant quaestiones potius facti, quam juris, ex singulorum casuum particularibus circumstantiis decidende, reflectendo quoque ad praemissa, aliaque similes distinctiones, non autem cum consueta ineptia procedendo cum sola litera auctoritatum.

24 Applicando itaq; ad rem, requirere dicebam penè omnia supradicta, quod scilicet quod magis jam notè essent licetis, quae desuper de facto sibi assumere solent milites, ac etiam Oratorum Principum, vel Card. aliorumque, Magnatum familiaribus, & Ministri, absque eo, quod de facili occurrere valeat, eo magis appaltatores voluerunt sibi consulere de hoc pacto, idcirco, sibi imputet locator, cur illi se subiacerit; Ac propterea ex facti circumstantiis cessabat applicatio omnium conclusionum, quae, ut supra in contrarium deducebantur, dum ita, ob majorem licentiam, quae circa hujus appaltus tempora irrepserat, semper in dies excretaet, appaltatores edoceri, ob casus forte sequutos de tempore appaltus antecedentis, suae indemnitati consulere voluerunt, cum hoc pacto, per quod habendum esse hoc impeditur, ac hic praesertim est ab ipsomet locatore, qui negligit ad formam suscepti oneris, illud non tollere, opportunaq; remedia non adhibere; Et per consequens, quod verè, & proprie non veriamur in terminis remissionis pensionis ratione sterilitatis, vel alterius accidentis, juxta dispositionem juris civilis in l. licet. C. loc. & jur. Canon. in o. potuit. & c. propter sterilit. ext. o. sed verè, & proprie in terminis non implemènti, vel non praesertim patientiae, juxta superius enunciatam theor. Bart. Quam-